

บทที่ ๑

สภาพปัจจุบันของบางกะเจ้า

ในบทที่ ๑ จะกล่าวถึงสภาพปัจจุบันโดยทั่วไปของบริเวณบางกะเจ้า โดยมีรายละเอียด ตั้งแต่ความเป็นมาในอดีตทางประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ลักษณะทางกายภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ทั้งหมด รวมไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในบริเวณบางกะเจ้าด้วยไม่ว่าจะเป็นด้านประชากรหรือการประกอบอาชีพ ลักษณะของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ นอกจากสภาพ โดยทั่วไปในช่วงท้ายจะประกอบไปด้วยนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ บริเวณบางกะเจ้า รวมทั้งการควบคุมในปัจจุบันของทางราชการ ในการที่จะพยายามรักษาไว้ให้เป็นพื้นที่สีเขียว

รายละเอียดที่ปรากฏในแต่ละหัวข้อจะแสดงถึงสภาพปัจจุบันบางส่วนที่น่าเสนอจะเป็นผล จากการสำรวจและสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม (รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๔) ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อสร้างภาพรวมของพื้นที่ สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาทางด้านต่าง ๆ ของบางกะเจ้าในบทต่อไป

1. ความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ ๖ ตำบลที่เป็นพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของทั้ง 12 ตำบลของอำเภอบางปะกง จังหวัดสมุทรปราการ ในบริเวณนี้แต่เดิมติดทะเลตั้งแต่ครั้งยังไม่มีจังหวัดสมุทรปราการบริเวณ พระประแดงมีมาก่อน ซึ่งเป็นที่ตั้งของนครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์ ๒ อย่างคือ ให้เป็นเมืองป้อมปราการทางทะเลและเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของชนชาติรามัญหรือมอญนั่นเอง โดยเฉพาะ ประวัติทางชนชาติมอญได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับไทยเป็นเวลานาน ในสมัยรัชกาลที่ ๕ บริเวณที่เรียกว่า นครเขื่อนขันธ์ก็คือ บริเวณพื้นที่ศึกษา รวมถึงอำเภอบางปะกงปัจจุบัน

ตั้งแต่สมัยสุโขทัย มะกะโท ซึ่งเป็นราชบุตรเขยของพ่อขุนรามคำแหงได้เป็นกษัตริย์ชาวมอญ คือ พระเจ้าฟ้ารั่ว¹ ต่อมาสมัยอยุธยา มอญและพม่าเป็นอริต่อกัน มอญเสียเอกราชแก่พม่าจึงต้องรบ

¹ไพโรจน์ โทธิไทย, วิจารณ์ภูมิหลังของไทยและแหลมทอง, สำนักพิมพ์ไอเดียนส์ไตร์, มกราคม 2523.

กับไทยโดยอุกมังกษ ชาวมอญบางส่วนจึงหนีเข้ามาอยู่ในไทยเพื่อพึ่งพา ในปี พ.ศ.2127² พระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพ โดยความช่วยเหลือของพระมหาเถรคันถ่อง พระยาเกียรติ พระยาราม จึงโปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณวัดขมื่น วัดขุนแสน ปกครองครอบครัวมอญทั้งปวง

ในปี พ.ศ.2203³ สมัยพระนารายณ์มหาราช เกิดสงครามที่พม่าชาวมอญ จึงอพยพหนีเข้ามาในไทยอีก จึงทรงให้สมเด็จพระเอกอภัยเจ้าเมืองศรีอยุธยา (สมัยนั้นยังไม่มีเมืองปทุมธานี เมืองปทุมธานีเพิ่งสร้างเมื่อรัชกาลที่ 2) ต่อมา พ.ศ.2205 ก็มีชาวมอญอพยพไปอยู่เมืองนครนายก กาญจนบุรี ราชบุรี มอญพวกนี้เรียกว่า "มอญเก่า"

ในปี พ.ศ.2262⁴ พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระโปรดให้ขุดคลองลัดคันโพธิ์ (ปัจจุบันเรียก คลองลัดโพธิ์ อยู่ใกล้ท่าลงแพขนานยนต์ อำเภอพระประแดง)

ต่อมาสมัยกรุงธนบุรี⁵ พระยามอญ 4 คนคือ พระยาแจ้ง พระยากลางเมือง ตะละเกลี้ยง ตะละเกลือบ พากครอบครัวหนีเข้าไทย พระเจ้ากรุงธนบุรีให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ดและที่สามโคก และแต่งตั้งให้ยศศักดิ์เป็นข้าราชการคือ พระยาแจ้งได้เป็นพระมหาโยธา (ต้นตระกูล ศษเสนีย์) พระยากลางเมืองได้เป็นพระยาเกียรติ ตะละเกลือบได้เป็นพระยาตม และรวมทั้งพระยามอญและหัวหน้าอื่น ๆ อีกด้วย

²จำลอง ทองดี, แผ่นดินพระยศมอญ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2529, หน้า 34.

³กศร. กุหลาบ, ประวัติมอญเข้ากรุงสยาม งานพระรัชราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์โท พุนอาโกคคิต, หน้า 8.

⁴ศิริวรรณ ศิลพัชรินทร์, การศึกษาและบทวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของย่านอุตสาหกรรมในเขตสุขาภิบาลพระประแดง สมุทรปราการ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

⁵อ้างแล้วใน จำลอง ทองดี, หน้า 27.

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2⁶ เมื่อจุลศักราช 1176 ทรงพระราชดำริว่า "ที่ลัดโพธิ์ นั้นเมื่อรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงโปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จลงไปปะการที่จะสร้างเมืองขึ้นไว้ป้องกันข้าศึกที่จะมาทางทะเลอีกแห่งหนึ่ง การยังค้างอยู่เพียงได้ลงมือทำป้อมยังไม่ทันเสร็จจะไว้ใจแก่การศึกษาสงครามทางทะเลมิได้ จึงควรจะต้องทำขึ้นให้สำเร็จ" จึงโปรดให้สมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นแม่กองเสด็จลงไปทำเมืองขึ้นที่ปากลัด ตัดเอาถนนที่แขวงกรุงเทพมหานครบ้างและแขวงเมืองสมุทรปราการบ้าง รวมกันตั้งเป็นเมืองใหม่อีกแห่งหนึ่ง พระราชทานชื่อเมืองว่าเมืองนครเขื่อนขันธ์* ให้ย้ายครัวมอญเมืองปทุมธานีพวกพระยาแจ้ง มีชาย 300 คนลงไปอยู่ ณ เมืองนครเขื่อนขันธ์ แล้วจึงโปรดตั้งสมิงทอมา บุตรพระยาแจ้งซึ่งเป็นพระยารามน้องเจ้าพระยามหาโยธาเป็นพระยามนครเขื่อนขันธ์

ต่อมาปี พ.ศ. 2358⁷ พวกมอญที่เมืองเมาะตะมะอพยพหนีเข้าไทยอีก จึงโปรดให้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือน แขวงเมืองสาครบุรีบ้าง แขวงเมืองนครเขื่อนขันธ์บ้าง แขวงเมืองปทุมธานีบ้าง โปรดเกล้าให้กรมพระกลาโหมแบ่งเขตแดนด้านใต้กรุงเก่าตั้งแต่ท้ายเกาะราชครามลงไปจรกับเขตแดนทางเหนือของนนทบุรี ให้เอาอาณาเขตรหว่างกรุงเก่าและเมืองนนทบุรีคือ ตำบลบ้านสามโคกยกเป็นเมืองและพระราชทานนามว่า "เมืองปทุมธานี" แล้วโปรดให้พวกรามัญที่มานี้ไปเป็นเจ้าเมืองกรมการเมืองเมืองปทุมธานี และเป็นเจ้าเมืองนครเขื่อนขันธ์ เพราะเหตุนี้เมืองปทุมธานีและเมืองนครเขื่อนขันธ์ จึงอยู่ในความปกครองของกรมพระกลาโหมตั้งแต่นั้นมา มอญพวกนี้เรียกว่า "มอญใหญ่" ขณะเดียวกันก็ได้ทรงให้บูรณะเมืองสมุทรปราการที่ยังไม่เสร็จ (เมืองสมุทรปราการสร้างในสมัยพระเจ้าทรงธรรม) และสร้างป้อมปราการต่าง ๆ ใช้เวลา 3 ปี

⁶ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 2 ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์ หน้า 171 ว่าด้วยเรื่อง สร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์.

* ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์นี้ แต่โบราณเป็นเมืองเรียกว่า เมืองพระประแดง ตั้งอยู่ที่ตำบลราชบูรณะฝั่งแม่น้ำข้างตะวันออกเป็นเมืองปากน้ำอย่างเมืองสมุทรปราการทุกวันนี้ ในอดีตทะเลยังเข้ามาลึก เมื่อแผ่นดินงอกออกไปเมืองพระประแดงห่างทะเล จึงย้ายเมืองไปตั้งที่บางเจ้าพระยา เรียกว่าเมืองสมุทรปราการ. ที่เมืองพระประแดงเก่ายังเป็นเมืองอยู่จนแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม.

⁷ กศร. กุหลาบ, ประวัติมอญเข้ากรุงสยาม งานพระราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์โท ขุนอาภอคคิต, หน้า 8.

ในรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2458 ได้ทรงเปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นพระประแดง ซึ่งมีอายุครบ 100 ปีพอดี ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภอขึ้นตรงกับจังหวัดสมุทรปราการ

2. สภาพทางกายภาพ

2.1 ที่ตั้ง

บริเวณบางกะเจ้าอยู่ในเขต 6 ตำบลในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง และตำบลบางกอบัว รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 18.91⁸ ตารางกิโลเมตร หรือ 11,818.75 ไร่ ลักษณะของพื้นที่ถูกล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีคอคอดกว้างประมาณ 580 เมตร เป็นส่วนติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ เป็นรูปบ่วงหรือกระเพาะหมู มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ตรงข้ามกับ	เขตพระโขนง กรุงเทพฯ
ทิศใต้	ตรงข้ามกับ	ตำบลสำโรงใต้ ตำบลบางหญ้าแพรก และเขตเทศบาลอำเภอพระประแดง
ทิศตะวันออก	ตรงข้ามกับ	ตำบลบางนา ตำบลบางจาก เขตพระโขนง
ทิศตะวันตก	ตรงข้ามกับ	ตำบลโพรงโพรง เขตยานนาวา

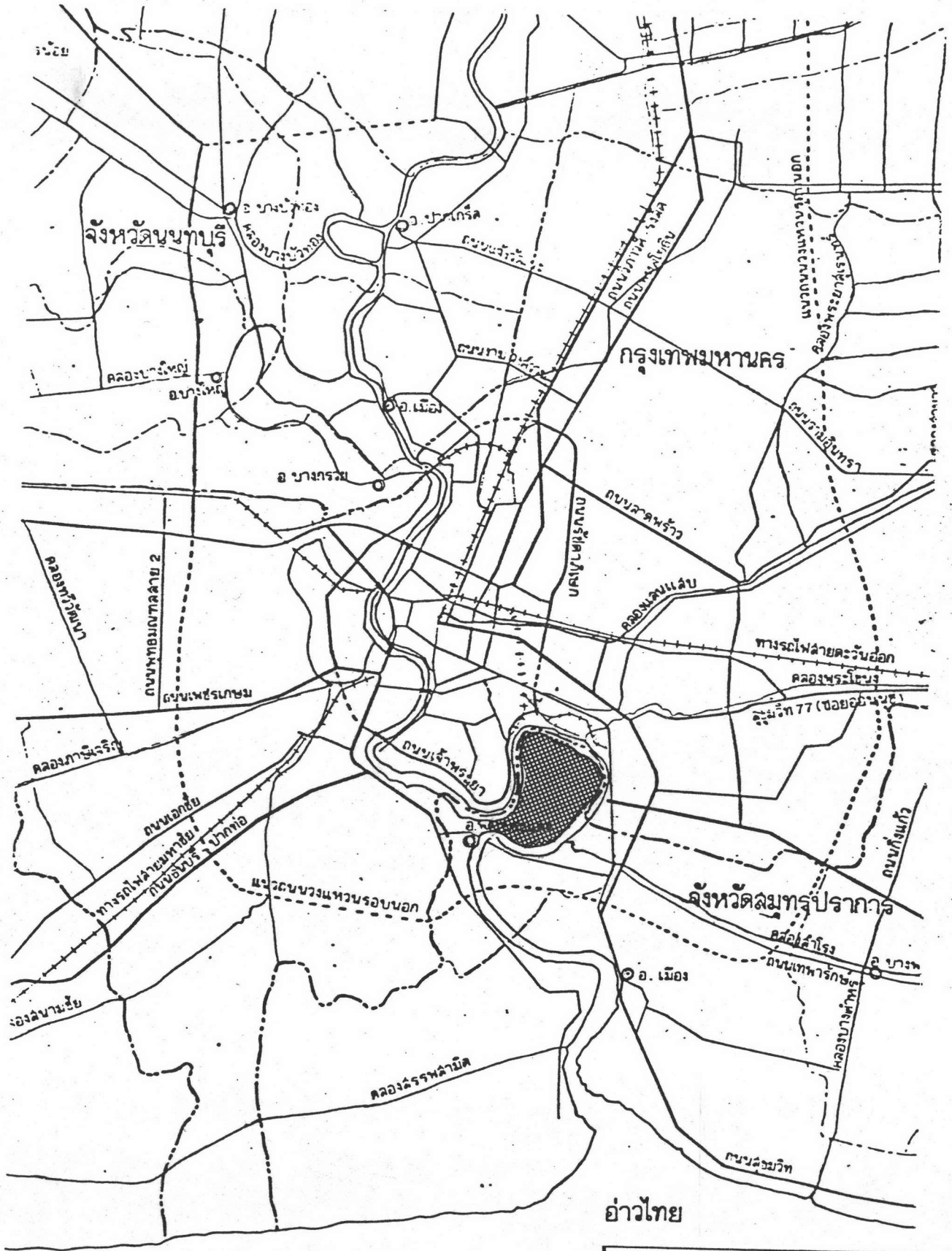
2.2 การปกครอง

จังหวัดสมุทรปราการแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 4⁹ อำเภอ 43 ตำบล 465 หมู่บ้าน และ 1 กิ่งอำเภอ ซึ่งรวมอยู่กับอำเภอเมือง ประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองสมุทรปราการ	มี	9 ตำบล	52 หมู่บ้าน
2. อำเภอพระประแดง	มี	12 ตำบล	173 หมู่บ้าน
3. อำเภอบางพลี	มี	9 ตำบล	130 หมู่บ้าน
4. อำเภอบางบ่อ	มี	8 ตำบล	72 หมู่บ้าน และ
5. กิ่งอำเภอพระสมุทรเจดีย์	มี	5 ตำบล	38 หมู่บ้าน

⁸ ผังเมืองรวมสมุทรปราการ : สำนักผังเมือง

⁹ เรื่องเดียวกัน

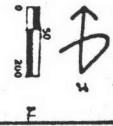
อ่าวไทย

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

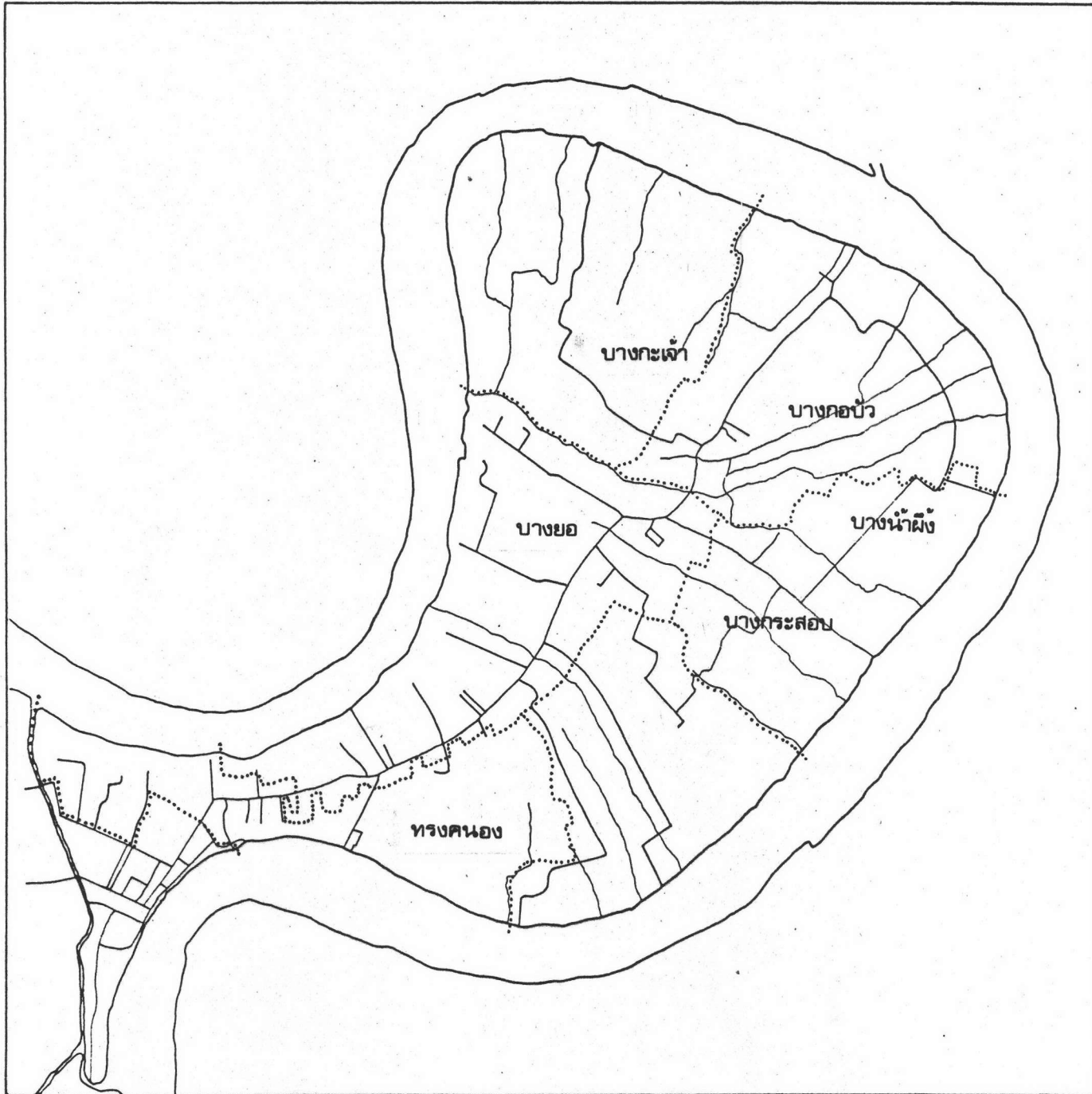
แผนที่ 1
แฉ่ง บริเวณพื้นที่ศึกษา

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 3
ที่มา ลิงแวตล้อมแห่งชาติ

แสดง เส้นแบ่งเขตตำบล

โดยบริเวณบางกะเจ้าเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอพระประแดง ซึ่งมีพื้นที่ของอำเภอ
รวมทั้งสิ้น 65.85 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 12 ตำบลคือ

1. ตำบลสำโรงใต้	มี	24	หมู่บ้าน
2. ตำบลบางพึ่ง	มี	18	หมู่บ้าน
3. ตำบลบางครุ	มี	15	หมู่บ้าน
4. ตำบลบางหญ้าแพรก	มี	22	หมู่บ้าน
5. ตำบลบางจาก	มี	8	หมู่บ้าน
6. ตำบลทรงคนอง	มี	13	หมู่บ้าน
7. ตำบลบางหัวเสือ	มี	15	หมู่บ้าน
8. ตำบลบางกอบัว	มี	13	หมู่บ้าน
9. ตำบลบางยอ	มี	10	หมู่บ้าน
10. ตำบลบางกะเจ้า	มี	9	หมู่บ้าน
11. ตำบลบางกระสอบ	มี	11	หมู่บ้าน
12. ตำบลบางน้ำผึ้ง	มี	11	หมู่บ้าน

และมีการบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพระประแดงคือ

1. เทศบาลเมืองพระประแดง คือ เขตตำบลตลาด
2. สุขาภิบาลพระประแดง คือ เขตตำบลสำโรงใต้ ตำบลบางพึ่ง ตำบลบางครุ
ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลบางจาก ตำบลบางหัวเสือ

ส่วนบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นเขต 6 ตำบลในอำเภอพระประแดง คือ

1. ตำบลทรงคนอง	มีพื้นที่	1406.25	ไร่ หรือ	2.25	ตารางกิโลเมตร
2. ตำบลบางยอ	มีพื้นที่	2350	ไร่ หรือ	3.76	ตารางกิโลเมตร
3. ตำบลบางกระสอบ	มีพื้นที่	1387.5	ไร่ หรือ	2.22	ตารางกิโลเมตร
4. ตำบลบางกะเจ้า	มีพื้นที่	2250	ไร่ หรือ	3.6	ตารางกิโลเมตร
5. ตำบลบางน้ำผึ้ง	มีพื้นที่	2612.5	ไร่ หรือ	4.18	ตารางกิโลเมตร
6. ตำบลบางกอบัว	มีพื้นที่	1812.5	ไร่ หรือ	2.9	ตารางกิโลเมตร

2.3 ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของบริเวณบางกะเจ้าเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีความลาดชันไม่เกิน 1% ลักษณะของที่ราบบริเวณนี้เป็นที่ราบซึ่งได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลเป็นประจำ (Active tidal Plat)¹⁰ น้ำทะเลจะเข้ามาท่วมพื้นที่ขณะน้ำขึ้น โดยผ่านเข้าตามคลองต่าง ๆ ระดับพื้นที่โดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทั่วไปประมาณ 50-60 ซม.¹¹ ที่ดินส่วนใหญ่ร้อยละ 80 เป็นบริเวณเกษตรกรรมและบริเวณริมแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นป่าจาก

2.4 ภูมิอากาศ

บริเวณบางกะเจ้าเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นอิทธิพลทางด้านภูมิอากาศจึงไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าพิจารณาจากปริมาณน้ำฝนและทิศทางลมเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูคือ ฤดูฝน เริ่มจากเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม ในช่วงนี้จะอยู่ในอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และยังมีโอกาสได้รับพายุไต้ฝุ่น และพายุโซนร้อนซึ่งก่อตัวในทะเลจีนใต้ในเดือนตุลาคมด้วย ส่วนฤดูแล้ง เริ่มจากเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ สภาพอากาศช่วงนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนจะน้อยลง ส่วนช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมตะวันออกเฉียงใต้

บางกะเจ้าตั้งอยู่ทางทิศใต้ของกรุงเทพฯ อากาศในบางกะเจ้าจะถูกลมพัดเข้าในกรุงเทพฯ ประมาณปีละ 9 เดือน ซึ่งเป็นผลดีต่อกรุงเทพฯ อยู่มาก บริเวณพื้นที่ประมาณหมื่นกว่าไร่ที่มีพืชปกคลุมสามารถผลิตปริมาณออกซิเจนได้ประมาณ 160 ตัน/ปี/ตารางกิโลเมตร¹² จึงทำหน้าที่กรองอากาศจากย่านโรงงานอุตสาหกรรมทางด้านพระประแดงได้เป็นอย่างดี

2.5 โครงสร้างทางธรณีวิทยาและลักษณะดิน

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของบริเวณนี้เกิดจากการทรุดตัวของพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ช่วงปลายยุค tertiary¹³ และการตกตะกอนทับถม ตลอดช่วงเวลา

¹⁰ แนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จังหวัดสมุทรปราการ 2526 : โดยสถาบันวิจัยเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

¹¹ โครงการบางกะเจ้า : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาฯ.

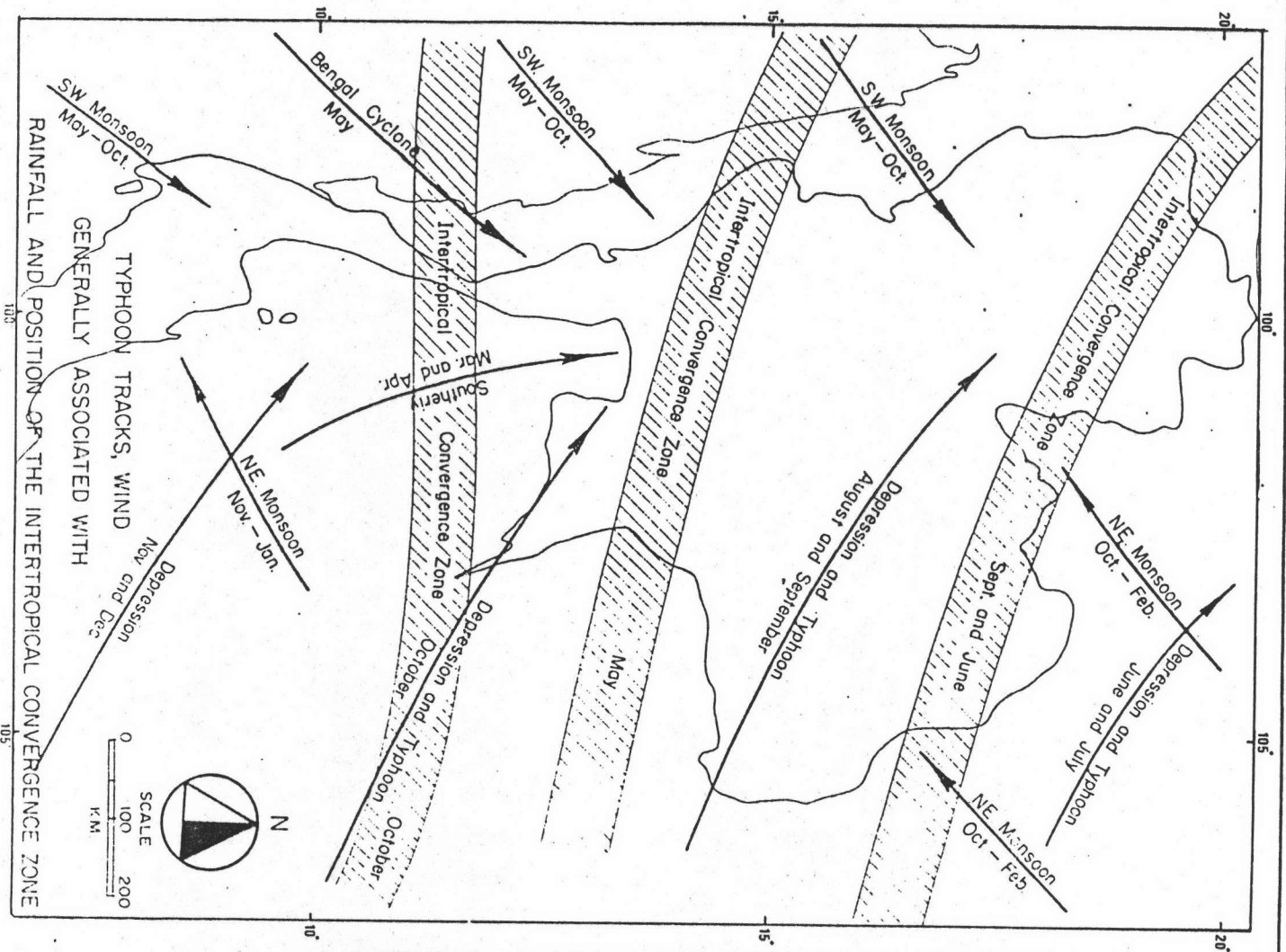
¹² โครงการบางกะเจ้า Special Report 1 : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาฯ.

¹³ แนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จังหวัดสมุทรปราการ 2526 : โดยสถาบันวิจัยเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 4
ที่มา กรมอุตุนิยมวิทยา

แสดง ทิศทางลมที่พัดเข้าประเทศไทย

ของยุค Quaternary-Recent จนเกิดเป็นที่ราบดินตะกอนลุ่มแม่น้ำ (Alluvium) ลักษณะดินเป็นดินเหนียวและดินโคลน มีความสามารถในการรับน้ำหนักต่ำ บริเวณบางกะเจ้านี้เป็นดินชุดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นดินที่เกิดจากตะกอนแม่น้ำข้างต้นเป็นดินลึก เนื้อดินเป็นดินเหนียว มีน้ำทะเลท่วมถึง ลุ่มน้ำโคโค ลักษณะดินเป็นดินเค็ม จึงทำให้ไม่เหมาะในการปลูกพืชประเภทข้าว เนื่องจากคุณสมบัติของการระบายน้ำเลว เหมาะแก่การปลูกพืชเป็นบางชนิด เช่น มะพร้าว เนื่องจากบริเวณนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลอยู่

2.6 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของบริเวณบางกะเจ้าอาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้

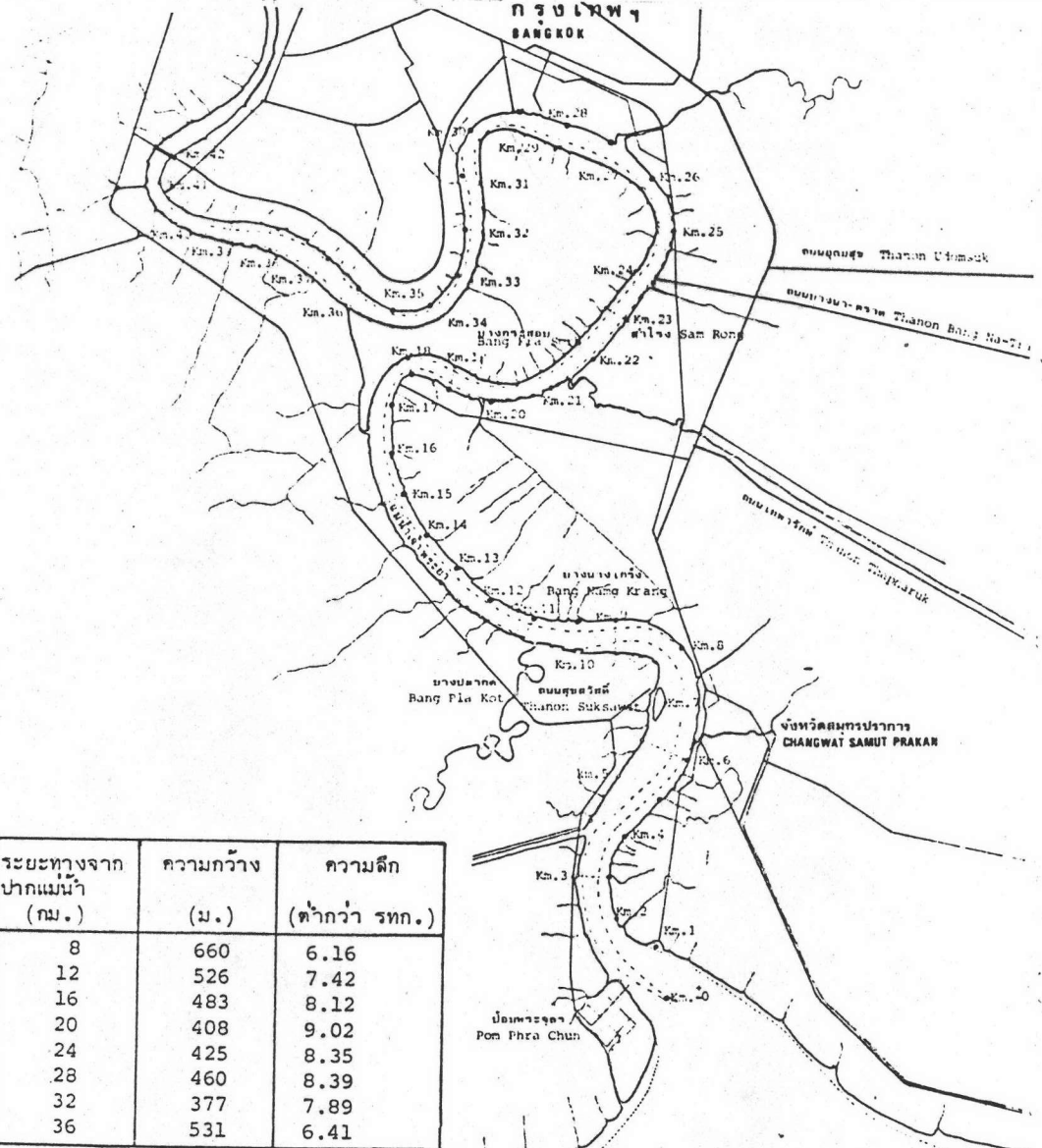
2 ประเภทคือ

2.6.1 แหล่งน้ำผิวดิน น้ำผิวดินที่สำคัญของบริเวณนี้ก็คือ แม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากสภาพพื้นที่ถูกล้อมด้วยแม่น้ำ ดังนั้นความสำคัญของน้ำจากแม่น้ำจึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วมีลำคลองที่แยกจากแม่น้ำไหลผ่านพื้นที่จำนวนหลายสาย คลองเหล่านี้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ในแง่ของการเกษตร แต่เดิมก็มีการใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองในการอุปโภคบริโภคด้วยแต่ในปัจจุบันเมื่อคุณภาพของน้ำเปลี่ยนไปจึงไม่นิยมใช้น้ำจากคลอง

2.6.2 แหล่งน้ำใต้ดิน เนื่องจากไม่นิยมใช้น้ำจากลำคลองในบริเวณบางกะเจ้า จึงมีการใช้น้ำบาดาลกันโดยทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีการขุดเจาะประปา ดังนั้นน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคจะเป็นน้ำบาดาลทั้งสิ้น ลักษณะของน้ำบาดาลที่ใช้เป็นเหมือนกับที่ใช้ในเขตกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ โดยมีความลึกไม่เกิน 550¹⁴ เมตร และแบ่งชั้นการกักเก็บน้ำได้ 8 ชั้นตามระดับความลึก คือ

ชั้นกรุงเทพฯ	ลึกกึ่งกลางประมาณ	50	เมตร
ชั้นพระประแดง	ลึกกึ่งกลางประมาณ	100	เมตร
ชั้นนครหลวง	ลึกกึ่งกลางประมาณ	150	เมตร
ชั้นนนทบุรี	ลึกกึ่งกลางประมาณ	200	เมตร

¹⁴ แนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จังหวัดสมุทรปราการ 2526 : โดยสถาบันวิจัยเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 5
ที่มา การทำเรือแห่งประเทศไทย

แสดง ลักษณะของแม่น้ำเจ้าพระยา

ชั้นสามโคก	ลึกกึ่งกลางประมาณ	250	เมตร
ชั้นพญาไท	ลึกกึ่งกลางประมาณ	350	เมตร
ชั้นธนบุรี	ลึกกึ่งกลางประมาณ	450	เมตร
ชั้นปากน้ำ	ลึกกึ่งกลางประมาณ	550	เมตร

ชั้นน้ำที่นิยมเจาะมากคือ ชั้นพระประแดง ชั้นนครหลวง และชั้นนนทบุรี ซึ่งการขุดจะขึ้นกับคุณภาพน้ำเป็นสำคัญ เนื่องจากมีการใช้น้ำบาดาลกันเป็นจำนวนมาก จึงเริ่มมีปัญหาของระดับน้ำใต้ดิน กล่าวคือ จากผลการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) พบว่าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ อัตราการต่ำลงของน้ำบาดาลแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ต่ำลงมากกว่า 3 เมตร ต่อปี 2-3 เมตรต่อปี และ 1-2 เมตรต่อปี ซึ่งบริเวณที่ลดต่ำลงกว่า 3 เมตร ได้แก่ บริเวณตำบลทรงคนองซึ่งเป็นเขตชุมชนและมีโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งโรงงานทำน้ำกลั่นด้วย ส่วนที่เหลือจะต่ำลงในระหว่าง 1-2 เมตรต่อปี

ส่วนประเภทของน้ำบาดาลที่ขุดเจาะจะแบ่งออกตามลักษณะต่าง ๆ คือ ขนาดของบ่อ (เป็นมิลลิเมตร), ความลึก (เป็นเมตร), ชั้นของน้ำที่เจาะ โดยมีขนาดสูงสุดของน้ำที่จะใช้ได้แต่ละวัน เป็นลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ก็ยังแยกประเภทการใช้สอย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประเภทของการใช้น้ำบาดาล และจำนวนบ่อที่ขุดรายตำบล

ตำบล	เพื่ออุปโภค	เพื่ออุตสาหกรรม	เพื่อการเกษตร	เพื่อการค้า	วัด	รวม
ทรงคนอง	9	2	2	2	2	17
บางยอ	28	6	2	-	2	36
บางกระสอบ	3	-	-	-	-	3
บางกะเจ้า	6	-	-	-	-	6
บางน้ำผึ้ง	4	-	1	-	1	6
บางกอบัว	14	-	4	-	-	18
รวม	64	8	9	2	5	87

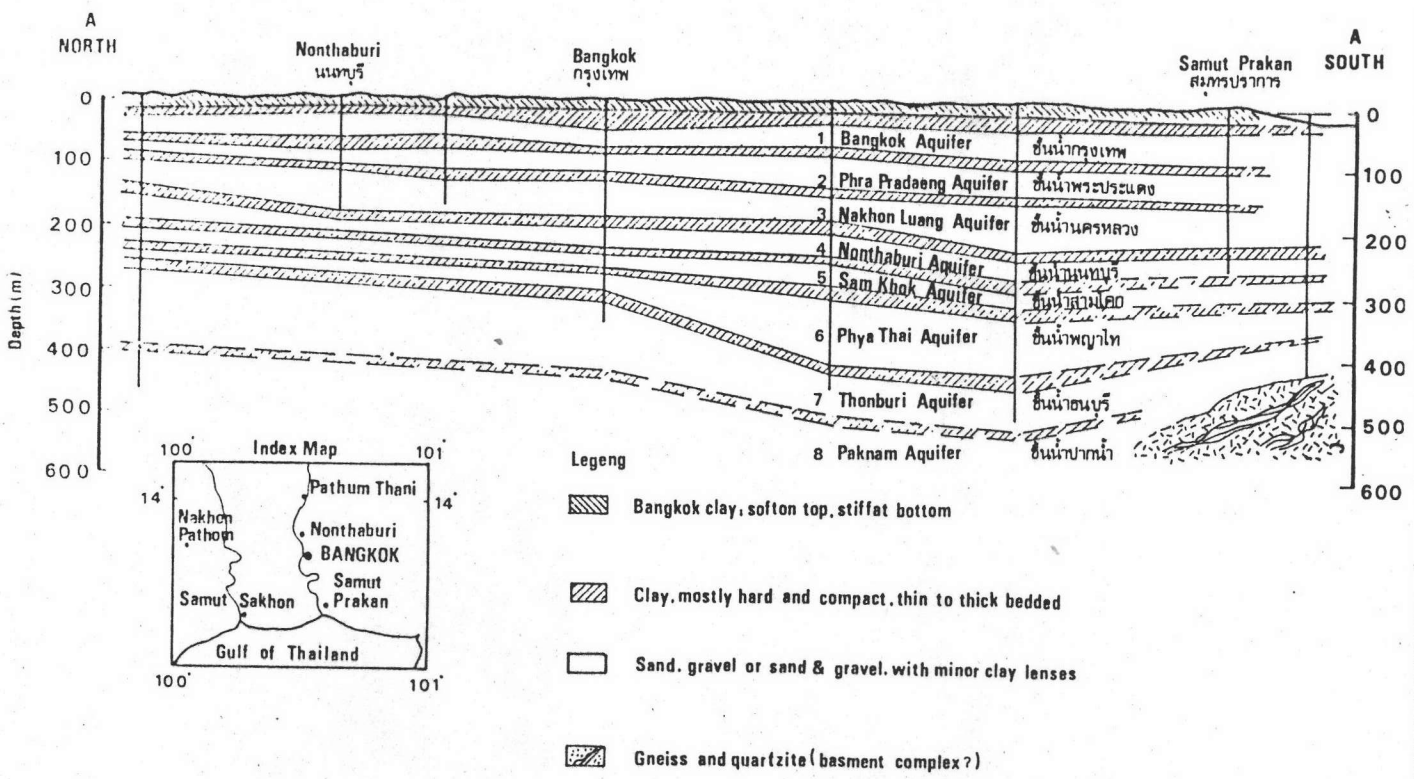
ที่มา : กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี

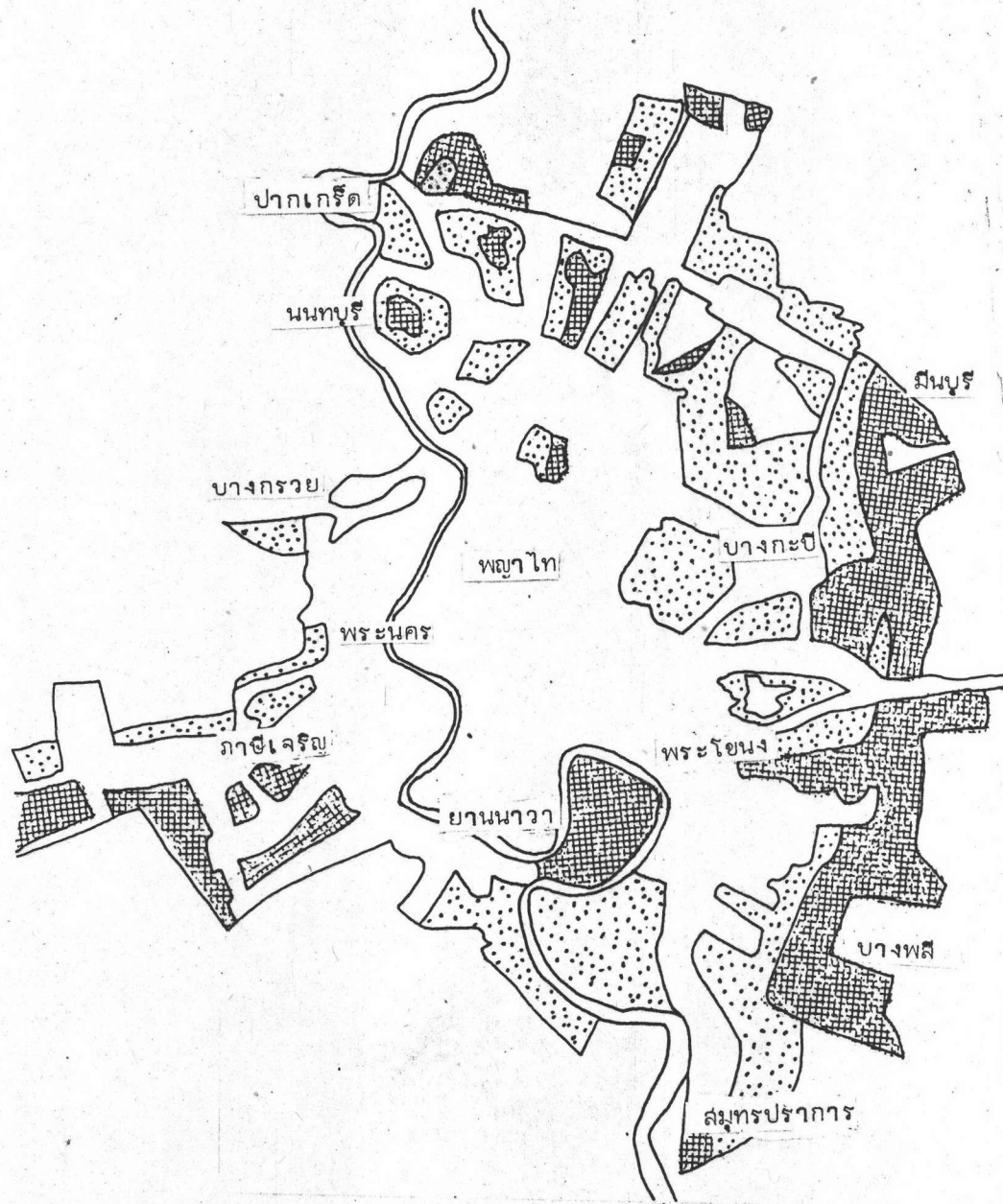
แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผ่นที่ 6
ที่มา AIT

แสดง ชั้นของน้ำบาดาล

Fig Geologic section in the Bangkok area (after Piancharoen, 1976).

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 7

ที่มา กองวางแผนโครงการ
การประปานครหลวง 2528

แสดง พื้นที่จำหน่ายของการประปา

- พื้นที่จำหน่าย ปี 2528
- ▤ พื้นที่จำหน่าย ปี 2536
- ▥ พื้นที่จำหน่าย ปี 2554

จำนวนของบ่อบาดาลที่มีค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับครัวเรือน เนื่องจากในชุมชนแต่ละแห่งขุดเจาะบ่อบาดาลแล้วใช้การต่อท่อส่งไปตามบ้านต่าง ๆ ในลักษณะของน้ำประปา โดยเสียค่าใช้จ่ายร่วมกัน จึงไม่ต้องขุดเจาะในทุกบ้าน นอกจากบางแห่งที่ใช้น้ำมากเป็นพิเศษจะเจาะบ่อของตนเอง เช่น บ้านพักหรือบ้านให้เช่า เป็นต้น ส่วนการเกษตรจำนวน 9 รายนั้นเป็นการเพาะปลูกกล้วยไม้ทั้งสิ้น

2.7 การทรุดตัวของดิน

เนื่องจากการสูบน้ำบาดาลมาใช้ในบริเวณกรุงเทพฯ และสมุทรปราการเป็นจำนวนมาก จึงได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางธรณีวิทยา จากการศึกษาของกรมแผนที่ทหารและสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พบว่าเกิดการลดระดับและแรงดันของน้ำบาดาลอย่างมาก น้ำหนักของพื้นดินและน้ำหนักบรรทุกตอนบนจึงกดดันให้อัดตัวแน่นขึ้น ทำให้ชั้นดินยุบต่ำลงเป็นสาเหตุให้เกิดการทรุดตัวของกรุงเทพฯ และปริมณฑล ลักษณะพื้นที่ของการทรุดจะเป็นแอ่งใหญ่ จากการตรวจสอบพบว่า พื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ รวมทั้งสมุทรปราการในบริเวณตอนกลางของอำเภอเมือง อำเภอพระประแดง ซึ่งครอบคลุมทั้ง 2 ฟังแม่น้ำเจ้าพระยาลงไปจนถึงชายฝั่งทะเล มีการทรุดตัว 5-10 เซนติเมตร/ปี¹⁵ แต่ในบริเวณบางกะเจ้าการทรุดตัวไม่รุนแรงนัก คือน้อยกว่า 5 เซนติเมตร/ปี เนื่องจากจำนวนบ่อบาดาลและปริมาณการใช้ยังไม่สูงมากจนเป็นปัญหา

2.8 ระดับความสูงของน้ำทะเล

บางกะเจ้าอยู่ห่างจากบริเวณปากน้ำเพียง 20 กิโลเมตรเท่านั้น ดังนั้นจึงอยู่ในอิทธิพลน้ำทะเลอยู่ตลอดเวลาถึงแม้ว่าจะไม่โดยตรงนัก เนื่องจากบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบนต้องปล่อยน้ำลงมาเพื่อใช้ด้านน้ำเค็มไม่ให้ขึ้นไปถึงแม่น้ำมากกว่านี้ เพราะจะก่อความเสียหายกับสวนไร่นาบริเวณตอนบนของกรุงเทพฯ ลักษณะธารขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นแบบผสม (Mixed Tides)¹⁶ คือ ลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลแต่ละวันไม่แน่นอน อาจเป็นขึ้นครั้งเดียวและลงครั้งเดียว ซึ่งเป็นแบบน้ำเดียว หรือขึ้นสองครั้งลงสองครั้งเป็นแบบน้ำคู่ ช่วงเวลาน้ำขึ้นสูงสุดในรอบปีคือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม เป็นช่วงหน้าฝน ทำให้น้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาและ

¹⁵ แผนประธานการใช้ที่ดินชายทะเล จังหวัดสมุทรปราการ : กรมพัฒนาที่ดิน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน

คลองต่าง ๆ ไหลออกสู่ทะเลบริเวณจังหวัดสมุทรปราการไม่สามารถไหลออกทะเลได้ เพราะ น้ำทะเลหนุน จึง เป็นสาเหตุให้เกิดน้ำท่วมในบริเวณบางกะเจ้าและกรุงเทพฯ ดังนั้นความสูงของ ระดับน้ำทะเลจึง เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลกระทบต่อบริเวณบางกะเจ้าในแง่กายภาพ

2.9 ระบบสาธารณูปโภค* การบริการด้านสาธารณูปโภคของบริเวณบางกะเจ้าแบ่งย่อยออกได้เป็น 5 ประเภทคือ

2.9.1 การบริการทางการไฟฟ้า บางกะเจ้ามีสถานีไฟฟ้าย่อยตั้งอยู่ในเขตตำบลบางยอตรงข้ามชอยกลางบางกระสอบ มีเนื้อที่ 2.5 ไร่ การบริการไฟฟ้า เป็นไปโดยทั่วถึงทุกจุด โดยมีแนวเสาไฟตามถนนสายหลักและต่อสายแยกเข้าไปในพื้นที่ต่าง ๆ

2.9.2 การบริการด้านการประปา การบริการการประปามีเฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้น แต่ในปัจจุบันกำลังทำการขยายโครงข่าย ซึ่งคาดว่าจะครอบคลุมพื้นที่มาถึงตำบลทรงคนอง เป็นบางส่วนด้วย ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่จึงยังคงใช้น้ำจากน้ำฝนและน้ำบาดาลเป็นหลัก โดยเฉพาะน้ำบาดาลมีการตักบิมน้ำและทำเป็นระบบประปาหมู่บ้าน และมีท่อถึงเก็บน้ำในเขตชุมชน ปัญหาการใช้น้ำจึง เป็นปัญหาหนึ่งในพื้นที่ เนื่องจากน้ำบาดาลที่ใช้ในบางครั้งก็ขุ่นและมีการสูบก้นในจำนวนมาก รวมทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรมด้วย การใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองก็มีข้อจำกัดมากขึ้น เนื่องจากการเน่าเสียของน้ำและการคืน เขินของลำคลองต่าง ๆ

2.9.3 การบริการด้านการรักษาความสะอาด การบริการการเก็บขยะมูลฝอยจะมีบริการเฉพาะในเขตเทศบาล นอกนั้นไม่มีบริการการเก็บแต่อย่างใด ยกเว้น ชอยวัดกองแก้ว มีการจ้างบริษัทเอกชนมาเก็บขยะโดยโรงงานสยามน้ำมันละหุ่ง นอกจากนั้นขยะใช้การฝังเผาหรือทิ้งลงตามลำคลอง โดยเฉพาะบริเวณวัดบางกอบัว เนื่องจากมีบ้านอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเกิดปัญหาเรื่องขยะและน้ำเสียตามมาอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะบริเวณท่าเรือเพชรหึงษ์

2.9.4 การบริการด้านโทรศัพท์ โครงข่ายของการบริการมีบริการโทรศัพท์สาธารณะตามแนวถนนเพชรหึงษ์ตลอดสายโดยเฉพาะในกลุ่มของชุมชนหนาแน่น โทรศัพท์ส่วนตัวมีเป็นบางแห่งเท่านั้นที่ได้ทำการขอไป เช่น โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งธุรกิจบางประเภท แต่โดยรวมแล้วยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการเนื่องจากถนนชอยแยกต่าง ๆ ยังไม่มีบริการ

* จากการสำรวจ

2.9.5 การระบายน้ำ การระบายน้ำในพื้นที่ไม่มีท่อระบายน้ำ ระบบท่อระบายน้ำมีเฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้นโดยเป็นโครงข่ายไปตามถนนสายต่าง ๆ เมื่อออกนอกเขตเทศบาลไม่มีท่อระบายน้ำตามถนนต่าง ๆ นอกจากจะใช้งบประมาณของสภาตำบลและชาวบ้านในถนนซอยที่ต้องการสร้างทำการปรับปรุงกันเอง ดังนั้นในพื้นที่การระบายน้ำไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียหรือน้ำฝนตามธรรมชาติใช้การซึมซับของดินเป็นหลัก จึงเกิดปัญหาน้ำเสียภายในชุมชน รวมทั้งคลองต่าง ๆ ที่แยกย่อยผ่านบริเวณชุมชน รวมกับปัญหาขยะมูลฝอย แต่โดยปกติจะไม่เกิดน้ำท่วม เนื่องจากฝนตกเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตร มีต้นไม้และผิวดินที่ซึมซับน้ำฝนได้โดยตลอดรวมทั้งการระบายน้ำด้วย

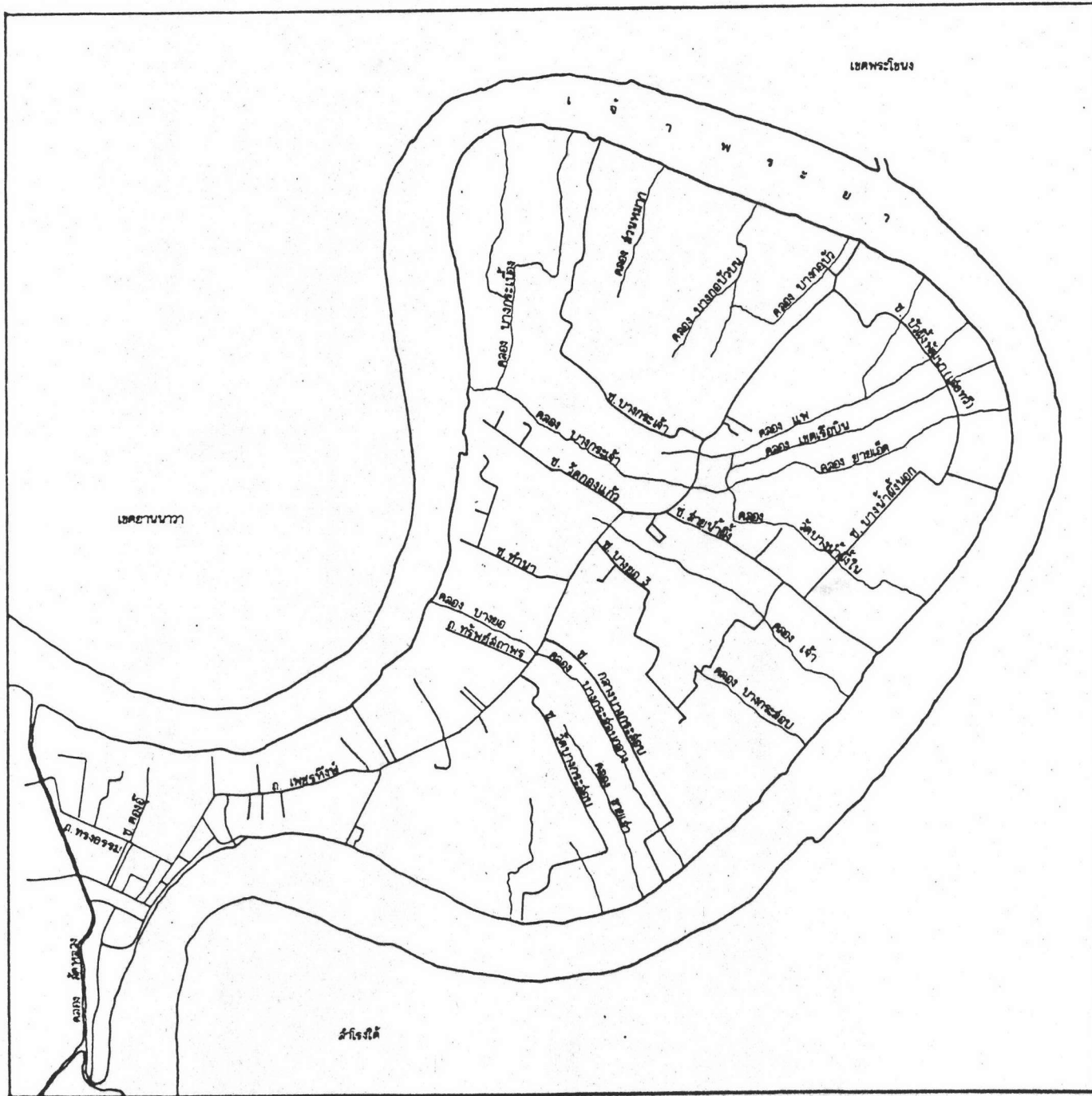
2.10 การคมนาคม*

จากการสำรวจลักษณะของพื้นที่ที่เป็นแม่น้ำล้อมเกือบรอบ จึงทำให้การคมนาคมที่สำคัญที่สุดของพื้นที่แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ทางบกและทางน้ำ

2.10.1 ทางบก สามารถแบ่งการติดต่อได้เป็น 2 ส่วนคือ การติดต่อกันภายในพื้นที่เองและการติดต่อที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ภายนอก เนื่องจากลักษณะพื้นที่เมื่อจะติดต่อกับภายนอกต้องผ่านบริเวณคอคอดเสียก่อน ในบริเวณคอคอดมีถนนเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมภายนอกคือ

1. ทางถนนนครเขื่อนขันธ์ เป็นถนนเชื่อมระหว่างถนนเพชรทิวศกับถนนสุขสวัสดิ์ สภาพของถนนนครเขื่อนขันธ์เป็นถนนลาดยาง มีความยาวประมาณ 1.8 กิโลเมตร มีช่องทางเดินรถ 2 ช่องทาง ค่อนข้างแคบและไม่มีทางเท้า การจราจรมักติดขัดโดยเฉพาะในช่วงเช้า เนื่องจากในบริเวณนี้มีคลังสินค้าหลายแห่ง จึงทำให้มีรถบรรทุกขนาดใหญ่ที่เดินทางเข้ามาโดยแพขนานยนต์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสุดของถนนใช้ถนนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งถนนสายนี้มีสะพานข้ามคลองลัดหลวงเข้าสู่ตัวเทศบาลและตลาดสดในบริเวณที่ว่าการอำเภอซึ่งมีประชาชนสัญจรไปมาเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการติดขัดเป็นประจำ ถนนสุขสวัสดิ์จึงเป็นถนนที่ใช้เดินทางติดต่อกับกรุงเทพฯ และจังหวัดสมุทรปราการ ขนาดของถนนกว้างด้านละ 7 เมตร มีเกาะกลางถนนกว้าง 4 เมตร สามารถรองรับการจราจรได้ดี

* จากการสำรวจ

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 8
ที่มา การสำรวจ

แสดง

	คลอง
	ถนน

2. ทางถนนทรงธรรม แยกออกจากถนนเพชรทิวซ์ข้ามคลอง ลัดหลวงไปเชื่อมต่อกัน ถนนสุขาภิบาล 4 ซึ่งเป็นถนนเก่า ลวดค่าง มีทางเดินรถ 2 ช่องทาง สภาพพื้นผิวจราจรค่อนข้างชำรุด มีปัญหาการจราจรเช่นเดียวกับถนนนครเขื่อนขันธ์ และเป็นถนนที่เชื่อมไปสู่ถนนเจริญนคร ถนนทรงธรรมเป็นถนนคอนกรีต 2 ช่องทางยาวประมาณ 1.3 กิโลเมตร มีทางเท้า โดยปกติไม่มีปัญหาเรื่องการจราจร นอกจากเป็นส่วนที่เกิดจากการติดขัดของถนนเพชรทิวซ์และถนนนครเขื่อนขันธ์

ถนนสายสำคัญอีกเส้นหนึ่งคือ ถนนปู่เจ้าสมิงพรายสามารถเชื่อมต่อกับถนนสุขุมวิท ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินสายตะวันออก ผิวจราจรเป็นคอนกรีต ความยาวประมาณ 6.1 กิโลเมตร เป็นถนน 4 ช่องทาง แต่การใช้ถนนปู่เจ้าสมิงพรายนี้ต้องข้ามแพขนานยนต์บริเวณอำเภอเสียดก่อน เนื่องจากถนนเริ่มจากฝั่งตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอพระประแดงและตรงไปบรรจบกับถนนสุขุมวิท

ในบริเวณโครงข่ายถนนโดยรอบพื้นที่มีบริการของรถประจำทาง และรถเมล์เล็กตลอดเวลา จากบริเวณคอคอดรถประจำทางจะเข้ามารับส่งบริการประชาชนถึงบริเวณท่าหน้าท่าที่ว่าการอำเภอพระประแดง รถประจำทางที่มากที่สุดที่ท่านี้มี 2 สายคือ สาย 86 วิ่งระหว่างพระประแดงและบางขุนพรหม สาย 82 วิ่งระหว่างพระประแดงและสนามหลวง มีบริการรถปรับอากาศ 1 สาย คือสาย ปอ.6 วิ่งระหว่างปากเกร็ด-พระประแดง นอกจากรถประจำทางแล้วยังมีรถสามล้อรับส่งในบริเวณย่านใกล้เคียงด้วย

ส่วนการติดต่อกันภายในพื้นที่บริเวณบางกะเจ้ามีถนนสายหลักที่เป็นถนนเชื่อมต่อกับส่วนโครงข่ายภายนอกคือถนนเพชรทิวซ์ เริ่มจากข้างที่ว่าการอำเภอพระประแดงทอดผ่านไปยังส่วนกลางของพื้นที่และไปสิ้นสุดที่ท่าเรือเพชรทิวซ์ในเขตตำบลบางกอกบัว ซึ่งเป็นฝั่งตรงข้ามกับท่าเรือคลองเตย ฝั่งการจราจรลาดข้าง และในบางส่วนเป็นคอนกรีต โดยส่วนรวมผิวจราจรค่อนข้างดีมีเป็นบางตอนที่ชำรุด เช่น บริเวณเชิงสะพาน การซ่อมแซมจะใช้งบประมาณของสภาตำบล เงินสมทบของชาวบ้าน และโรงงานทำการซ่อมปรับปรุงถนน ถนนเพชรทิวซ์เป็นถนนสายหลักมีขนาดความกว้างตามสิทธิเขตทาง (Right of way) ถึง 24 เมตร¹⁷

¹⁷ รายงานวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมกายภาพบริเวณพื้นที่บางกะเจ้า
ตุลาคม 2525 : กองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

แต่มีผิวการจราจรที่เป็นพื้นลาดยางที่อยู่ในสภาพใช้งานได้ตามความกว้างเพียง 7 เมตรเท่านั้น ความยาวของถนนจากจุดเริ่มไปจนถึงท่าเรือเพชรทิ้งษ์มีความยาว 5.6 กิโลเมตร ในส่วนของ การบริการมีรถประจำทางวิ่งตั้งแต่หัวถนนคือบริเวณข้างที่ว่าการอำเภอไปจนถึงสายที่ทำเรือ เพชรทิ้งษ์ รถประจำทางสายนี้เป็นของเอกชน เป็นรถสายเดียวในบริเวณนี้ ดังนั้นการให้บริการ และจำนวนผู้ใช้บริการจึงมีตลอดวันค่อนข้างสะดวกสบาย โดยเริ่มออกรถคันแรกเวลา 5.30 น. และคันสุดท้ายเวลา 19.30 น.

ถนนเพชรทิ้งษ์เป็นถนนสายหลักโดยมีถนนซอยแยกย่อยเข้าไปยังพื้นที่ตามตำบลต่าง ๆ ดังนี้

1. ซอยบัวผึ่งพัฒนา หรือซอยสายน้ำผึ่ง-เสธ หรือซอยเสธทวี

อยู่ในเขตตำบลบางกอแก้ว แยกจากถนนเพชรทิ้งษ์บริเวณใกล้โรงเรียนบางกอแก้ว ลักษณะของ ผิวจราจรเป็นถนนลูกรัง จะมีการปรับปรุงถนนกันตลอดปีเมื่อชำรุดโดยนำเอาหินคลุกมาถมในส่วนที่ชำรุดแต่ก็ยังไม่ทั่วถึง จัดว่าอยู่ในลักษณะที่ไม่สะดวกแก่การเดินทาง ผิวการจราจรกว้างเพียง 3 เมตร มีสะพานไม้ข้ามคลองต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ มีสะพานคอนกรีตเพียงแห่งเดียวที่ข้ามคลองแพ เนื่องจากสะพานเดิมพังในช่วงปลายปี 2529 จึงได้มีการสร้างใหม่ ซอยนี้มีความยาวทั้งสิ้น 3.9 กิโลเมตร เป็นซอยที่ยาวที่สุดในพื้นที่เนื่องจากอ้อมเลาะไปตามริมแม่น้ำ จนเข้าไปในเขตตำบล บางน้ำผึ้ง ผ่านวัดบางน้ำผึ้งนอกจนไปบรรจบกับซอยสายน้ำผึ่ง แต่มักเรียกรวมกันเป็นซอยเดียว ไปเลย นอกจากนั้นแล้วยังมีถนนซอยแยกเล็ก ๆ ได้แก่ ถนนยี่งอ้านวยเป็นถนนส่วนบุคคลแต่สามารถไปเชื่อมต่อกับซอยบางยอ 3 ได้ ผิวการจราจรเป็นลูกรังเช่นเดียวกัน กว้างประมาณ 2.5 เมตร

ซอยบัวผึ่งพัฒนามีบริการรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างโดยจอดอยู่บริเวณริมถนนเพชรทิ้งษ์ หน้าปากซอยสายน้ำผึ่งและในบริเวณท่าเรือที่วัดบางน้ำผึ้งนอกให้บริการประชาชน ที่อาศัยในย่านนี้โดยเฉพาะที่วัดบางน้ำผึ้งนอก และวัดบางน้ำผึ้งใน มีบ้านพักอาศัยเกาะกลุ่มกันค่อนข้างหนาแน่น โดยคิดค่าบริการเหี่ยวละ 10 บาท

2. ซอยบางกะเจ้า เป็นถนนสายเดียวที่ตัดผ่านตำบลบางกะเจ้า ลักษณะผิวการจราจรเป็นหินฝุ่นและหินคลุกเป็นส่วนใหญ่ มีผิวลาดยางจากช่วงปากซอยไปจนถึง วัดใหญ่ตาอิน หรือวัดราษฎร์รังสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วยโรงเรียน อนามัย และสภาตำบล ปลายสุดของถนนจรดริมแม่น้ำและมีท่าเรือซึ่งเป็นท่าที่อยู่ตรงกับท่าเรือวัดคลองเตย ท้ายสุดของซอยนี้มี

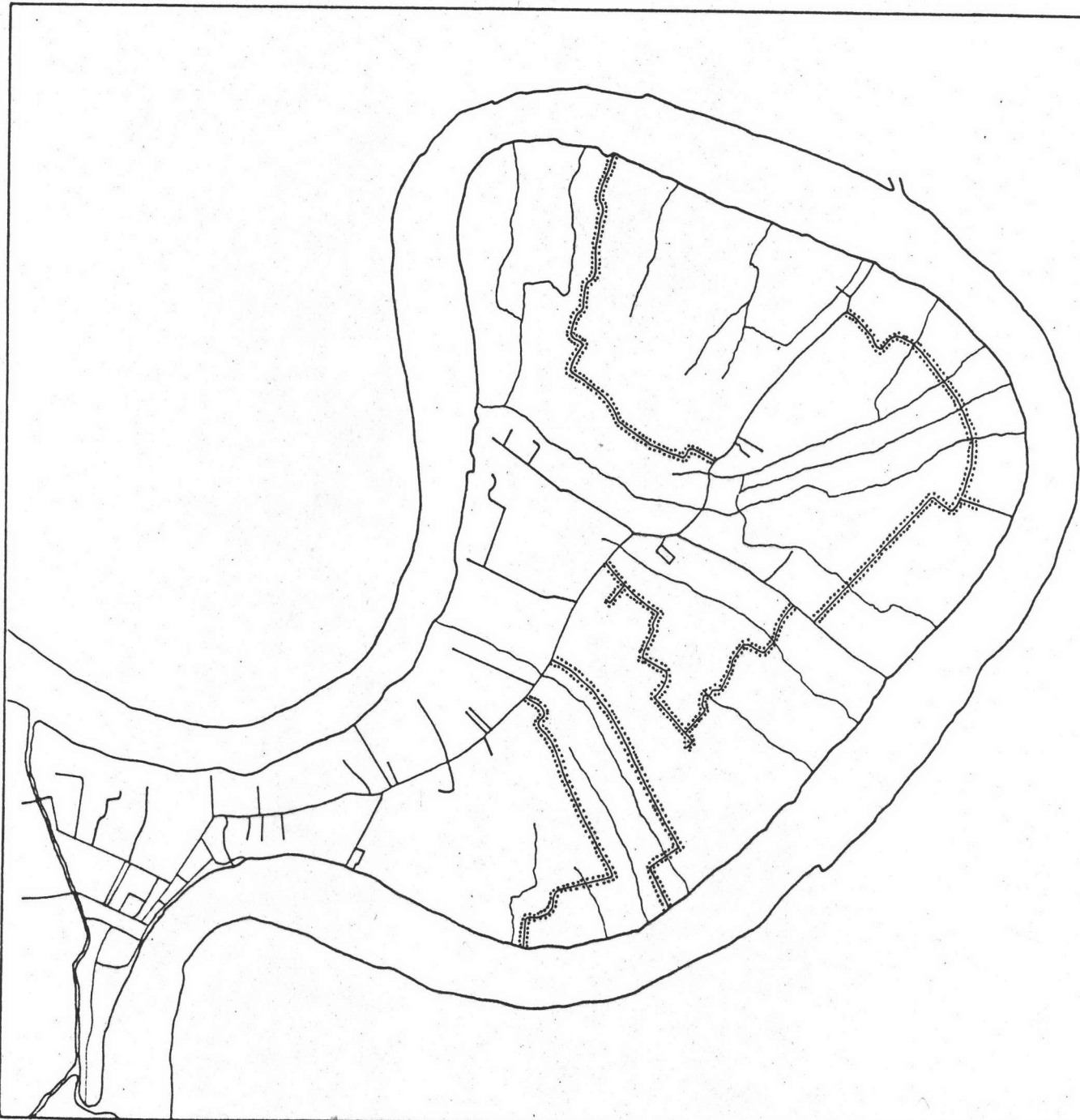
บ้านเกาะกลุ่มอยู่ริมน้ำเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีการใช้บริการของท่าเรือทั้ง 2 ฟังค่อนข้างสูง ระยะทางของซอยนี้มีความยาวทั้งสิ้น 2 กิโลเมตร ซอยบางกะเจ้ามีบริการมอเตอร์ไซค์รับส่ง จนถึงบริเวณท่าเรือ

3. ซอยวัดกองแก้ว อยู่ในเขตตำบลบางยอ หรือบางที่เรียกซอย คลังสินค้ำนานาพรรณ เนื่องจากเป็นซอยที่ทางเอกชน คือ คลังสินค้ำนานาพรรณและบริษัทสยาม น้ำมันละหุ่ง เป็นผู้ออกเงินสนับสนุนในการทำถนน ผิวการจราจรเป็นคอนกรีตกว้างประมาณ 8 เมตร มีสภาพแข็งแรง เนื่องจากต้องรับน้ำหนักของรถบรรทุกที่นำเอาวัตถุดิบต่าง ๆ เข้ามาส่งยังโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 2 แห่ง ความยาวของซอยประมาณ 1 กิโลเมตร นอกจากจะใช้เป็นเส้นทางสำหรับขนส่งของทางโรงงานแล้วยังสามารถให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่โดยรอบได้อีก เนื่องจากซอยนี้มีวัดถึง 3 แห่งด้วยกันคือ วัดบางกะเจ้านอก วัดบางกะเจ้าใน และวัดกองแก้ว

4. ซอยท่านาและถนนทรัพย์สินสถาน อยู่ในเขตตำบลบางยอ ทั้ง 2 ซอยมีผิวการจราจรเป็นคอนกรีต ซอยท่านาในช่วงต้นซอยกว้างประมาณ 3 เมตร และช่วงท้ายซอยบริเวณ บริษัท พี. เอช. ดีวิลอปเมนต์ และโกดังเก็บข้าวไชยพร กว้างประมาณ 5 เมตร ส่วนถนนทรัพย์สินสถาน กว้างประมาณ 8 เมตร ทั้ง 2 ถนนมีสภาพดีและแข็งแรง เนื่องจากเป็นถนนที่แยกเข้าสู่โรงงานมีการขนส่งวัตถุดิบด้วยรถบรรทุกตลอดเวลาทั้ง 2 ถนนไม่มีรถบริการวิ่ง เนื่องจากมีความยากไม่มากนัก

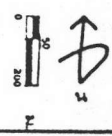
5. ซอยบางยอ 3, ซอยกลางบางกระสอบ และซอยวัดบางกระสอบ อยู่ในเขตตำบลบางยอและบางกระสอบ เป็นซอยที่แยกเข้าสู่พื้นที่เกษตร และที่อยู่อาศัยเบาบาง ผิวการจราจรเป็นดินลูกรังและหินฝุ่น กว้างประมาณ 3 เมตร ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพทรุดโทรม โดยเฉพาะหน้าฝน และจะมีฝุ่นมากในหน้าแล้ง ทั้ง 3 ซอยมีความยาวค่อนข้างมาก แต่เนื่องจากสภาพทรุดโทรมและมีที่อยู่อาศัยเบาบาง เพราะกระจายกันไปตามที่ทำกิน จึงไม่มีบริการสาธารณะใด ๆ นอกจากแต่ละบ้านจะมีของตนเองนอกนั้นต้องอาศัยการเดินทางทั้งสิ้น

นอกจากซอยต่าง ๆ เหล่านี้แล้วในบริเวณตำบลทรงคนองและบางยอ จะมีถนนซอยที่แยกออกจากถนนเพชรทิวส์ อีกหลายซอยโดยแยกเข้าสู่สถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วัดโรงเรียน รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นถนนสัน ๆ ผิวการจราจรประมาณ 3 เมตร และอยู่ในสภาพปานกลาง

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผ่นที่ ๑
ที่มา จากการสำรวจ

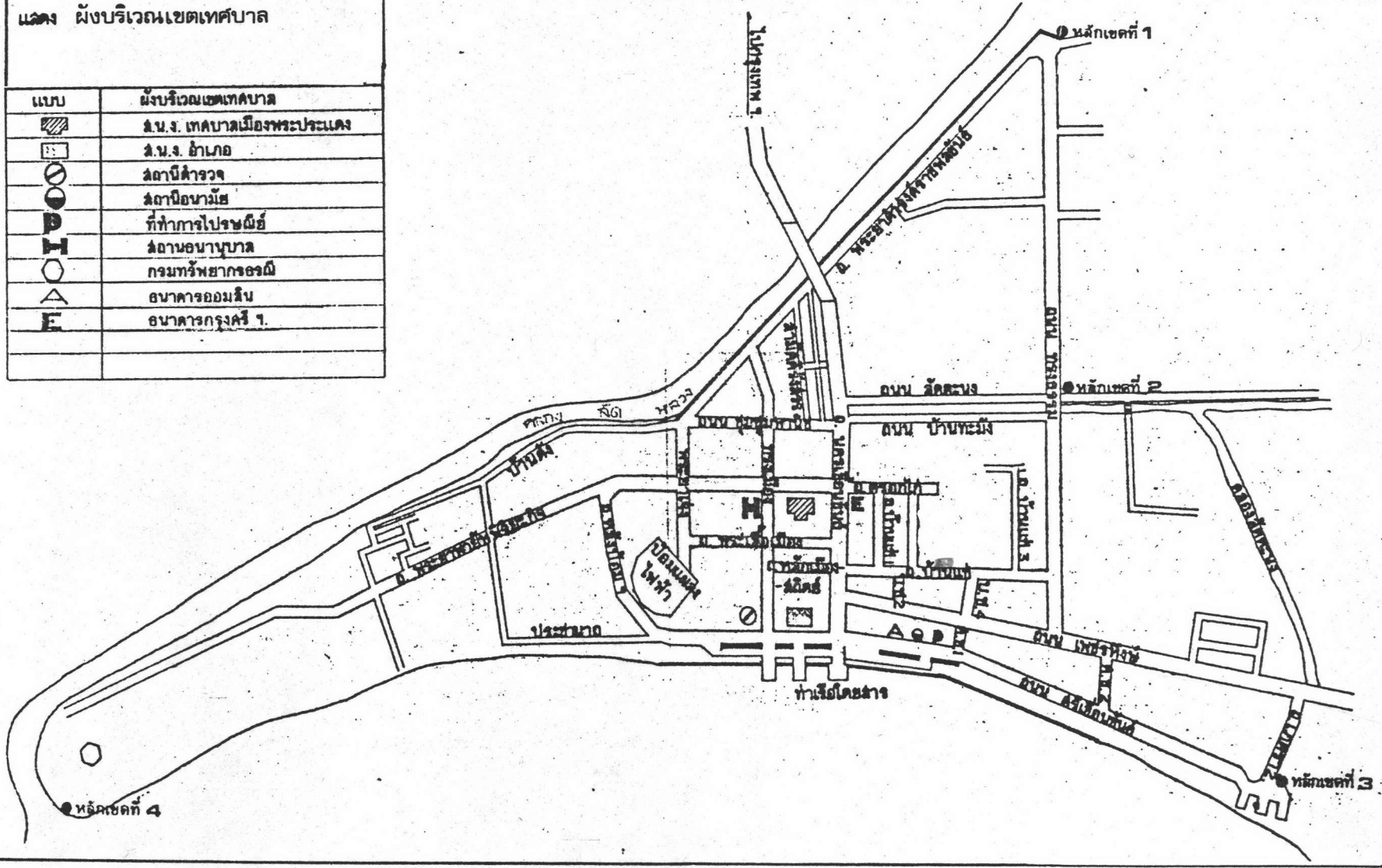
แสดง ถนนสภาพไม่ตี

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 10
พื้นที่

แสดง ผังบริเวณเขตเทศบาล

แบบ	ผังบริเวณเขตเทศบาล
	ส.น.จ. เทศบาลเมืองพระประแดง
	ส.น.จ. อำเภอ
	สถานีตำรวจ
	สถานีอนามัย
	ที่ทำการไปรษณีย์
	สถานอนุบาล
	กรมทรัพยากรธรณี
	ธนาคารออมสิน
	ธนาคารกรุงศรีฯ 1.

2.10.2 ทางน้ำ จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีแม่น้ำล้อมอยู่จนเกือบรอบพื้นที่ การคมนาคมทางน้ำจึงมีความสำคัญต่อพื้นที่อย่างสูงพอ ๆ กับทางบกในปัจจุบัน ตั้งแต่ดั้งเดิมการเดินทางใช้ทางน้ำมาโดยตลอด เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาและระบบคลองต่าง ๆ เป็นทางเดียวที่ใช้เข้าถึงพื้นที่ ตลอดจนปัจจุบันถึงแม้จะมีระบบถนนแต่การเดินทางทางน้ำก็ยังคงความสำคัญอยู่ คลองต่าง ๆ ในพื้นที่จะเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาทุกคลอง โดยอาจแยกประโยชน์การใช้สอยของคลองได้เป็น

1. เพื่อขนส่งผลผลิต
2. เพื่อใช้ในการเดินทาง
3. เพื่อใช้ในการเกษตร
4. เพื่อเป็นทางระบายน้ำ

ลำคลองที่มีอยู่ในพื้นที่จะประกอบไปด้วยคลอง 14 สายคือ

1. คลองสวนหมาก	8. คลองวัดบางน้ำผึ้งใน
2. คลองบางกระบือ	9. คลองเจ้า
3. คลองบางกอบัวบน	10. คลองบางกระสอบ
4. คลองบางกอบัว	11. คลองบางกระสอบกลาง
5. คลองแพ	12. คลองชายเส้า
6. คลองเขตเรือบิน	13. คลองบางยอ
7. คลองยายเอ็ด	14. คลองบางกะเจ้า

* คลองทั้ง 14 สายยังมีความสำคัญตามหน้าที่การใช้สอยอยู่อย่างสูง โดยเฉพาะทางการเกษตรและการระบายน้ำ ส่วนการขนส่งผลผลิตและเดินทางในบางส่วนที่ถนนเข้าไปถึงแล้วจะลดความสำคัญลง รวมทั้งจากขนาดของคลองบางช่วงแคบ ดินเลนไม่เหมาะแก่การเดินทาง คุณภาพของน้ำในคลองส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาพดินนอกจากในบริเวณตำบลบางกอบัวและบางยอที่มีปัญหาเรื่องน้ำเสีย เนื่องจากน้ำจากแม่น้ำเน่าเสีย รวมทั้งการไม่รักษาความสะอาดชุมชน

นอกจากนั้นคลองในบริเวณเขตใกล้เคียงก็ยังมีอิทธิพลต่อพื้นที่ในแง่อื่น ๆ อีกเช่น คลองช่องนนทรี คลองบางอ้อ คลองบางนา คลองพระโขนง คลองสำโรง ซึ่งเป็น

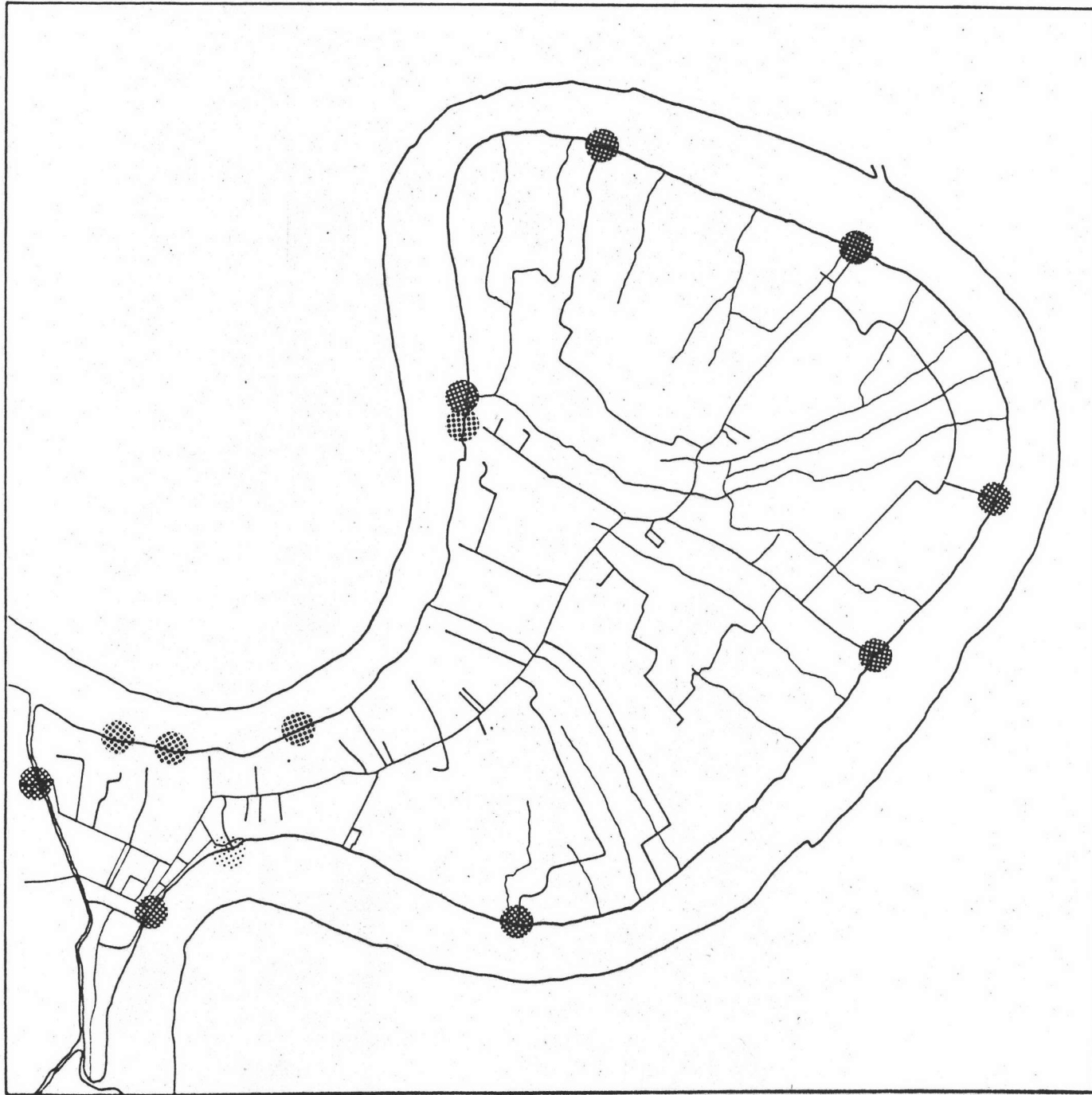
คลองในเขตกรุงเทพฯและสมุทรปราการ มีอิทธิพลในด้านของการเกิดน้ำท่วมและน้ำเสีย เนื่องจากคลองทางฝั่งกรุงเทพฯปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำและมีประตูกั้นน้ำตามคลองต่าง ๆ กั้นน้ำเข้าจากแม่น้ำ สภาพน้ำเสียจึงส่งผลกระทบต่อบริเวณบางกะเจ้า น้ำไม่สามารถระบายเข้าคลองต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯได้ตามธรรมชาติ เมื่อน้ำมีปริมาณมากขึ้นจึงท่วมเข้ามาในพื้นที่บางกะเจ้า แต่โดยทั่วไปถ้าไม่ใช้หน้าน้ำจะเป็นการท่วมแบบท่วมแล้วลดลงไปใน 1-2 ชั่วโมง คลองอีกสายหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อพื้นที่ในแง่การเดินทางคือ คลองลัดหลวง ในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา ใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคม

ระบบการคมนาคมทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำของพื้นที่แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การขนส่งสินค้าและการเดินทางของประชาชน

1. การขนส่งสินค้า การขนส่งใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลัก สินค้าที่ขนส่งเป็นทั้งการขนมาส่งโรงงาน และการขนส่งเพื่อส่งออกต่างประเทศ โดยที่ขนาดของร่องน้ำอำนวยการเนื่องจากทางฝั่งตรงข้ามเป็นท่าเรือคลองเตย จึงไม่มีปัญหาเรื่องการเข้าออกแต่อย่างใด ท่าเรือส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตรงข้ามกับเขตพระโขนงและยานนาวา ตามโรงงานขนาดใหญ่ต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำไหลลงมาถึงบริเวณทรงคนองใกล้คลองลัดหลวง ท่าเรือต่าง ๆ นี้เป็นท่าจอดทะเบียนโดยกรมเจ้าท่า เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมของโรงงานและการส่งออกต่างประเทศ ส่วนการขนส่งผลผลิตในพื้นที่เองโดยทางน้ำมีน้อย เมื่อเทียบกับโดยรวมทั้งหมดแล้ว การขนส่งทำโดยลำเลียงลงเรือแล้วล่องไปตามคลองเพื่อไปขายต่อให้กับพ่อค้าคนกลางในตลาดต่าง ๆ และละแวกใกล้เคียง

2. การขนส่งผู้โดยสาร การสัญจรของประชากรในพื้นที่เพื่อเดินทางไปสู่พื้นที่โดยรอบนับว่าทางเรือมีส่วนสำคัญ เนื่องจากใช้เวลาสั้นและไม่มีปัญหาการจราจรเหมือนทางบกในพื้นที่มีท่าเรือรับส่งผู้โดยสารอยู่หลายแห่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าทุกแห่งที่มีถนนเข้าไปถึงจะมีท่าเรือ ท่าเรือที่สำคัญได้แก่

2.1 ท่าเรือเพชรพิชัย เป็นท่าที่อยู่สุดถนนเพชรพิชัยทางด้านริมแม่น้ำ สภาพค่อนข้างทรุดโทรม เนื่องจากเป็นท่าของเอกชน แต่สะดวกเนื่องจากอยู่ติดถนน เมื่อลงรถประจำทางก็ข้ามเรือได้ทันที ท่าใกล้ ๆ อีกแห่งคือ ท่าของวัดบางกอบัวห่างกันประมาณ 500

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 12
ที่มา จากการสำรวจ

แผนผัง

จุดที่ตั้งท่าเรือ

- ทำคนข้าม
- ทำขนของ
- ทำแพขนานยนต์

เมตร ท่าเรือของวัดเป็นท่าที่แข็งแรงแต่ใช้เฉพาะขาขึ้นเท่านั้น ถ้าข้ามฝากต้องใช้บริการท่าเพชรหิรัญ เรือที่ใช้บริการเป็นเรือทางยาว เดินทางระหว่างวัดบางกอกบัวกับท่าเรือวัดคลองเตย ค่าโดยสาร 2.50 บาท ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนเรือให้บริการค่อนข้างสม่ำเสมอ เมื่อเลขช่วงนี้ไปแล้วจะทิ้งระยะห่างขึ้นประมาณ 15-20 นาทีต่อลำ

2.2 ท่าเรือซอยบางกะเจ้า เป็นท่าเล็ก ๆ แต่มีประชาชนใช้บริการค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นท่าที่อยู่ตรงข้ามกับท่าเรือวัดคลองเตยเพียงข้ามฝากก็ถึงแล้ว ไม่ต้องนั่งเรืออ้อมเหมือนท่าเพชรหิรัญ

2.3 ท่าเรือวัดบางกะเจ้านอก เป็นท่าเรือของวัดแต่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ไม่มีเรือจอดคอยแต่จะมีเรือผ่านและแวะรับไปส่งยังท่าต่าง ๆ

2.4 ท่าเรือวัดบางน้ำผึ้งนอก เป็นท่าเรือสำคัญทางด้านตะวันออกเนื่องจากท่านี้ข้ามไปยังวัดบางนาในเขตพระโขนง ซึ่งสามารถเดินทางไปต่าง ๆ ได้ และยังเป็นจุดขึ้นลงของทางด่วนสายดินแดง-บางนาอีกด้วย ประชาชนในละแวกตำบลบางน้ำผึ้งมาใช้บริการท่าเรือนี้ทั้งสิ้น เนื่องจากสะดวกกว่าการออกไปใช้รถประจำทางและการบริการของท่าเรือก็มีจนเกือบตลอดคืน

จะเห็นว่าท่าเรือ 3 ท่าใน 4 ท่าของพื้นที่มีความเกี่ยวข้องกับท่าเรือวัดคลองเตยอย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า ท่าเรือวัดคลองเตยเป็นท่าใหญ่ที่แจกเรือออกไปตามท่าย่อย ๆ ของพื้นที่เพื่อรับประชาชนในที่ต่าง ๆ ให้เดินทางมาขึ้นยังท่าเรือวัดคลองเตย ทั้งนี้ยังให้ความสะดวกในแง่การเดินทางคือ เมื่อขึ้นจากท่าเรือแล้วเดินออกไปเพียงไม่กี่เมตรก็จะถึงต้นสายรถประจำทางเป็นจำนวนหลายสาย

ท่าเรือที่สำคัญอีก 2 แห่งที่อยู่นอกพื้นที่ศึกษาแต่มีความสำคัญสูงต่อพื้นที่คือ

1. ท่าเรือโดยสารคลองลาดหลวง ท่าเรืออยู่ใกล้สะพานข้ามคลอง โดยมีบริการเรือทางยาวเพื่อรับส่งผู้โดยสาร เพื่อย่นระยะทางอำเภอบางปะกง ไปยังท่าสาทรประดิษฐ์ฝั่งกรุงเทพฯ มีเรือวิ่งเข้าออกตลอดเวลาประมาณ 40 ลำ วันละประมาณ 7 เที่ยวต่อลำโดยเฉพาะช่วงชั่วโมงเร่งด่วนการสัญจรจะหนาแน่นมาก เรือออกจากท่าทุก 3 นาที ในช่วงธรรมดาออกทุก 5-10 นาทีต่อลำ เป็นท่าเรือที่มีผู้ใช้บริการรองจากสายท่าข้ามบางใหญ่ ซึ่งเป็นอันดับที่ 1

2. ทำเรือพระประแดง เป็นท่าเรือที่มีความสำคัญมากตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับจังหวัด เนื่องจากเป็นท่าข้ามที่มีผู้สัญจรผ่านไปมา เป็นจำนวนมาก โดยมีผู้สัญจรสูงถึง 4 ล้านคนขึ้นไปต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 12.25 ของผู้โดยสารเรือข้ามฟากทั้งหมด¹⁸ ท่าเรือพระประแดงนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านจำนวนของผู้มาใช้หรือความนิยมจัดว่า เป็นท่าเรือที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯและสมุทรปราการ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวไม่มีสะพานข้ามฟากโดยทางเรือจึงเป็นทางเดียว และมีแนวโน้มของการใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

3. ท่าแพขนานยนต์ กิจกรรมแพขนานยนต์นี้ได้สัมปทาน 2 บริษัทคือ บริษัทเกษตรกับบริษัทนาวาสุมทร โดยมี 6 ท่าในบริเวณใกล้ถนนสงเคราะห์คนพิการ ให้บริการรับส่งรถและผู้โดยสารข้ามฟาก มีแพขนานยนต์ทั้งหมด 17 ลำ วิ่งวันละประมาณ 30 เที่ยว ต่อลำ แยกประเภทของรถที่ข้ามออกเป็น¹⁹

รถบรรทุก 10 ล้อ	ค่าบริการ	30	บาท/เที่ยว
รถบรรทุก 6 ล้อ	ค่าบริการ	20	บาท/เที่ยว
รถบรรทุก 4 ล้อ	ค่าบริการ	13	บาท/เที่ยว
รถโดยสารขนาดใหญ่	ค่าบริการ	40	บาท/เที่ยว
รถสองแถว	ค่าบริการ	12	บาท/เที่ยว
รถแท็กซี่	ค่าบริการ	10	บาท/เที่ยว
รถนั่งส่วนบุคคล	ค่าบริการ	10	บาท/เที่ยว
จักรยานยนต์	ค่าบริการ	3	บาท/เที่ยว

3. สภาพทางสังคม

3.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

สังคมของประชากรในบริเวณบางกะเจ้ายังจัดว่าเข้าลักษณะของสังคมชนบท เนื่องจากสภาพพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ อาชีพโดยทั่วไปยังคงทำสวนอยู่และมีสมาชิกของ

¹⁸ มานพ พงศทัต, การขนส่งทางน้ำของกรุงเทพมหานคร, หน้า 56.

¹⁹ แนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม จังหวัดสมุทรปราการ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ครอบครัวประกอบอาชีพอื่นๆ เป็นการช่วยเหลือกัน ลักษณะครอบครัวยังเป็นครอบครัวขยาย ในบริเวณเดียวกันจะประกอบไปด้วยเครือญาติและคนที่รู้จักกันมานานนับสิบปี ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับลักษณะของการตั้งถิ่นฐานที่รวมกันเป็นกลุ่ม

อาชีพการทำสวนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การตั้งบ้านเรือนกระจายกันออกไปตามที่ทำกินของตนเอง แต่ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่รู้จักกันโดยทั่วถึง การใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไม่เร่งรีบและอาศัยซึ่งกันและกัน เนื่องจากในละแวกบ้านรู้จักกันหมด ลักษณะการดำรงชีวิตคล้ายคลึงกันส่วนใหญ่ คือเป็นชุมชนเกษตร นอกจากในบางบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมีคนงานอพยพเข้ามาทำงานโดยเข้าบ้านราคาถูกของชาวบ้านบริเวณนั้นอาศัยอยู่ คนงานที่เข้ามาพักเป็นคนจากภาคตะวันออก ซึ่งในบางครั้งสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ที่อยู่ดั้งเดิม จากการสอบถามชาวบ้านในบางแห่งไม่ชอบให้มีโรงงานเข้ามาเนื่องจากไม่ต้องการให้คนจากภายนอกเข้ามาอยู่ในละแวกใกล้เคียง เช่น บริเวณชอยวัดกองแก้ว มีคนงานมาเช่าที่อยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากปัญหาคนต่างถิ่นนี้แล้วปัญหาทางด้านสังคมอื่น ๆ ก็ยังมีเลยในบริเวณนี้

วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในวันพระมีการเทศน์และไปทำบุญที่วัดเหมือนชีวิตในชนบทต่างจังหวัดโดยทั่วไป ประเพณีต่าง ๆ ยังคงอยู่โดยเหนียวแน่น เช่น การบวช นอกจากนั้นวัดและชาวบ้านยังมีความเกี่ยวข้องกันในแง่ที่อยู่อาศัยด้วย เนื่องจากบางวัดให้ที่อาศัยปลูกบ้านโดยคิดว่าเช่าในราคาถูก บางทีก็ไม่เก็บค่าเช่าเลย เด็ก ๆ ในชุมชนจึงไปโรงเรียนที่อยู่เขตวัดเหล่านี้

ลักษณะของการดำรงชีวิตแบบชนบท ค่อย ๆ เจือจางลงเมื่อเข้าใกล้ตำบลทรงคนองและเขตเทศบาล ในบริเวณนี้มีที่อยู่อาศัยค่อนข้างหนาแน่นและบางแห่งเป็นสลัม มีชีวิตแบบชาวเมืองมากขึ้น บ้านเรือนมีรั้วรอบขอบชิดและไม่ค่อยต้อนรับคนแปลกหน้า ซึ่งผิดกับบริเวณสวนด้านในซึ่งต้อนรับเป็นอย่างดีและเกือบจะไม่ใช้รั้วบ้านกันเลย บริเวณทรงคนองและบางยอ. บางส่วนมีการใช้ชีวิตแบบเมือง ไม่ทำการเกษตรตำบลทรงคนองเดิมเป็นที่อาศัยของชาวมอญในปัจจุบันก็ยังคงเหลืออยู่ และอยู่กันเป็นกลุ่ม เช่น บริเวณชอยตองอู เป็นชอยของชาวมอญตั้งบ้านเรือนอยู่ตลอดชอย นอกจากนั้นยังมีการตั้งชมรมของกลุ่มผู้อยู่อาศัยในละแวกเดียวกัน เช่น ชมรมหูกวาง หลังสถานฟื้นฟูอาชีพคนพิการ เป็นชมรมที่ชาวบ้านบริเวณนั้นรวมตัวกันพัฒนาที่อยู่ของตนในด้านต่าง ๆ เช่น ถนน, การป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

3.2 การตั้งถิ่นฐาน

สภาพของพื้นที่ที่มีแม่น้ำล้อมและเป็นคอคอด รวมทั้งสภาพของการประกอบอาชีพ คือ ส่วนใหญ่เป็น เกษตรกรทำให้มีลักษณะของการตั้งบ้านเรือนแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. การตั้งบ้านเรือนแบบเกาะกลุ่มกันอยู่ตามริมน้ำ ลักษณะของการเกาะกลุ่มของที่อยู่มักรวมกันอยู่ใกล้สถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วัดและโรงเรียน ลักษณะของการเกาะกลุ่มของที่อยู่ต่าง ๆ ฝั่งตรงข้ามกับบริเวณบางกะเจ้ามีผลต่อการตั้งบ้านเรือนเช่นกัน คือในบริเวณตรงข้ามที่มีกิจกรรมหรือการคมนาคมสะดวก ในฝั่งบางกะเจ้าก็มีการตั้งบ้านเรือนอาศัยและติดต่อกันโดยอาศัยทางน้ำ

2. การตั้งบ้านเรือนแบบกระจายตามพื้นที่ทำกิน เนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตร ดังนั้นจึงตั้งบ้านเรือนกระจายกันไปตามที่ดินของตน

3. การตั้งบ้านเรือนแบบรวมกันอยู่ใกล้ศูนย์กลางชุมชน ในที่นี้คือเขตเทศบาลและบริเวณใกล้เคียงคือ ตำบลทรงคนอง และบางยอ ในสองตำบลนี้มีความหนาแน่นสูงเนื่องจากอยู่ติดกับเขตเทศบาลและมีความสะดวกของการบริการทางด้านต่าง ๆ สูง ความหนาแน่นจะค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเข้าเขตตำบลบางยอ แต่ไม่มีลักษณะของการเจริญตามริมถนนหรือเส้นทางคมนาคมอย่างเด่นชัดนัก

ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวทำให้เกิดสภาพสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรู้จักกันภายในกลุ่มของตนเอง จากประวัติของบริเวณนี้เดิมพื้นที่อาศัยของชาวมอญที่อพยพเข้ามาเป็นกลุ่มแรก จะอยู่บริเวณคลองลาดหลวงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มของชาวมอญในบริเวณพื้นที่ศึกษามีน้อยมาก คือบริเวณชอยตองอูและริมแม่น้ำข้างเท่านั้น เวลาในการตั้งถิ่นฐานนอกเหนือจากชาวมอญแล้วจากการสำรวจส่วนใหญ่ร้อยละ 84 เป็นคนที่เกิดที่นี่ หรืออาศัยอยู่นานกว่า 10 ปี โดยถือเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความรู้สึกรักในพื้นที่เนื่องจากอยู่มานานที่ตึกก็เป็นมรดกตกทอดกันมา อีกส่วนเป็นคนที่เพิ่มเข้ามาอยู่เนื่องจากสาเหตุทางสังคม คือ การแต่งงาน และสาเหตุทางเศรษฐกิจ คือ มาทำงานในบริเวณนี้หรือบริเวณใกล้เคียง โดยการหางานถ้าไม่ใช่ทำงานรับจ้างมักจะย้ายมาจากกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง แต่ส่วนที่มาทำงานรับจ้างหรือโรงงานจะย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาศัยอยู่โดยการเช่า

3.3 ประชากร การศึกษาด้านประชากรของบางกะเจ้า เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสภาพสังคมของพื้นที่และ เป็นส่วนสำคัญของการวางแผนการพัฒนา เนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับผู้อาศัยจึงอาจแบ่งหัวข้อได้ดังนี้คือ

3.3.1 จำนวนประชากรและการกระจายตัว

ในระดับอำเภอ อำเภอพระประแดงมีจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2529 ทั้งสิ้น 155,847 คน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2518 จากจำนวนประชากร 102,842 คน คิดเป็นการเพิ่มร้อยละ 51.5 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาอำเภอพระประแดงมีอัตราการเกิดกับร้อยละ 2.32 ต่อปี จากลักษณะเช่นนี้เห็นได้ว่าในอนาคตจำนวนประชากรในระดับอำเภอจะมีจำนวนสูงขึ้นมาก จำนวนประชากรทั้งหมดกระจายกันอยู่ในเขต 12 ตำบลของอำเภอ โดยในเขตตำบลสำโรงใต้มีประชากรสูงที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จนปัจจุบัน รองลงมาคือ บางพื้ง บางครุ บางหญ้าแพรก และบางจาก จาก 5 อันดับแรกที่มีจำนวนประชากรสูง ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมนั่นเอง นอกนั้นเป็นตำบลที่มีขนาดเล็กไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ยกเว้น ตำบลทรงคนอง ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรค่อนข้างเด่นชัดในแง่การเพิ่มจำนวน

บริเวณบางกะเจ้าอยู่ในเขต 6 ตำบลของอำเภอพระประแดง มีประชากรรวมทั้งสิ้นใน 6 ตำบล 33,415 คน ในปี พ.ศ.2527 คิดเป็นร้อยละ 22.4 ของประชากรทั้งหมดในระดับอำเภอ ในขณะที่ ปี พ.ศ.2518 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 27,584 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของประชากรทั้งอำเภอ จะเห็นได้ว่าการเพิ่มของประชากรในระดับอำเภอซึ่งเพิ่มขึ้นมาก แต่สัดส่วนของบริเวณบางกะเจ้ากลับลดลง แสดงว่า จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในระดับอำเภอนั้น ส่วนใหญ่จะเพิ่มจากอีก 6 ตำบลที่อยู่นอกบริเวณบางกะเจ้าซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม โดยในบริเวณบางกะเจ้าไม่ได้มีการเพิ่มของจำนวนประชากรมากนักในช่วงที่ผ่านมา

ปี พ.ศ.2527 ตำบลทรงคนอง เป็นตำบลที่มีประชากรสูงสุด รองลงมาคือตำบลบางกอบัว บางยอ บางกะเจ้า บางน้ำผึ้ง และบางกระสอบ แต่ทางด้านอัตราของการเพิ่มประชากรตำบลบางยอมีถึงร้อยละ 32 ซึ่งเกิดจากการมีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นภายในพื้นที่ รวมทั้งการขยายตัวของประชากรควบคู่กันไปด้วย ขณะที่ตำบลทรงคนองอยู่ติดกับเขตเทศบาลอัตราเพิ่มจึง

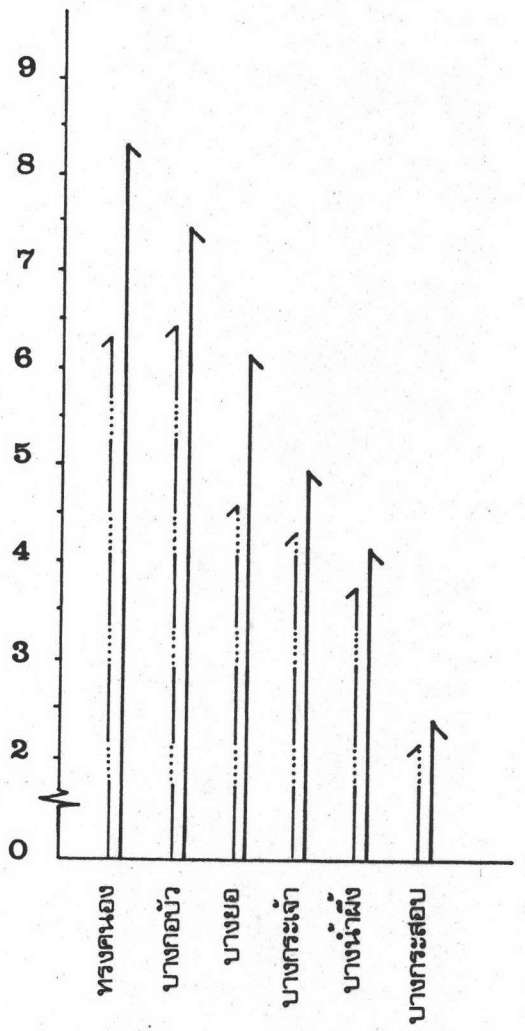
แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 13
ที่มา ทะเบียนราษฎร์

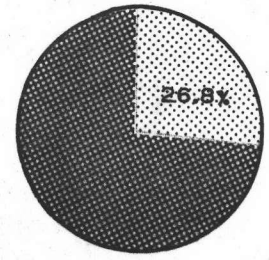
แสดง จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา

- ประชากรพื้นที่ศึกษา
- ประชากรอำเภอ
- ประชากร ปี 2518
- ประชากร ปี 2527

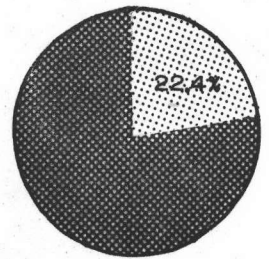
จำนวน (พันคน)

ปี 2518

ปี 2527

จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา

เปรียบเทียบกับระดับอำเภอ

มีถึงร้อยละ 30.9 ส่วนตำบลบางกอบัวจำนวนประชากรที่มีจำนวนมากเนื่องจากเขตที่อยู่ตรงข้ามกับท่าเรือคลองเตย และเขตพระโขนง ซึ่งมีความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่กรุงเทพฯ ซึ่งคล้ายคลึงกับตำบลทรงคนองในการเดินทางไปทางสำโรงได้เช่นกัน

ตารางที่ 2 แสดงลำดับของจำนวนประชากรของอำเภอพระประแดง ปี 2518 และปี 2527

อันดับที่	อ.พระประแดง	ประชากรปี 2518	อันดับที่	อ.พระประแดง	ประชากรปี 2527
1	สำโรงใต้	25,441	1	สำโรงใต้	40,776
2	บางพิง	16,916	2	บางพิง	23,589
3	บางครุ	10,510	3	บางครุ	17,257
4	บางหญ้าแพรก	9,994	4	บางหญ้าแพรก	14,275
5	บางจาก	7,566	5	บางจาก	12,872
6	บางกอบัว	6,427	* 6	บางกอบัว	7,419
7	ทรงคนอง	6,376	* 7	ทรงคนอง	6,532
8	บางหัวเสือ	4,822	8	บางหัวเสือ	6,532
9	บางยอ	4,631	9	บางยอ	6,113
10	บางกะเจ้า	4,343	10	บางกะเจ้า	4,918
11	บางน้ำผึ้ง	3,710	11	บางน้ำผึ้ง	4,178
12	บางกระสอบ	2,106	12	บางกระสอบ	2,440
รวม	อ.พระประแดง	102,842		อ.พระประแดง	148,716

ที่มา : ทะเบียนราษฎร

*ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาปี 2518 และ 2527

พื้นที่ศึกษา	ประชากรปี 2518	ประชากรปี 2527	อัตราเพิ่ม (%)
ค.ทรงคนอง	6,376	8,347	30.9
ค.บางกอบัว	6,427	7,419	15.4
ค.บางยอ	4,631	6,113	32.0
ค.บางกะเจ้า	4,343	4,918	13.2
ค.บางน้ำผึ้ง	3,710	4,178	12.6
ค.บางกระสอบ	2,106	2,440	15.8
รวม	27,593	33,415	21.0
อำเภอพระประแดง	102,842	248,716	44.6

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษากับระดับอำเภอ

ปี	จำนวนประชากร ในพื้นที่ศึกษา	จำนวนประชากร ทั้งหมดของอำเภอ	ร้อยละของประชากรในพื้นที่ศึกษา
2518	27,593	102,842	26.8
2527	33,415	148,716	22.4

ในเรื่องการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จะทำการวิเคราะห์โดยใช้เส้น Lorenz Curve ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของจำนวนประชากรกับพื้นที่โดยมีเครื่องชี้คือ ดรรชนีการรวมตัว (CI: Concentration Index)

$$CI = \frac{\%CP \text{ ของพื้นที่} - \%CP \text{ ของประชากร}}{\%CP \text{ ของพื้นที่}}$$

โดย CP คือ ค่าเปอร์เซ็นต์สะสม

การตั้งกราฟให้แกน X และแกน Y แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่และประชากร เส้นทแยงมุม คือ เส้นที่แสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอหรือเท่าเทียมกัน เป็นเปอร์เซ็นต์จำนวนประชากรที่กระจายตัวเป็นส่วนที่เท่ากับพื้นที่ เช่น ร้อยละ 20 ของประชากรกระจายตัวในพื้นที่ร้อยละ 20 เป็นต้น

เส้นที่แสดงการกระจายตัวไม่สม่ำเสมอ (Line of Quality) คือ เส้น Lorenz Curve เกิดจากเปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรกระจายตัวไม่ได้สัดส่วนกับพื้นที่ ดังนั้นเส้น Curve ที่ห่างจากเส้นทแยงมุมมากเท่าใด แสดงถึงการกระจายตัวที่ไม่สม่ำเสมอมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ค่า CI ที่ได้ก็จะเป็นเครื่องยืนยันโดยค่า CI คือ พื้นที่ใต้เส้น Lorenz Curve จะมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่ห่างจาก 0 คือค่ามากแสดงการกระจายตัวไม่สม่ำเสมอ มีการกระจุกตัวสูงนั่นเอง

จากตารางที่ 5 ค่า CI ที่ได้ออกมาคือ

CI	ของปี 2518	=	0.184
	ของปี 2523	=	0.192
	ของปี 2527	=	0.203

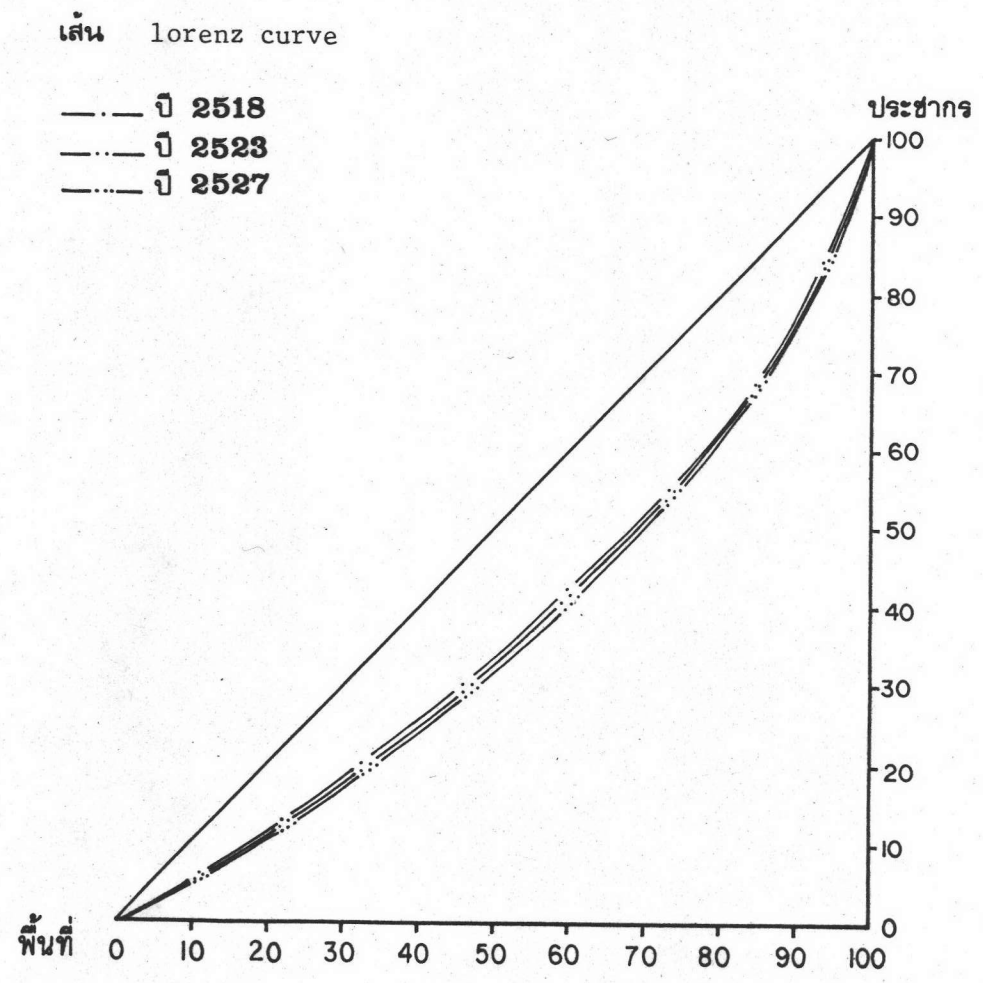
จะพบว่าปี พ.ศ.2527 ประชากรกระจายตัวมากกว่าปี พ.ศ.2518 ในตำบลต่าง ๆ ถ้าดูในเส้น Lorenz Curve จะเห็นได้ว่า การกระจายตัวค่อนข้างสูงเนื่องจากเส้นไม่โค้งมาก และอยู่ใกล้เส้นทแยงมุม การกระจายตัวในช่วง 2 ปีคือ ปี พ.ศ.2518 กับพ.ศ.2527 ใกล้เคียงกันมาก แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีการเพิ่มประชากรในตำบลใดจนเกินปกติ การที่ประชากรกระจายตัวสูงทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานและอาชีพการเกษตรเป็นส่วนสำคัญนั่นเอง

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 14
ที่มา

แสดง เส้น lorenz curve

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการกระจายตัวของประชากรปี พ.ศ.2518, พ.ศ.2523 และ พ.ศ.2527

ตำบล ปี 2518	คน/ตร.กม.	พื้นที่			ประชากร		
		ตร.กม.	%	CP	จำนวน	%	CP
1. บางน้ำผึ้ง	887.5	4.18	22.11	22.11	3710	13.44	13.44
2. บางกระสอบ	948.6	2.22	11.74	33.85	2106	7.63	21.07
3. บางกะเจ้า	1206.3	3.60	19.04	52.89	4343	15.73	36.8
4. บางยอ	1231.6	3.76	19.89	72.78	4631	16.78	53.58
5. บางกอบัว	2216.2	2.90	15.34	88.12	6427	23.29	76.87
6. ทรงคนอง	2833.7	2.25	11.90	100	6376	23.10	100
รวม		18.91	100	369.75	27593	100	301.76 CI = 0.183
ปี 2523							
1. บางน้ำผึ้ง	959.0	4.18	22.11	22.11	4009	13.05	13.05
2. บางกระสอบ	1023.4	2.22	11.74	33.85	2272	7.39	20.44
3. บางกะเจ้า	1298.0	3.60	19.04	52.89	4673	15.21	35.65
4. บางยอ	1431.1	3.76	19.89	72.78	5381	17.51	53.16
5. บางกอบัว	2445.1	2.90	15.34	88.12	7091	23.08	76.24
6. ทรงคนอง	3241.3	2.25	11.90	100	7293	23.74	100
รวม		18.91	100	369.75	30719	100	298.52 CI = 0.192
ปี 2527							
1. บางน้ำผึ้ง	995.5	4.18	22.11	22.11	4178	12.50	12.50
2. บางกระสอบ	1099.0	2.22	11.74	33.85	2440	7.30	19.80
3. บางกะเจ้า	1366.1	3.60	19.04	52.89	4918	14.71	34.51
4. บางยอ	1625.7	3.76	19.89	72.78	6113	18.29	52.80
5. บางกอบัว	2558.2	2.90	15.34	88.12	7419	22.20	75.0
6. ทรงคนอง	3709.7	2.25	11.90	100	8347	24.97	100
รวม		18.91	100	369.75	33415	100	294.61 CI = 0.203

3.3.2 ความหนาแน่น

ความหนาแน่นของประชากรในบริเวณบางกะเจ้า ถ้าเทียบกับระดับจังหวัดจัดว่าเป็นเขตที่มีความเบาบางที่สุดในจังหวัด ใน 6 ตำบลมีความหนาแน่นรวมกันทั้งสิ้น 2.3 คน/ไร่ ในปี พ.ศ.2518 และเพิ่มเป็น 3.9 คน/ไร่ ในปี พ.ศ.2527

แสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ.2527 ความหนาแน่นของประชากรในบริเวณโดยรอบบางกะเจ้าในเขตอำเภอพระประแดงเพิ่มสูงขึ้นอย่างมวกจาก 2.5 คน/ไร่ เป็น 3.9 คน/ไร่ ขณะที่บางกะเจ้าเพิ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้นจาก 2.3 คน/ไร่ เป็น 2.8 คน/ไร่

ในระดับตำบล ตำบลทรงคนองมีความหนาแน่นมากที่สุดและเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูงรองลงมาคือตำบลบางกอบัว แต่ไม่ว่าจะเป็นรายตำบลหรือพื้นที่โดยรวมแล้วก็ยังจัดได้ว่ามีความหนาแน่นน้อยเมื่อเทียบกับโดยรอบ จึงไม่ก่อเกิดปัญหาทางด้านความหนาแน่นในปัจจุบัน

ตารางที่ 6 แสดงความหนาแน่นรายตำบล ปี พ.ศ.2518 และ พ.ศ.2527

ตำบล	จำนวนประชากร		พื้นที่ (ไร่)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)	
	ปี 2518	ปี 2527		ปี 2518	ปี 2527
ทรงคนอง	6376	8347	1406.25	4.5	5.9
บางกอบัว	6427	7419	1812.5	3.5	4.0
บางยอ	4631	6113	2350	1.9	2.6
บางกะเจ้า	4343	4918	2250	1.9	2.1
บางน้ำผึ้ง	3710	4178	2612.5	1.4	1.5
บางกระสอบ	2106	2440	1387.5	1.5	1.7
รวม	27593	33415	11818.75	2.3	2.8

ตารางที่ 7 แสดง เปรียบเทียบความหนาแน่นระหว่างพื้นที่ศึกษากับ เขตนอกพื้นที่ศึกษาในเขต
อำเภอพระประแดง

	พื้นที่ศึกษา (คน/ไร่)	นอกพื้นที่ศึกษา (คน/ไร่)
ปี 2518	2.3	2.5
ปี 2527	2.8	3.9

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การที่จำนวนประชากรเปลี่ยนแปลงไประหว่าง 2 ช่วงเวลานั้นเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ สาเหตุทางธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดและการตาย และสาเหตุจากการย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงในระดับอำเภอตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา มีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.5 ต่อปี ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.2 ต่อปี ขณะที่อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยทางการย้ายถิ่นมีร้อยละ 3.8 ต่อปี โดยเฉพาะการอพยพเข้ามีอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี ขณะที่อัตราการย้ายออกเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปี ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากสภาพการใช้ที่ดินและการประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่ในอำเภอนั้นเอง เนื่องจากเป็นการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ จึงมีการโยกย้ายของแรงงานเข้าออกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

บางกะเจ้ามีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับระดับอำเภอ โดยแยกพิจารณาส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ประเภทคือ

3.3.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ (Natural change)

หรือเรียกว่าการเพิ่มโดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลสุทธิของการเกิดกับการตาย บริเวณ 6 ตำบลในเขตบางกะเจ้าจัดได้ว่าเป็นเขตที่มีอัตราเพิ่มโดยธรรมชาติต่ำมาก โดยเฉพาะการเกิดในบางตำบล เช่นบางกระสอบในปี 2526 และ ปี 2527 ไม่มีการเกิดซึ่งแนวโน้มของแต่ละตำบลมีการเกิดลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เนื่องจากการวางแผนครอบครัวประกอบกับการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นต่อมาที่นิยมอาศัยในตัวเมือง ดังนั้นปัจจุบันประชากรที่อาศัยในพื้นที่จึงมีจำนวนน้อยตามไปด้วย ใน

ตารางที่ 8 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรในบริเวณบางกะเจ้า

ตำบล	อัตราการเปลี่ยนแปลง ทางธรรมชาติ เฉลี่ยต่อปี	อัตราการย้ายถิ่น เฉลี่ยต่อปี	อัตราการเพิ่ม เฉลี่ยต่อปี
ทรงคนอง	0.19	3.2	2.6
บางกอบัว	0.36	1.6	1.3
บางยอ	0.33	3.2	2.6
บางกะเจ้า	0.23	1.4	1.2
บางน้ำผึ้ง	0.28	1.4	1.1
บางกระสอบ	0.27	1.7	1.4
อ.พระประแดง	0.20	3.8	3.5

ตำบลบางกอบัวมีอัตราการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติสูงกว่าตำบลอื่น ๆ ขณะที่ตำบลทรงคนอง ซึ่งเป็นตำบลที่มีประชากรมากที่สุด แต่มีอัตราเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติเพียงแค่ 0.19 เท่านั้น

ปี		18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	เฉลี่ยต่อปี
ทรงคนอง	ประชากร	6,376	6,627	6,799	6,946	7,106	7,293	7,540	7,924	8,145	8,347	
	เกิด	45	25	27	17	6	6	10	6	9	7	
	ตาย	28	33	35	19	25	38	24	26	35	32	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	299	259	180	149	179	219	261	404	256	218	
	อัตราเพิ่ม	-	3.7	2.5	2.1	2.2	2.5	3.2	4.8	2.8	2.3	2.6
บางกอบัว	ประชากร	6,427	6,651	6,826	7,016	7,071	7,091	7,198	7,266	7,389	7,419	
	เกิด	72	80	56	14	15	16	16	6	8	5	
	ตาย	28	24	23	24	19	39	45	27	41	33	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	158	168	142	200	59	43	136	89	156	58	
	อัตราเพิ่ม	-	3.3	2.5	2.7	0.7	0.2	1.4	0.9	1.6	0.4	1.3
บางยอ	ประชากร	4,631	4,771	4,989	5,088	5,274	5,381	5,505	5,747	5,935	6,113	
	เกิด	62	58	48	12	13	13	7	8	5	4	
	ตาย	27	29	33	19	30	27	26	19	24	33	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	222	111	2.3	106	203	121	143	253	207	207	
	อัตราเพิ่ม	-	2.9	4.3	1.9	3.5	1.9	2.2	4.2	3.1	2.9	2.6

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2527

บางกรเจ้า	ประชากร	4,343	4,435	4,523	4,544	4,626	4,673	4,785	4,810	4,807	4,918	เฉลี่ยต่อปี
	เกิด	38	38	36	8	17	13	10	12	5	5	
	ตาย	19	29	19	32	19	18	24	30	15	12	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	56	83	71	45	84	52	126	43	-7	118	
	อัตราเพิ่ม	-	2	1.9	0.4	1.7	1.0	2.0	0.5	0.06	2.2	
บางน้ำผึ้ง	ประชากร	3,710	3,763	3,826	3,896	3,939	4,009	4,029	4,045	4,136	4,178	
	เกิด	41	35	36	16	6	10	5	5	5	1	
	ตาย	12	18	17	21	13	9	17	19	15	17	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	58	53	44	78	50	69	32	30	101	56	
	อัตราเพิ่ม	-	1.4	1.6	1.8	1.0	1.7	1.4	0.3	2.2	1.0	
บางกระสอบ	ประชากร	2,106	2,153	2,200	2,226	2,246	2,272	2,303	2,335	2,393	2,440	
	เกิด	17	20	20	10	2	1	2	1	-	-	
	ตาย	12	14	12	7	5	11	7	12	10	12	
	ย้ายถิ่นสุทธิ	36	41	39	23	23	39	36	43	68	59	
	อัตราเพิ่ม	-	2.1	2.1	1.1	0.8	1.1	1.3	1.3	2.4	1.9	

3.3.3.2 การเปลี่ยนแปลงจากการย้ายถิ่นในระดับอำเภอ อัตราการย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อปีค่อนข้างสูงคือ 3.8 ซึ่งเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติแล้ว นับว่าแตกต่างกันมาก ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของการใช้ที่ดินและการประกอบอาชีพนั้นเอง แต่ในส่วนของตำบลในบริเวณบางกระเจ้าค่อนข้างไล่เลี่ยกัน ยกเว้นตำบลบางยอและตำบลทรงคนอง ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกันคือ อยู่ใกล้แหล่งงานนั้นเอง การอพยพส่วนนี้เข้ามาเพื่ออยู่อาศัยและทำงานในเขตใกล้เคียง รวมทั้งทำงานโรงงานอุตสาหกรรมในตำบลทั้ง 2 ตำบลด้วย เพราะเป็นเขต 2 ตำบลที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ภายในบริเวณบางกระเจ้า

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงประชากรในบริเวณบางกระเจ้า คิดเป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยแล้วสูงสุดคือ ร้อยละ 2.6 ในตำบลทรงคนองและบางยอ ซึ่งเป็นตำบลที่มีประชากรค่อนข้างสูง ขณะที่บางกอบัวมีประชากรสูง แต่มีอัตราการเพิ่มค่อนข้างต่ำคือ ร้อยละ 1.3 ต่อปีเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ซึ่งมีอัตราเฉลี่ยต่อปีค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอัตราการย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อปี ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงมาจากการย้ายถิ่น โดยเฉพาะตำบลทรงคนอง ซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพทางเศรษฐกิจคือ เป็นตำบลที่อยู่ใกล้แหล่งงานในเขตสำโรงใต้ รวมทั้งในเขตตำบลทรงคนอง เองก็มีโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเขตใกล้เคียงในตำบลบางยอด้วย

3.3.4 การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคต

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรของบริเวณบางกระเจ้ากับทั้งอำเภอปรากฏว่า มีจำนวนประชากรคิดเป็นร้อยละ 22.4 ของระดับอำเภอเท่านั้น รวมทั้งอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยต่อปีก็มีจำนวนน้อยคือ เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากสภาพความเป็นเมืองโดยรอบ ซึ่งประชากรเพิ่มในแต่ละปีเป็นจำนวนทวีคูณ ในบริเวณบางกระเจ้าการเพิ่มของประชากรในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จัดได้ว่าเป็นการเพิ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย เมื่อนำมาพล็อตลงในกราฟ จะปรากฏว่าใกล้เคียงกับเส้นตรง ดังนั้น การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่นี้ จึงใช้วิธีการประมาณด้วยวิธีเลขาคณิตคือ ใช้สมการ $y = a + bx$ เมื่อ b คือ จำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลงเป็นรายปี (หรือต่อหน่วยเวลา) หรือเรียก ค่าสัมประสิทธิ์

ตารางที่ 10 แสดงการคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคต

ปี	อำเภอ	บางกระสอบ	บางน้ำผึ้ง	บางกะเจ้า	บางยอ	บางกอบัว	ทรงคนอง
2518	102842	2106	3710	4343	4631	6427	6376
2519	109192	2153	3763	4435	4771	6651	6627
2520	115356	2200	3826	3989	4989	6826	9799
2521	120850	2226	3896	4544	5088	7016	6946
2522	126322	2246	3939	4626	5274	7071	7106
2523	131908	2272	4009	4673	5381	7091	7293
2524	136203	2303	4029	4785	5505	7198	7540
2525	140563	2335	4045	4810	5747	7266	7924
2526	144915	2393	4136	4807	5935	7389	8154
2527	148716	2440	4178	4918	6113	7419	8347
2528	152187	2454	4235	4985	6227	7595	8508
2529	155847	2488	4286	5046	6388	7697	8726
ค่าคงที่ A	100913	2080	3674	4314	4456	6473	6110
สัมประสิทธิ์ B	4793	34	51	61	161	102	218
อัตราการเกิด	2.32	1.16	1.02	1.04	1.99	1.13	1.98
2530	163228	2522	4337	5107	6549	7799	8944
2531	168021	2556	4388	5168	6710	7901	9162
2532	172814	2590	4439	5229	6871	8003	9380
2533	177607	2624	4490	5290	7032	8105	9598
2534	182400	2658	4541	5351	7193	8207	9816
2535	187193	2692	4592	5412	7354	8309	10034
2536	191986	2726	4643	5473	7515	8411	10252
2537	196779	2760	4694	5534	7676	8513	10470
2538	201572	2794	4745	5595	7837	8615	10688
2539	206365	2828	4796	5656	7998	8717	10906
2540	211158	2862	4847	5717	8159	8819	11124
2541	215951	2896	4898	5778	8320	8921	11342
2542	220744	2930	4949	5839	8481	9023	11560
2543	225537	2964	5000	5900	8642	9125	11778
2544	230330	2998	0551	5961	8803	9227	11996

a คือ ค่าคงที่

x คือ ปีที่

y คือ จำนวนประชากรแต่ละปี

จากการคาดคะเนอัตราการเกิดจากยอดประชากรรวม ปรากฏว่า ตำบลบางยอ มีอัตราการเกิดสูงสุดคือ ร้อยละ 1.99 รองลงมาคือ ตำบลทรงคนอง ร้อยละ 1.98 ส่วนจำนวนประชากรรวมที่มีจำนวนสูงสุดคือ ตำบลทรงคนอง รองลงมาคือ ตำบลบางกอบัวและบางยอ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในตำบลบางกอบัว มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 แต่มีอัตราการเกิดต่อปีเพียงร้อยละ 1.13 เท่านั้น ขณะที่ตำบลบางยอมีประชากรเป็นอันดับที่ 3 มีอัตราการเกิดร้อยละ 1.99 ต่อปี จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่บริเวณบางกะเจ้านี้ ในช่วง 15 ปีข้างหน้า ก็ยังนับว่าเบาบาง เมื่อเทียบกับความหนาแน่นในปัจจุบัน ซึ่งจะไม่มีปัญหาในแง่ความต้องการใช้ที่ดินหรือสลัม เนื่องจากขาดแคลนที่ดิน เหมือนเช่นในตัวเมือง แต่ปัญหาที่จะเกิดในบางจุดเท่านั้นมีความหนาแน่นสูง เนื่องจากสาเหตุพิเศษต่าง ๆ

3.4 อาชีพ

ตามสภาพของพื้นที่ นอกจากบริเวณชุมชนหนาแน่น (Built up area) แล้ว ก็เป็นที่อยู่อาศัยกระจายอยู่อย่างเบาบางทั่วไป นอกจากนั้น เป็นพื้นที่เกษตรและมีบางส่วน เป็นโรงงานอุตสาหกรรม ถ้ามองจากทางกายภาพ ส่วนใหญ่การประกอบอาชีพในพื้นที่ น่าจะเป็น การเกษตรทั้งหมด แต่ความจริงแล้วภายในบริเวณบางกะเจ้า เป็นลักษณะผสมจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และประมาณร้อยละ 38.5 ประกอบอาชีพตั้งแต่ 2 อาชีพขึ้นไป คือ มีทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง ลักษณะการประกอบอาชีพไม่ได้ทำเฉพาะ 1-2 คนในครอบครัว แต่ทำทุกคน เพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว ตามความถนัดของแต่ละคน

ตารางที่ 11 แสดงลักษณะอาชีพของคน ในท้องถิ่น

อาชีพหลัก	ร้อยละ	อาชีพรอง	ร้อยละ
ราชการ	32.8	เกษตรกรรม	21.4
รับจ้าง	26	รับจ้าง	8.9
ค้าขาย	17.7	ค้าขาย	3.6
เกษตรกรรม	12.5	ราชการ	2.6

ที่มา :. จากการสำรวจ

ประชากรในพื้นที่ที่อาศัยอยู่นานกว่า 10 ปี หรือ เกิดที่นี่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทางด้านการเกษตร รับราชการ และรับจ้าง เป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนที่อยู่น้อยกว่า 10 ปี มี 2 ประเภท คือ รับราชการ และรับจ้าง มีเป็นส่วนน้อยที่ย้ายเข้ามาเพื่อทำเกษตรกรรม ความต้องการในการ ย้ายถิ่นฐานมีน้อย โดยเฉพาะอาชีพที่มีความมั่นคง เช่น ข้าราชการ และโดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 87 ไม่คิดย้ายไปที่อื่น

3.4.1 อาชีพเกษตรกรรม

ในปัจจุบันอาชีพ เกษตรกรรมกลายเป็นอาชีพรองไปแล้ว เมื่อเทียบกับ เมื่อหลายปีก่อน เนื่องจากรายได้ทางการเกษตร ไม่สามารถเพียงพอแก่การยังชีพได้ ดังนั้น จึง จำเป็นต้องประกอบอาชีพหลักที่มีรายได้สูงกว่าและมั่นคงกว่า แต่ภายในพื้นที่บางกะเจ้า ยังไม่เลิก ประกอบอาชีพนี้เสียทีเดียว เนื่องจากส่วนใหญ่มีที่ดิน เป็นของตนเองเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ ถึงแม้ ไม่ได้ทำเพื่อค้าขายจริงจังนัก แต่มักไม่ปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่า ลักษณะการประกอบอาชีพ เกษตรใน พื้นที่ในปัจจุบัน มีทั้งทำ เนื่องจาก เป็นที่ดินของตนเองและการเช่าทำ ในบางรายที่ดินน้อยจะ เข้าเพิ่ม ในบางรายทำในลักษณะที่เช่าจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งไม่ได้ เป็นคน ในพื้นที่แต่มีที่ดินอยู่

พื้นที่เพาะปลูกมีตั้งแต่ 30 ตารางวาขึ้นไป จนถึง 20 ไร่* โดยเฉลี่ย แล้วอยู่ระหว่าง 3-5 ไร่ ประเภทของพืชที่ปลูกได้แก่ ถั่วฝักยาว มะพร้าว มะม่วง และหมาก โดยปลูกคละกัน เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพความอดทนของพืชแต่ละชนิดแตกต่างกัน รวมทั้งระยะเวลาการให้ผลที่แตกต่างกันไป เนื่องจากเกษตรกรต้องการให้มีผลผลิตออกจำหน่ายตลอดปีสลับกันไปตามชนิดของพืช ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่มีพ่อค้าไปรับออกมาขายโดยทางรถยนต์ มีการขนส่งทางเรือเพียงร้อยละ 9.7 เท่านั้น**ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่คิดเลิกทำการ เกษตรถึงจะมีปัญหาและการต้องพึ่งพาการตลาดที่ไม่แน่นอนก็ตาม

ตารางที่ 12 แสดงลักษณะการเพาะปลูกของเกษตรกร

ลักษณะการปลูก	ร้อยละ
ปลูกชนิดเดียว	16.4
ปลูกคละกัน 2 ชนิด	19.1
ปลูกคละกันมากกว่า 2 ชนิด	64.3

ที่มา : จากการสำรวจ

รายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ถึงจะมีผลผลิตออกมาขายมากพอก็ตาม เนื่องจากระบบการตลาดและประเภทของพืช เช่น มะพร้าว เป็นพืชราคาต่ำ ซึ่งการปลูกพืชอื่น ๆ ที่มีราคาดีก็ไม่ค่อยเหมาะสมแก่สภาพของดิน ซึ่งกลับทำให้ยิ่งขาดทุนจากการบำรุงดูแล

การประกอบการเกษตรมีกระจายทั่วไปในทุกตำบล ส่วนตำบลที่มีพื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุดคือ ทรงคนอง แต่ยังคงเหลือพื้นที่เกษตรอีกค่อนข้างสูง

*จากการสำรวจ

**จากการสำรวจ

ปัญหาของเกษตรกรที่ใหญ่ที่สุดคือ เรื่องของปัญหาน้ำท่วม มีรายได้ต่ำ ถ้าสามารถแก้ไขปัญหาทั้ง 2 ได้ สภาพการผลิตจะดีขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในรุ่นต่อมา เลิกอาชีพเกษตร หันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ แทน ทำให้แรงงานการเกษตรปัจจุบันมีเหลือ แต่คนสูงอายุเท่านั้น การทำสวนจึงกลายเป็นอาชีพรองไปโดยปริยาย

3.4.2 อาชีพรับจ้าง

การรับจ้างเป็นอาชีพที่มีการเพิ่มปริมาณและสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการ เปลี่ยนอาชีพจากอาชีพเกษตรที่ทำน้อยลงแต่มีแรงงานส่วน เกินมาก จึงเปลี่ยนไปยึดอาชีพรับจ้างแทนการรับจ้างของคนในพื้นที่ อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การรับจ้างของแรงงานมีฝีมือ เช่น ช่างไม้ ช่างตัด เสื้อ ช่างซ่อมต่าง ๆ
2. การรับจ้างประเภทงาน เหม่า ซึ่งในลักษณะนี้จะมีอยู่ในตำบลบางกอแก้วและบางกะเจ้า โดยการรับงาน เหม่าขึ้นไปทำงานบน เรือสินค้า ที่มาจอดเทียบท่าในบริเวณท่าเรือคลองเตย เนื่องจากที่อยู่อาศัยของคนงาน เหล่านี้อยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งสะดวกต่อการทำงานมาก ลักษณะของงานประเภทนี้มีทั้งประจำและชั่วคราว โดยมีหัวหน้างาน เป็นผู้รวบรวมคนงานขึ้นไปทำงานต่าง ๆ บนเรือที่มาจอด ตั้งแต่การขนถ่ายสินค้าจากเรือในเขตคลองเตย จนกระทั่งถึงการทำความสะอาด โดยรายได้ที่ได้หัวหน้างาน เป็นผู้แบ่งให้ตามสายงาน นับว่าเป็นการจ้างงานประเภทรับจ้าง ที่มีงานทำโดยตลอด เนื่องจากปริมาณเรือที่มีเข้าออก เป็นจำนวนมากตลอดเวลา
3. การรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม มีทั้งภายนอกพื้นที่คือ บริเวณลำโรงใต้ พระโขนง ปทุมวัน ยานนาวา ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรม และภายในพื้นที่ที่มีโรงงานและคลังสินค้า การรับจ้างประเภทนี้มีรายได้ค่อนข้างดี แต่จำนวนโรงงานภายในพื้นที่เองนั้น ไม่ได้เป็นแหล่งงานใหญ่ของคนในพื้นที่ เนื่องจากงาน เป็นงานประเภทใช้แรงงานแบกหาม ซึ่งการรับจ้างประเภทนี้มัก เป็นแรงงานอพยพ เข้ามาทำงานจากต่างจังหวัด เป็นส่วนใหญ่ บางส่วนก็เข้ามาเช่าบ้านอยู่บริเวณใกล้เคียง ๆ โรงงาน การจ้างงานประเภทนี้ในบางแห่งก็มีลักษณะคล้ายกับการรับจ้างประเภทงาน เหม่า คือ ต้องมีหัวหน้างาน เป็นคนทาคนงานมาให้ เข้าไปขนถ่ายสินค้าในคลังสินค้า แล้วรับเงินค่าจ้างเอามาแบ่งกัน โดยแยก เป็นสาย ๆ ไม่ก้าวร้าวกัน เช่นที่โกดังศุภานาวามีคนงานมาทำงานขนถ่ายสินค้า เก็บ เข้าโกดังและคิด เงินกับผู้เช่าโกดัง หรือที่บริษัท ธนาพรชัย

มีคนงานประมาณ 1000 คน * รายได้ที่ได้จะคิดตามจำนวนงาน

จากการสำรวจพบว่า คริวเรือนร้อยละ 43.8 ต้องมีสมาชิกประกอบอาชีพรับจ้างอยู่ด้วยเสมอ การประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการอพยพแรงงาน เข้าสู่พื้นที่เป็นจำนวนมากอีกด้วย ทั้งมาทำงานในพื้นที่และอพยพเข้ามาอาศัย เพื่อไปทำงานในย่านอุตสาหกรรมได้สะดวก อีกประเภทหนึ่งของการรับจ้างที่กำลังแพร่หลายและได้รับการส่งเสริมสำหรับแม่บ้านในพื้นที่ก็คือ การรับจ้างทำดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นการทำในครอบครัวโดยผู้หญิงและเด็ก เป็นการส่งเสริมของทางกรมพัฒนาชุมชน โดยไปรับดอกไม้สำเร็จรูปมาเข้าชื่อ รายได้จะคิดเป็นร้อยละตามประเภทของดอกไม้ที่รับมา นับว่าเป็นอาชีพเสริมที่น่าสนใจอาชีพหนึ่ง

3.4.3 อาชีพค้าขาย

ในเขตพื้นที่บางกะเจ้า ไม่มีเขตของการค้าขายในระดับใหญ่ เช่น ดิถุภัณฑ์หรือศูนย์การค้าภายในพื้นที่ แต่ประชาชนในพื้นที่อาศัยการซื้อและจับจ่ายของจากร้านค้าย่อยเล็ก ๆ ที่กระจายอยู่ภายในพื้นที่ ดังนั้น อาชีพค้าขายส่วนใหญ่ของประชาชนในพื้นที่จะเป็นบริเวณชุมชนของตนเอง เสียส่วนใหญ่ ประเภทของการค้าเป็นของชำและอาหาร ร้านค้าประเภทนี้ยังรวมไปถึงการบริการต่าง ๆ เช่น ตัดผม ร้านเสริมสวย การรับจ้างตัดเสื้อ และซ่อมแซมของใช้ต่าง ๆ อีกด้วย ส่วนใหญ่ใช้บริเวณบ้านของตนเองทำเป็นร้านค้า เพื่อบริการลูกค้าที่ผ่านไปมา อีกส่วนหนึ่งเป็นการค้าประเภทอาหาร เช่น การทำขนมขาย นำเอาไปขายบริเวณย่านชุมชน เช่น วัด โรงเรียนและโรงงานต่าง ๆ ใช้การเดินทางตามรายทาง ร้านค้าส่วนใหญ่ในพื้นที่ไปซื้อของมาจากบริเวณที่ว่าการอำเภอ เนื่องจากเป็นตลาดใหญ่และการคมนาคมก็สะดวกในการไปมา โดยอาศัยรถประจำทางและในบางส่วนจะข้ามฟากไปซื้อจากตลาดคลองเตย

3.4.4 อาชีพรับราชการ

ปัจจุบันอาชีพรับราชการ เป็นอาชีพที่มีความมั่นคงที่สุดในบริเวณบางกะเจ้า โดยเฉพาะเมื่อช่วงอายุของคนในครอบครัวได้เปลี่ยนไปคือ รุ่นพ่อแม่ มักทำการเกษตรแต่ดั้งเดิม ต่อมาในรุ่นลูกหลานนิยมรับราชการมากขึ้น และเป็นอาชีพที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวไป ในส่วนของผู้ที่อยู่มานานแล้วในพื้นที่นี้ จะรับราชการในเขตกรุงเทพฯ และละแวกใกล้เคียง

*จากการสัมภาษณ์

เคียง เช่น พระโขนง บางนา เนื่องจากสะดวกในการเดินทาง นอกนั้นทำงานในเขตกรุงเทพฯ เขตอื่น ๆ ซึ่งมีจำนวนรองลงมา

3.5 บริการทางสังคม

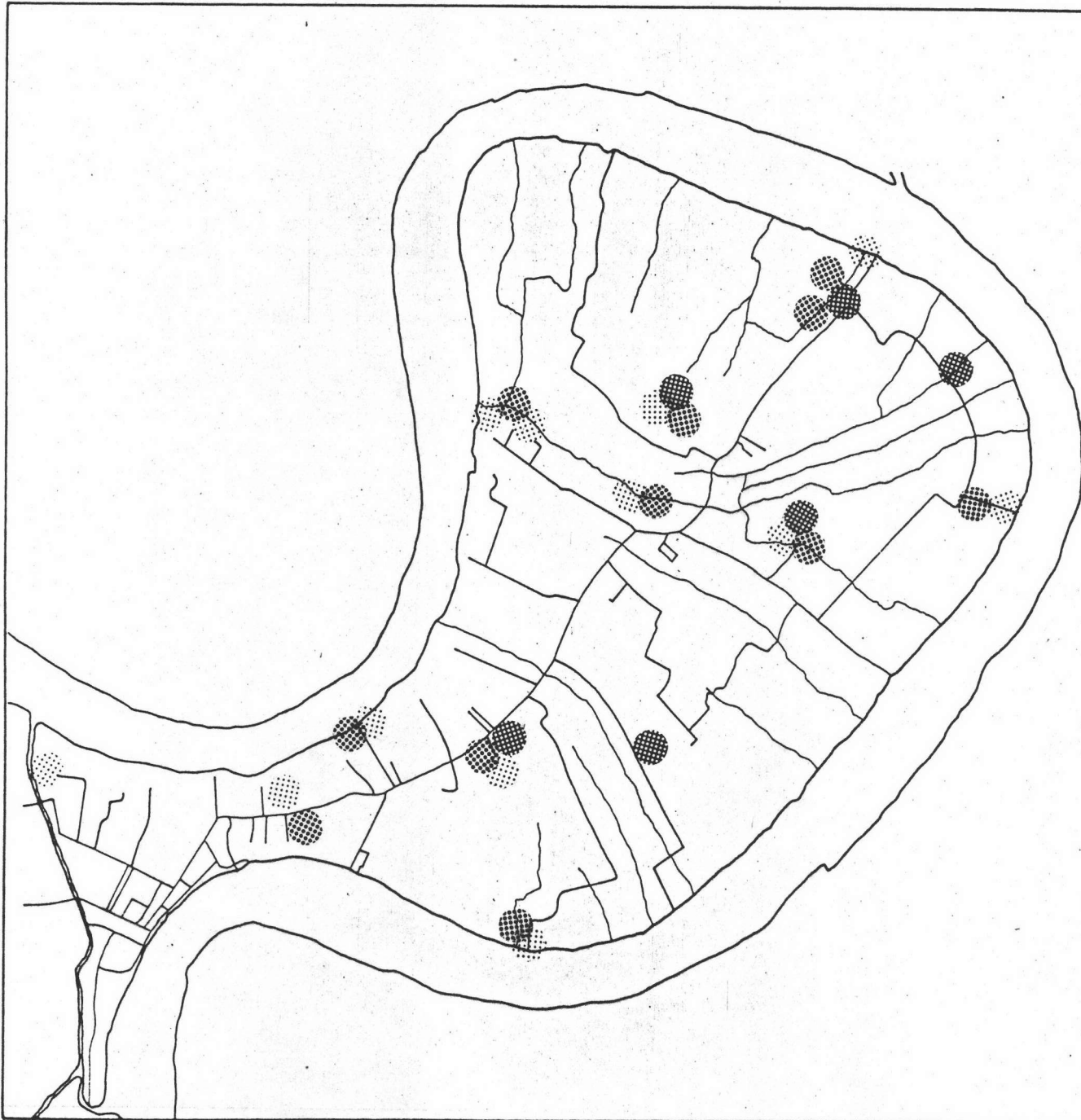
การบริการด้านสังคม ในบริเวณบางกะเจ้า จัดว่าส่วนใหญ่อยู่ในชั้น เพียงพอกับจำนวนประชากร แบ่งการบริการออกเป็น 4 ประเภทคือ

3.5.1 ศาสนสถาน

บริเวณบางกะเจ้า เป็นเมืองเก่า ดังนั้นจึงมีศาสนสถาน เป็นจำนวนมากค่อนข้างมาก โดยทั่วไปในปัจจุบันไม่มีการแบ่งแยกกันทางด้านเชื้อชาติ ไม่ว่าจะมอญหรือไทย ซึ่งล้วนแต่นับถือศาสนาพุทธทั้งสิ้น มีการแสดงออกก็ทางสถาปัตยกรรมในวัดบางแห่ง ซึ่งมีเจดีย์แบบมอญ จะพบในบริเวณตำบลทรงคนองและเขตเทศบาล วัดยังคง เป็นศูนย์กลางในกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน เหมือนในอดีต ไม่ว่าจะเป็นพิธีของไทยหรือมอญ รวมทั้งยังเป็นที่พักอาศัยของประชาชนอีกหลายครอบครัว เนื่องจากทางวัดมีที่ดินเหลือ โดยมากใช้สร้างโรงเรียน สถานที่ราชการ เช่น สถานีอนามัย สภาค่าบล นอกจากนั้นยังแบ่งเป็นที่ให้เช่าปลูกบ้านอาศัยอีกด้วย โดยคิดค่าเช่าในราคาถูกมากและในบางกรณีให้อาศัยอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า โดยเฉพาะวัดที่บริเวณตำบลทรงคนอง เช่น วัดคันลัด ให้ที่ดินเป็นที่เช่าอาศัยของคณงาน คิดอัตราค่าเช่าตารางวาละ 3-5 บาทต่อเดือน บ้านที่ปลูกไม่เป็นระเบียบและไม่ถูกสุขลักษณะ สภาพเสื่อมโทรม เป็นสลัม ส่วนอีกวัดคือ วัดโปรดเกศเชษฐาราม มีที่ดินให้เช่า แต่เป็นการปลูกอย่างเป็นระเบียบ สะอาดเรียบร้อย ลัดเลาะไปตามริมน้ำ ส่วนวัดป่าเกิด มีที่ดินด้านหลังวัดให้เช่า บ้านอยู่ในสภาพปานกลางถึงทรุดโทรม

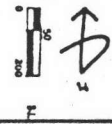
ตารางที่ 13 แสดงรายชื่อศาสนสถานและตำบลที่ตั้ง

ชื่อวัด	ตำบล
1. วัดบางกอบัว	บางกอบัว
2. วัดบางน้ำผึ้งนอก	บางน้ำผึ้ง
3. วัดบางน้ำผึ้งใน	บางน้ำผึ้ง
4. วัดราษฎร์รังสรรค์ (วัดใหญ่ตาอิน)	บางกะเจ้า

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผ่นที่ 15
ที่มา จากการสำรวจ

แสดง	ที่ตั้ง
	วัด
	โรงเรียน
	สถานีอนามัย

ตารางที่ 13 (ต่อ) แสดงรายชื่อศาสนสถานและตำบลที่ตั้ง

ชื่อวัด	ตำบล
5. วัดกองแก้ว	บางยอ
6. วัดบางกระเจ้ากลาง	บางยอ
7. วัดบางกระเจ้านอก	บางยอ
8. วัดบางขมิ้น	บางยอ
9. วัดบางกระสอบ	บางกระสอบ
10. วัดป่าเกิด	ทรงคนอง
11. วัดจากแดง	ทรงคนอง
12. วัดคันลัด	ทรงคนอง
13. วัดโปรด เกศ เชษฐาราม	ทรงคนอง

ที่มา : จากการสำรวจ

นอกจากนี้ วัดในเขตใกล้เคียงคือ ในเขตเทศบาลยังมีอีก 6 แห่งคือ วัดทรงธรรม, วัดอาสาสงคราม, วัดพญาปราบปัจจามิตร, วัดแค, วัดโมกข์, วัดจวนคำรงค์ ราชพลชั้นต์ และมีวัดของศาสนาคริสต์อีกแห่งคือ วัดพระแม่ดวงหทัยปริยมน

3.5.2 การศึกษา

บริเวณบางกะเจ้า มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งสิ้น 10 แห่ง ระดับมัธยม 1 แห่ง เป็นโรงเรียนของรัฐบาล 10 แห่งและเป็นโรงเรียนเอกชน 1 แห่งคือ โรงเรียนสำราญวิทยา ในเขตตำบลบางกอบัว ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนโรงเรียน นักเรียน ครู

ตำบล	ชื่อโรงเรียน	ครู	ชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน			รวม
				ชาย	หญิง	เด็กเล็ก	
ทรงคนอง	1. วัดป่าเกด	24	ป.1 - ป.6	202	218	-	420
	2. วัดคันลัด	11	"	79	80	-	159
บางยอ	3. วัดบางขม้น	16	"	99	105	-	204
	4. วัดกองแก้ว	8	"	69	54	-	123
บางกระสอบ	5. วัดบางกระเจ้ากลาง	21	"	103	77	36	216
	6. วัดบางกระสอบ	10	"	69	57	-	126
บางกะเจ้า	7. วัดราษฎร์รังสรรค์	12	"	103	100	-	203
บางน้ำผึ้ง	8. วัดบางน้ำผึ้งใน	19	"	90	90	-	180
	9. วัดบางน้ำผึ้งนอก	16	"	117	112	-	229
บางกอบัว	10. วัดบางกอบัว	24	"	213	230	-	443
	11. สำนักรักษา	10	ม.3 - ม.5	-	-	-	255

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอพระประแดง ม.ค. 2530

โรงเรียนในเขตบางกะเจ้า ทั้งหมด จัดว่าให้บริการเพียงพอในด้าน การศึกษาต่อนักเรียนในพื้นที่ จากอัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียน ไม่มีโรงเรียนใดเกิน 1 : 25 ซึ่งเป็นมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการในระดับประถมศึกษา และแนวโน้มของจำนวนนักเรียน ในช่วงที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากอัตราการศึกษาเกิดต่ำลงโดยการเผยแพร่การวางแผน ครอบครัว ที่ตั้งของโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในที่วัดและใช้ชื่อวัด เป็นชื่อโรงเรียน นอกจากโรงเรียน เอกชน ดังนั้นนักเรียนที่มาเรียนหนังสือในแต่ละโรงเรียน จึง เป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในละแวกนั้น เนื่องจากตัดปัญหาเรื่องการเดินทางออกไป มีเป็นส่วนน้อยที่เดินทางออกไปเรียนยังโรงเรียนซึ่ง อยู่นอกพื้นที่ ซึ่งมัก เป็นครอบครัวที่มีฐานะดี ในบางโรงเรียนมีรถนักเรียนบริการรับนักเรียนจาก ในพื้นที่โดยรอบด้วย ดังนั้นนักเรียนที่เดินทางไปเรียนนอกพื้นที่ส่วนหนึ่ง เนื่องจากการบริการของ ทางโรงเรียน

บริเวณอำเภอมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาบริการแก่พื้นที่อย่างสะดวก เมื่อเรียนภาคบังคับขั้นประถมจบแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่เรียนต่อในบริเวณรอบ ๆ พื้นที่บางกะเจ้า เช่น ในอำเภอหรือเขตติดต่อ ส่วนการเรียนระดับมหาวิทยาลัย ยังคงเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น ครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ยังคงมีนักเรียนในวัยเรียนอยู่ในครอบครัว

3.5.3 สาธารณสุข

หน่วยงานบริการสาธารณสุขในพื้นที่จากการสำรวจ ที่เป็นของราชการ มีทั้งสิ้น 5 แห่งคือ

1. ในเขตตำบลบางกอบัว ชอยบัวฝั่งพัฒนา ใกล้เขตตำบลบางน้ำผึ้ง และสถานีอนามัยย่อยบริเวณปากชอยบัวฝั่งพัฒนา
2. ในเขตตำบลบางน้ำผึ้ง บริเวณวัดบางน้ำผึ้งใน
3. ในเขตตำบลบางกะเจ้า บริเวณวัดราษฎร์รังสรรค์
4. ในเขตตำบลบางกระสอบ บริเวณชอยกลางบางกระสอบ
5. ในเขตตำบลบางยอ บริเวณริมถนนเพชรทิ้งษ์

นอกจากทั้ง 5 แห่งนี้แล้ว ยังกำลังก่อสร้างอีก 1 แห่ง บริเวณวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง ประชาชนที่มาใช้บริการเป็นผู้ที่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงและการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่ นิยมเข้าไปรักษาในเทศบาล เป็นส่วนใหญ่ โรคที่พบเป็นโรคโดยทั่วไป มีอาการไม่มาก ทางเอกชนมีการให้บริการทางสาธารณสุขอีก 1 แห่งคือ โรงงานสยามน้ำมันละหุ่ง มีแพทย์เข้ามาประจำ 2 วันใน 1 สัปดาห์ เป็นสวัสดิการของทางโรงงานและเปิดรักษาแก่ประชาชนรอบ ๆ ด้วย

3.5.4 ตลาดสด

ตลาดที่ใช้ในการจับจ่ายของประชาชนในบริเวณบางกะเจ้าคือ ตลาดสดบริเวณที่ว่าการอำเภอพระประแดง เนื่องจากภายในพื้นที่และบริเวณที่ว่าการอำเภอ สามารถติดต่อกันได้สะดวกโดยรถบริการประจำทางและมีตลอดวัน ประชาชนในพื้นที่จึงเดินทางมาใช้บริการของตลาดได้โดยสะดวก ส่วนในพื้นที่รองมีร้านค้าของชำและของสดเล็ก ๆ อยู่ตามสะแวกบ้านต่าง ๆ ให้บริการกันเองภายในชุมชน นอกจากนั้นยังสามารถข้ามไปใช้บริการทางฝั่งท่าเรือคลองเตย ในตลาดคลองเตยได้อีกด้วย แต่การเดินทางด้วยเรือค่อนข้างช้าในช่วงนอกเวลาเร่งด่วน โดย

ทั่วไปบ้านที่มีพื้นที่ เหนือมักปลูกผักและสวนครัวของตนแทบทั้งสิ้น ดังนั้นประชาชนจึงไปใช้บริการ ตลาดสดเพื่ออาหารมีประเภทอื่น เช่น ข้าวสาร น้ำปลา ผงซักฟอก และเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

4.1 สภาพเศรษฐกิจโดยรวม

ในระดับจังหวัด จังหวัดสมุทรปราการจัดได้ว่าเป็นจังหวัดซึ่งมีระดับของผลิตภัณฑ์มวลรวมสูง แตกต่างไปจากของภาคและของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2527²⁰ คิดเป็นร้อยละ 51.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของระดับภาค และคิดเป็นร้อยละ 3.8 ของระดับประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดจังหวัดสมุทรปราการไว้ในภาคตะวันออก ประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ปราจีนบุรี นครนายก ตราด และสมุทรปราการ ปรากฏว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรปราการ มีมูลค่าสูงสุดจากทั้งหมดของภาค รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี

เมื่อพิจารณาเป็นรายสาขา (ตารางที่ 15) ปรากฏว่า สาขาที่มีมูลค่าสูงเป็นอันดับแรกคือ

1. สาขาอุตสาหกรรม	มีสัดส่วนร้อยละ	69.6
2. สาขาการค้า	มีสัดส่วนร้อยละ	6.9
3. สาขาไฟฟ้า ประปา	มีสัดส่วนร้อยละ	5.9
4. สาขาเกษตรกรรม	มีสัดส่วนร้อยละ	5.2

ซึ่งแนวโน้มในแต่ละสาขาในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มไปในทางเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น ยกเว้นสาขาเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มคงที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ในสาขาอุตสาหกรรม อำเภอเมืองและอำเภอพระประแดง เป็นเขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมสูงสุดคือ อำเภอเมืองมี 913 แห่ง และอำเภอพระประแดงมี 823 แห่ง รองลงมาคือ อำเภอบางพลีมี 183 แห่ง และบางบ่อ 52 แห่ง²¹

²⁰ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสมุทรปราการ : กองบัญชาประชาชนชาติ สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

²¹ ผังเมืองรวมสมุทรปราการ : สำนักผังเมือง.

ตารางที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมระหว่างจังหวัดสมุทรปราการ ภาคตะวันออก และประเทศ ปี 2527 ตามราคาคงที่ปี 2515

(มูลค่า : ล้านบาท)

สาขาการผลิต	จังหวัดสมุทรปราการ		ภาคตะวันออก		ประเทศ	
	มูลค่า	สัดส่วน %	มูลค่า	สัดส่วน %	มูลค่า	สัดส่วน %
เกษตรกรรม	723.5	5.2	10,073.5	37.5	85,901.5	23.5
กลีกรกรรม	229.7	1.6	7,488.3	27.8	65,517.0	17.9
ปศุสัตว์	34.1	0.2	1,272.8	4.7	10,781.1	2.9
ประมง	459.7	3.3	1,224.6	4.5	6,862.5	1.8
ป่าไม้	0.0	0.0	87.8	0.3	2,740.9	0.7
เหมืองแร่ ย่อยหิน	149.3	1.0	619.5	2.3	5,415.0	14.8
อุตสาหกรรม	9,647.3	69.6	4,826.0	17.9	77,082.7	21.1
ก่อสร้าง	198.3	1.4	814.1	3.0	17,680.2	4.8
ไฟฟ้า-ประปา	819.8	5.9	625.1	2.3	8,087.7	2.2
คมนาคมขนส่ง	328.1	2.3	1,060.8	3.9	24,604.8	6.7
ค้าส่ง-ปลีก	961.0	6.9	3,762.2	14.0	57,430.0	15.7
ธนาคาร	367.2	2.7	1,118.9	4.1	26,993.8	7.4
ที่อยู่อาศัย	70.8	0.5	342.5	1.2	5,369.0	1.4
การบริหาร-ป้องกัน	88.7	0.6	734.7	2.7	14,106.3	3.8
การบริการ	484.3	3.4	2,883.0	10.7	41,535.7	11.4
รวม	13,858.3	100	26,860.3	100	364,206.7	100
	-	-		51.5		3.8

4.2 โครงสร้างการผลิตในบางกระเจ้า

ถึงแม้ว่าในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ภาคการผลิตที่สำคัญคือ ภาคอุตสาหกรรม ขณะที่ในภาคการเกษตรมีอัตราส่วนที่น้อยกว่ามาก แต่ในทางตรงกันข้าม ในบริเวณบางกระเจ้า กลับมีโครงสร้างที่ต่างไปจากระดับอำเภอคือ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีภาคอุตสาหกรรมเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้น ลักษณะโครงสร้างของบริเวณนี้ อาจกล่าวได้โดยรวมคือ

4.2.1 การผลิตภาคเกษตรกรรม ในระดับจังหวัดมีเนื้อที่ในการทำ การเกษตร ปริมาณร้อยละ 70 เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและอยู่ภายใต้โครงการชลประทาน เจ้าพระยา ใหญ่ การเกษตรส่วนใหญ่จึงเป็นการทำนา รองลงมาคือ การทำสวนผลไม้และพืชผักต่าง ๆ แต่ ทางด้านมูลค่า การประมงเป็นส่วนที่ทำรายได้สูงสุด รองลงมาคือ กสิกรรมและปศุสัตว์

บริเวณบางกะเจ้า การเกษตรส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชสวน โดยปลูก กล้วยไม้หลายประเภท เช่น มะพร้าว มะม่วง กล้วย มะนาว หนาก ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการ ปลูกผักด้วย ลักษณะของการผลิตของสวนในบริเวณบางกะเจ้า ถึงจะมีบริเวณกว้างขวาง แต่ ผลผลิตค่อนข้างต่ำ ลักษณะของการประกอบอาชีพเริ่มเปลี่ยนแปลงความสำคัญไป คือ กลายเป็น อาชีพรอง การผลิตจึงทำในลักษณะพอประทังชีพหรือเป็นอาชีพเสริม สาเหตุหลัก ๆ เนื่องมาจาก

1. สวนมีอายุมาก ขาดการบำรุงรักษา ทำให้ผลผลิตได้ในเกณฑ์ต่ำ เนื่องจากขาดการบำรุง เกษตรกรไม่กล้าลงทุนปรับปรุง เนื่องจากสภาวะน้ำท่วม การปรับปรุง ต้องใช้การไถ่มุ่ยและการทำเขื่อนดินกันน้ำท่วม ซึ่งเป็นการลงทุนสูง เกษตรกรไม่แน่ใจในการ ลงทุนว่าจะคุ้มค่าหรือไม่ เนื่องจากสภาวะการตลาด

2. เรื่องการตลาด ที่ขายได้ในราคาต่ำและไม่มีความแน่นอน จึง ไม่เป็นแรงจูงใจในการส่งเสริมการผลิตของ เกษตรกร

3. แรงงานหนุ่มสาว ส่วนมากออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม และการรับจ้างที่มีรายได้ดีกว่า แรงงานภาคเกษตรจึงมีแต่แรงงานสูงอายุ ซึ่งถ้ามีการปรับปรุง เรื่องคุณภาพการผลิต จะสามารถรับแรงงานทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้นอีก

4.2.2 ภาคอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมในบริเวณบางกะเจ้า ทั้งหมดอาจ กล่าวได้ว่า ลักษณะของการประกอบกิจกรรม ไม่ได้มีผลต่อพื้นที่ในแง่การผลิตเลย เนื่องจาก ลักษณะของอุตสาหกรรมไม่ได้ใช้ผลผลิตภายในพื้นที่เลย แต่วัตถุดิบต่าง ๆ ที่ทางโรงงานใช้ จะนำ มาจากส่วนต่าง ๆ ของประเทศ โดยการขนส่งทางรถแล้วเข้าสู่โรงงาน ผลผลิตต่าง ๆ ของทาง โรงงาน ไม่ได้ใช้หรือขายในพื้นที่ แต่ส่งออกต่างประเทศหรือส่งขายไปกรุงเทพ ดังนั้นลักษณะ ของการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ไม่มีผลต่อพื้นที่เลยในแง่ของความต่อ เนื่องทางผลผลิตทางภาค เกษตรกรรม แต่จะมีผลต่อเนื่องในแง่แรงงาน กล่าวคือ แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมี เป็นจำนวน ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะแรงงานประ เภทรับจ้างขนถ่ายสินค้าและวัตถุดิบ โรงงานและคลังสินค้า ในพื้นที่แต่ละโรงงาน มีคนงานประจำและแรงงานรับจ้างจะว่าจ้างตามจำนวนของงานที่มีแรงงาน

เหล่านี้ มีอาศัยอยู่บริเวณใกล้ ๆ โรงงานและบางโรงงานก็มีการจัดที่พักให้คนงานอย่างเป็นสัดส่วน

คลังสินค้าของบริษัท อนาคตชัย เป็นแหล่งจ้างงานที่ใหญ่มากแห่งหนึ่ง มีคนงานประมาณ 1000 คน นอกจากการจ้างงานแล้ว ก็ยังมีผลต่อเนื่องอีกคือ ทางด้านการค้า ตามโรงงานสำหรับแรงงานนั่นเอง ในประเภทของอาหาร เครื่องดื่ม รวมทั้งสินค้าเบ็ดเตล็ด จนกระทั่งถึงการแบ่งที่ดินปลูกสร้างบ้านให้เช่า

4.3 การถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินใน บางกะเจ้า อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ มีที่ดิน เป็นของตนเอง และไม่มีที่ดิน เป็นของตนเอง

4.3.1 ผู้มีที่ดิน เป็นของตนเอง จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 66.5 มีที่ดิน เป็นของตนเองและมีขนาดการถือครองตั้งแต่ 20 ตารางวาขึ้นไป แต่โดยเฉลี่ยแล้วมีการถือครอง ครอบครัวยุติ 5 ไร่ต่อครอบครัว

ตารางที่ 16 แสดงลักษณะของการได้มาของที่ดิน

ลักษณะการได้มา	ร้อยละ
ซื้อ	38.1
มรดก	58
ทั้งซื้อและมรดก	2.2
อื่น ๆ	1.5

ที่มา : จากการสำรวจ

การได้มาของกรรมสิทธิ์ของที่ดิน จะสอดคล้องกับระยะเวลาในการ อยู่อาศัยคือ ได้มาจากการสืบทอดทางมรดกถึงร้อยละ 58 ซึ่งตรงกับระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐาน ของคนส่วนใหญ่คือ อยู่มานานกว่า 10 ปีหรือ เกิดที่นี่ จึงทำให้ส่วนใหญ่ไม่อยากจะขายที่ดินส่วนผู้ที่ เพิ่ง ย้ายเข้ามาอยู่และซื้อที่ดิน เป็นของตนเอง มีเพียงร้อยละ 22.4 เท่านั้น

ลักษณะของการถือครองประเภทนี้ อาจแบ่ง เป็นประเภทของการใช้ที่ดินใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

- ใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยอย่างเดียว ร้อยละ 40.3
- และ - ใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและทำการเกษตรด้วย ร้อยละ 41

4.3.2 ผู้ที่ไม่มียี่ที่ดิน เป็นของตนเอง จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 32 เป็นผู้ที่ไม่มียี่ที่ดินของตนเอง โดยแยกการอาศัยออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรก อยู่อาศัยโดยการเช่า คิดเป็นร้อยละ 67.7 และประเภทที่สอง อาศัยโดยไม่เสียค่าเช่า คิดเป็นร้อยละ 30.2 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม เดิม กรณีที่ย้ายมาจากที่อื่น โดยมากจะมาจาก เขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3 และร้อยละ 3.6 ตามลำดับ ในกรณีนี้ไม่ได้นับรวมการเช่าที่เกิด เนื่องจากการอพยพแรงงาน เป็นการชั่วคราวของแรงงานโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้า เพราะเนื่องจาก เป็นการเช่า เพียงชั่วคราวแล้วย้ายต่อไปตามแหล่งงาน

ตารางที่ 17 แสดงลักษณะการเช่าอาศัย

ลักษณะการเช่า	ร้อยละ
1. เช่าอาศัย	67.2
2. อาศัยโดยไม่เสียค่าเช่า	32.2

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 18 แสดงระยะเวลาในการเช่าอาศัย

ระยะเวลาในการเช่า	ร้อยละ
1. เช่าอยู่นานกว่า 10 ปีขึ้นไป	76.5
2. เช่าอยู่น้อยกว่า 10 ปี	23.4

ที่มา : จากการสำรวจ

จากจำนวนของผู้ที่ไม่มีที่ดิน เป็นของตนเอง ที่ยังมีความคิดในการย้าย ไปอยู่ที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ไม่มีที่ดินทั้งหมดเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของการเช่าและอาศัย ในบริเวณบางกะเจ้า ค่าเช่าถูกมากจึงเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจที่จะโยกย้ายหรือไม่ ระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่โดยการเช่าอยู่ที่อยู่ในช่วง 10 ปีขึ้นไป มีถึงร้อยละ 76.5 และอยู่น้อยกว่า 10 ปี มีร้อยละ 23.4 เป็นข้อสังเกตได้อีกประเด็นหนึ่งในลักษณะของการเช่าคือ เช่าอยู่กันมานานจนไม่คิดจะย้ายไปไหน ถึงแม้จะเป็นการเช่า ทั้งนี้เนื่องจากราคาค่าเช่าค่อนข้างต่ำแล้ว ในบางแห่งซึ่งเป็นที่ดินของวัด การเช่าอาศัยอยู่มาเป็น เวลานานโดยมีความมั่นใจว่าไม่มี การไล่ที่อย่างแน่นอน จึงไม่คิดจะย้ายไปที่อื่น เช่น บริเวณวัดโปรดกษेत्रเชษฐารามและวัดป่าเกด สังเกตได้จากลักษณะของบ้านที่เป็นบ้านถาวรและมีความคงทนมาก

การใช้ที่ดินของผู้เช่าส่วนมากใช้เพื่ออยู่อาศัย กรณีทำการ เกษตรด้วย เป็นส่วนน้อย โดยทำในกรณีที่เช่าสวนจาก เจ้าของและอาศัยอยู่ที่นั่นด้วย เนื่องจากเจ้าของที่ดิน ไม่คิดทำการเกษตร เป็นเพียงร้อยละ 14.7 ของการใช้ที่ดินประเภทนี้เท่านั้น อาชีพส่วนใหญ่ ของผู้เช่า เป็นอาชีพรับจ้างและรับราชการ

4.4 ราคาที่ดิน

ราคาที่ดินบริเวณบางกะเจ้า เมื่อ เปรียบเทียบกับราคาที่ดินของพื้นที่รอบ ๆ บางกะเจ้า แล้ว ปรากฏว่า บริเวณบางกะเจ้า มีราคาที่ดินที่ต่ำกว่ามาก ไม่ว่าจะเป็นการ เปรียบเทียบกับเขตพระโขนง ราษฎร์บูรณะ หรือสำโรงใต้ เนื่องจากที่ดินโดยรอบใช้ไปเพื่อการ อุตสาหกรรม เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือที่อยู่อาศัย จึงทำให้ราคาสูง แต่ในขณะที่บางกะเจ้า เป็นพื้นที่อยู่อาศัยขนาดเบาบาง เมื่อเทียบกับพื้นที่โดยรอบ อีกเหตุผลหนึ่งคือ ข้อจำกัดทางด้าน คมนาคม เนื่องจากบริเวณบางกะเจ้า มีแม่น้ำล้อมและไม่มีสะพานข้าม เข้าสู่พื้นที่ทำให้การเดินทาง ลำบาก จึงส่งผลไปถึงราคาที่ดิน ในขณะที่พื้นที่รอบสะดวกแก่การเดินทางมากกว่า

จากราคากลางของทางราชการพบว่า ราคาที่ดินที่มีราคาสูงจะอยู่ใน 2 ตำบล คือ ตำบลทรงคนองและบางยอ เนื่องจากใกล้ เขตเทศบาลและสามารถ เดินทางได้ค่อนข้างสะดวก ต่างจากตำบลด้าน ในที่ เดินทางลำบาก

สภาวะการซื้อขายที่ดินบริเวณบางกะเจ้า โดยเฉพาะตำบลที่ยัง เป็น เกษตร กรรมอยู่ ไม่มีการซื้อขายกันมานานแล้ว จนทำให้ เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ไม่ทราบราคาที่ดินของตนเอง ผู้ที่คิดจะขายที่ดินของตนเองมีเพียงร้อยละ 10.2 เท่านั้น แต่โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าให้ราคาดี

เนื่องจากปัจจุบันที่ดินส่วนใหญ่ราคาสูง การจะขายเพื่อโยกย้ายคงหาที่อยู่ใหม่ลำบาก จึงไม่คิดที่จะขายกัน*

5. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่บริเวณบางกะเจ้า จะมีความแตกต่างจากพื้นที่โดยรอบอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในเขตการปกครอง 12 ตำบล ของอำเภอพระประแดง ซึ่งเป็นอำเภอที่มีโครงสร้างหลักคือ การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม มีเพียง 6 ตำบลในบริเวณบางกะเจ้า เท่านั้น ที่มีโครงสร้างต่างไปจากตำบลอื่น คือ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตร มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม การใช้ประโยชน์ที่ดิน สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่และสภาพทางสังคมคือ เป็นแบบชนบทกึ่งเมือง ในขณะที่พื้นที่โดยรอบ เช่น พระโขนง บางนา ยานนาวา ราษฎร์บูรณะ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยและอุตสาหกรรม ดังนั้นอาจแบ่งประเภทของการใช้ที่ดินภายในบริเวณนี้ออกได้เป็น 5 ประเภทคือ

5.1 การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย

ลักษณะการใช้ที่ดินประเภทนี้เป็นไปตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ กระจายอยู่ตามพื้นที่ทำกิน, เกาะกันอยู่เป็นกลุ่มริมน้ำ และอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใกล้บริเวณศูนย์กลางชุมชน ในที่นี้คือเขตเทศบาล แต่การใช้ที่ดินประเภทนี้ แตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละตำบล โดยรวมแล้วสามารถแยกประเภทของการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ที่พักอาศัยขนาดเบาบางหรือบ้านเดี่ยว หมายถึง บ้านรวมทั้งบริเวณรอบบ้านที่อยู่ในเขตรั้ว ลักษณะของบ้านเดี่ยวจะมีความหนาแน่นน้อย เนื่องจากมีบริเวณว่างโดยรอบบ้าน บางกรณีที่บ้านเดี่ยวเป็นบ้านสวนไม่นิยมทำรั้ว ลักษณะของบ้านเดี่ยวมีกระจายไปทุกตำบล โดยเฉพาะการตั้งบ้านเรือนแบบบ้านเดี่ยวนี้ เกิดจากการตั้งบ้านเรือนที่กระจายไปตามพื้นที่ทำกินแทบทั้งสิ้น การเกาะกลุ่มของบ้านประเภทนี้มัก เนื่องจาก เป็นบ้านของญาติพี่น้อง ซึ่งมักมีไม่เกิน 2-3 หลัง อยู่ในบริเวณเดียวกันและไม่นิยมทำรั้วล้อม บ้านส่วนใหญ่ซึ่งอยู่นอก Build up area จะเป็นบ้านเดี่ยว สภาพปานกลางถึงดี ตามแต่ฐานะ บ้านที่อยู่ริมถนนที่เป็นบ้านเดี่ยว ส่วนใหญ่เป็นบ้านตึก

* จากการสำรวจ

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 16
ที่มา การสำรวจ

แสดง การใช้ที่ดิน

- เกษตร
- จุดล่ากรรม
- ที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- ที่รกร้าง
- วัด
- โรงเรียน
- สถานที่ราชการ

ลักษณะของการกระจายของบ้านเดี่ยวประเภทนี้ ทำให้เกิดความลำบากต่อการให้บริการในด้านต่าง ๆ คือ การคมนาคมไม่สะดวกและไม่สามารถให้บริการประปาได้ บริการทางไฟฟ้าเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากอยู่ไกลจากเสาไฟใหญ่ ต้องโยงสายเข้าไปในสวน ดังนั้นลักษณะของการติดต่อของบ้านประเภทนี้ จึงอาศัยการเดินทาง เป็นส่วนใหญ่ อาชีพของบ้านลักษณะนี้ เป็นการทำเกษตรกรรม เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่เหลือจากการปลูกสร้างบ้าน ลักษณะของการปลูกสร้างบ้านเดี่ยว ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพของการประกอบอาชีพนั่นเอง ตำบลที่มีการประกอบอาชีพทางเกษตรสูง จึงมีลักษณะของบ้านเดี่ยวมากกว่า

2. บ้านพักประเภทหนาแน่นน้อยและปานกลาง บ้านในลักษณะนี้คล้ายกับบ้านเดี่ยวในด้านลักษณะของบ้าน แต่มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีพื้นที่เหลือรอบบ้านน้อยกว่าบ้านเดี่ยว มีระยะห่างกันพอควร มีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มตามริมน้ำหรือตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของตำบล ในกลุ่มของที่พักอาศัยประเภทนี้ ได้แก่

ตำบลบางกอบัว	บริเวณ	หลังวัดบางกอบัว
ตำบลทรงคนอง	บริเวณ	หลังวัดป่าเกด
ตำบลบางน้ำผึ้ง	บริเวณ	วัดบางน้ำผึ้งนอกและวัดบางน้ำผึ้งใน
ตำบลบางกะเจ้า	บริเวณ	วัดราษฎร์รังสรรค์, วัดบางกะเจ้า กลาง และวัดบางกะเจ้า นอก
ตำบลบางยอ	บริเวณ	วัดกองแก้ว

นอกจากนี้บริเวณถนนเพชรพิงษ์ ในช่วงใกล้สุดถนนของตำบลบางกอบัวและตรงทางแยกถนนบัวผึ่งพัฒนา จัดว่าเป็นกลุ่มของที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยถึงปานกลางอีกด้วย กลุ่มที่พักอาศัยประเภทนี้ มีลักษณะทางสังคมที่เด่นชัดคือ รู้จักกัน เป็นส่วนใหญ่และอาศัยอยู่มา เป็น เวลานาน ลักษณะของบ้านที่หนาแน่นขึ้น เกิดจากการแบ่งแปลงที่ดินย่อยลงไป จากลักษณะของการแยกครอบครัว จึงทำให้ยังคงมีความสัมพันธ์กันในระบบชุมชนอยู่ ความรู้สึก เป็นกลุ่มก้อนค่อนข้างสูง เนื่องจากความใกล้ชิด บ้านพักอาศัยกลุ่มนี้มีความสะดวกค่อนข้างสูง เนื่องจากผลของการอยู่ร่วมกัน เช่น ทางเท้าที่ใช้เดินติดต่อกัน มีระบบประปาหมู่บ้าน เป็นต้น

3. บ้านพักประเภทหนาแน่นและชุมชนแออัด บ้านลักษณะนี้ เป็นบ้านที่อยู่ชิดกันมาก มีพื้นที่โดยรอบน้อยกว่า 2 ประเภทแรก มีทั้งลักษณะบ้านไม้และบ้านตึก แต่บ้านตึกจะอยู่ในสภาพดี ขนาดการถือครองที่ดินมีขนาดเล็กกว่า 2 ประเภทแรก ลักษณะของบ้านประเภทนี้

มีความ เป็นอยู่แบบชุมชน เมือง เนื่องจากอยู่ใกล้ตัว เมืองคือ เขตเทศบาล บ้านทุกหลังมีรั้วแสดง อาณาเขตที่แน่นอนของตนเอง มีมากในตำบลทรงคนองและบางยอ การปลูกสร้างยึดริมถนนหรือ ซอยแยกจากถนน เป็นแนวเข้าไปทั้ง 2 ข้าง ที่เด่นชัดได้แก่บริเวณ

บริเวณซอยวัดบางขมิ้น

บริเวณรอบ ๆ วัดคันลัด

บริเวณหลังสถานพื้นฟูอาชีพคนพิการ (ชมรมทุกวง)

บริเวณซอยตองอุ

บริเวณซอยวิธานธรรมวารตไปจนถึงบริเวณวัดโปรด เกศ เชษฐาราม

บริเวณริมคลองลัดหลวง

โดยสรุปได้ว่าตั้งแต่บริเวณซอยวัดบางขมิ้นลงมาจนถึงเขตเทศบาล ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นประเภทหนาแน่น จนถึงลักษณะชุมชนแออัด ชุมชนประเภทนี้เกิดเนื่องจากผู้ใช้แรงงาน โดยการรับจ้างตามโรงงานและคลังสินค้าต่าง ๆ ในเขตนี้ มาเช่าที่อยู่อาศัยจากวัดหรือเจ้าของที่ดินในบริเวณนั้น ๆ แต่สภาพการอยู่อาศัยในลักษณะของการเช่านี้ มีตั้งแต่อย่างดีจนถึงแบบแออัด บ้านเช่าใน 2 ตำบลนี้มีจำนวนมาก ลักษณะการแออัดจนเป็นสลัมมีด้วยกัน 3 แห่งคือ

บริเวณด้านข้างและด้านหลังบริษัท เบทาโกร

บริเวณข้างวัดคันลัด ซึ่งแต่เดิมเคยมีโรงงานทำน้ำมันรำตั้งอยู่ แต่ปัจจุบัน

เลิกกิจการไปแล้ว แต่ก็ยังเช่าที่วัดอยู่อาศัยกันต่อไป เนื่องจากวัดเก็บ

ค่าเช่าในราคาต่ำมาก

บริเวณซอยตองอุในบางช่วง

ลักษณะการใช้ที่ดินประเภทนี้ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นบ้านเดี่ยวอยู่และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มการกระจายขึ้นในบางชุมชนมีแนวโน้มของการเพิ่มความหนาแน่นให้หนาแน่นมากขึ้น เนื่องจากจำนวนของประชากร อาชีพเป็นส่วนสำคัญในการใช้ที่ดินประเภทนี้ เช่นกัน เพราะเป็นส่วนสำคัญในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งจะเกี่ยวโยงไปถึงการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ด้วย

5.2 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม นับว่าเป็นพื้นที่มากที่สุดของประเภทการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ คือ มีประมาณร้อยละ 85²² ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะของการใช้ที่ดินประเภทนี้มีทุกตำบล ส่วนใหญ่ปะปนกับการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ในตำบลขจรคนองและบางยอ พื้นที่ส่วนหนึ่งกลายเป็นชุมชนและการอุตสาหกรรมไป แต่ในส่วนที่เหลือยังคงเป็นพื้นที่เกษตรอยู่ ส่วนในตำบลอื่น ๆ มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรอยู่อย่างสูง โดยเฉพาะตำบลบางกระสอบ บางน้ำผึ้ง และบางกะเจ้า

ลักษณะของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เป็นการปลูกพืชสวนทั้งแบบลำต้นสูงและลำต้นเตี้ย คือ ปลูกคละกันหลายประเภท ได้แก่ มะพร้าว มะม่วง มะนาว หนาก จากกล้วย เป็นต้น แต่กล่าวโดยรวมแล้วพื้นที่เพาะปลูกส่วนมากมีมะพร้าว เป็นหลักและปลูกพืชอื่นควบคู่ไป การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ใหญ่ที่สุดในประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ แต่ผลผลิตที่ได้ค่อนข้างต่ำและมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากสภาพความเสื่อมของดิน และปัญหาน้ำท่วมถ้ำยังคงเป็น เช่นนี้การทำเกษตรจะมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ นับว่าเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของพื้นที่

5.3 การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม

การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมในที่นี้ จะรวมถึงการใช้ที่ดินประเภทคลังสินค้าด้วย การใช้ที่ดินประเภทนี้คิดเป็นร้อยละ 2.53²³ ของพื้นที่ทั้งหมด ในเขต 6 ตำบล มีโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้ากระจายอยู่ ดังตารางที่

²² ผลกระทบทางเศรษฐกิจในการอนุรักษ์บริเวณบางกระเจ้า : กองประสานการพัฒนาเมือง, สنج.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, ธค. 2528.

²³ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมจากภาพถ่ายทางอากาศ บริเวณบางกระเจ้า : โครงการสังคมศาสตร์ คณะสังคมและมนุษยศาสตร์ มหิดล, 2526.

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนโรงงานและคลังสินค้าในบางกะเจ้า

ตำบล	โรงงาน	คลังสินค้า
1. บางยอ	8	3
2. ทรงคนอง	7	-
3. บางกอบัว	5	-
4. บางน้ำผึ้ง	1	-

ที่มา : จากการสำรวจและทำเนียบอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนตำบลบางกะเจ้า และบางกระสอบ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณ
6 ตำบลของบางกะเจ้า เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมกับของอำเภอ
พระประแดงแล้ว จะเห็นว่าทั้งอำเภอมีโรงงานทั้งสิ้น 823 แห่ง กระจายกันอยู่ ดังตารางที่
ตารางที่ 20 แสดงจำนวนโรงงานนอกเขตบางกะเจ้า

ตำบล	จำนวน
1. สำโรงใต้	348
2. บางครุ	194
3. บางผึ้ง	117
4. บางจาก	97
5. บางหญ้าแพรก	41
6. บางหัวเสือ	2
7. คลาด	4 (อยู่ใน เขตเทศบาล)

ที่มา : ผังเมืองรวมจังหวัดสมุทรปราการ สำนักผังเมือง

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 17
ที่มา จากการศึกษาวิจัย

แหล่ง ที่ตั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

- 1 { บ.น้ำมันปริโตเสียมไทย
บ.ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น
- 2 บ.คู่ขนานวา
- 3 บ.ธนาพรชัย
- 4 บ.เบทาโกร
- 5 บ.ทรัพย์ลดาพร
- 6 บ.พี.เอช.ตีวีลอปเมนท์
- 7 โกดังไชยพร
- 8 บ.นานาเกษตร
- 9 บ.สยามน้ำมันระหุ้ง
- 10 บ.เทคนิคอินเตอร์เทรดดิ้ง

ตารางที่ 21 แสดงรายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทในเขตบางกะเจ้า

ชื่อ	ประเภทกิจกรรม	เนื้อที่ (ไร่)
ประเภทที่ 1 คลังสินค้า		
1. บริษัท ธนาพรชัย	คลังเก็บข้าวสาร (ใหญ่ที่สุดในประเทศ)	90
2. บริษัท ทรีพีเอสถาวร	เก็บข้าวโพด และข้าวสาร	18
3. บริษัท พี. เอช. ดีวิลอป เม้น	เก็บมันสำปะหลังอัดเม็ด	20
4. บริษัท ไชยพร	คลังเก็บข้าว	21.5
5. บริษัท นานาพรรณ	เก็บข้าวโพด	20
6. บริษัท ศุภนาวา	ให้เช่าคลังเก็บสินค้าและเช่าท่าเรือ	30
7. บริษัท สยามแท็งก์ เทอมินอล	คลังแบ่งบรรจุสารเคมี	15
ประเภทที่ 2 โรงงานขนาดใหญ่		
1. บริษัท น้ำมันบีโตะเลียม จำกัด	ผลิตน้ำมันหล่อลื่น	7
2. บริษัท ผลิตภัณฑ์น้ำมันหล่อลื่น จำกัด	" และน้ำมันเครื่อง	15
3. บริษัท เบทาโกร	ผลิตอาหารสัตว์	20
4. บริษัท อุตสาหกรรมน้ำแข็งสยาม	ผลิตน้ำแข็ง	5.7
5. บริษัท เบท เทอร์ฟามา	ผลิตยาแผนปัจจุบัน	6.5
6. บริษัท ราชอาณาจักรทอง	ผลิตผ้าขนหนู	7
7. บริษัท สยามน้ำมันละหุ่ง	ผลิตน้ำมันละหุ่ง	7
8. บริษัท เทคนิคอิน เคอร์ เทรด	ประกอบกิจการต่อเรือ	7

ชื่อ	ประเภทกิจกรรม	เนื้อที่ (ไร่)
โรงงานขนาดกลาง		
1. ทสน. กวีศิริไชยพริสรีด	ผลิตน้ำสำหรับดื่ม	ต่ำกว่า 1.5
2. บริษัท น้ำบริสุทธิ์	"	"
3. บริษัท วรธาณสิน	ผลิตปลากรอบ	"
4. บริษัท อุตสาหกรรมหุ้ทงวน	ผลิตสินค้าประเภทไม้ สังกะ วงกบ	"
โรงงานขนาดเล็ก		
1. มานะชัย	ทำสังไม้	"
2. ส.แพ็กกิ้ง	"	"
3. ย่งเซ็ง	"	"
4. -	ทำชั้นรองเท้าไม้	"
5. ทสน. โรงหล่อพรเลิศ	หลอมโลหะ	"

บริ เวณบางกะเจ้ามีโรงงานค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งอำเภอและพื้นที่โดยรอบเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเกือบหมด ทั้งในเขตอำเภอเองและกรุงเทพฯที่อยู่ฝั่งตรงข้าม

คือ	ในเขตปทุมวัน	มีสถานประกอบการประเภทโรงงานทั้งสิ้น	2622	แห่ง
	ในเขตพระโขนง	มีสถานประกอบการประเภทโรงงานทั้งสิ้น	4252	แห่ง
	และ ในเขตยานนาวา	มีสถานประกอบการประเภทโรงงานทั้งสิ้น	3005	แห่ง

แต่ละโรงงานจะมีขนาดของแรงงานส่วนใหญ่ในขนาด 1-4 คนเป็นจำนวนสูงสุด และ 5-19 คนเป็นอันดับต่อมา²³

โรงงานในบริเวณบางกะเจ้าส่วนใหญ่เข้ามาตั้งเป็นเวลานานแล้วโดยบางแห่งมาตั้งก่อนที่บริเวณที่อยู่อาศัยจะขยายตัวออกมาเหมือนในปัจจุบัน การประกอบการในพื้นที่ทั้งหมดอาจแบ่งได้ 2 ประเภทจากการสำรวจคือ

1. ประเภทคลังสินค้าที่ไม่มีการผลิต หรือแปรรูปรวมอยู่ด้วย มีทั้งสิ้น 7 แห่ง
2. ประเภทโรงงานที่มีการผลิต แปรรูป หรือ เปลี่ยนวัตถุดิบที่ผ่านเข้าไป ซึ่งมีทั้งขนาดใหญ่ และขนาดย่อย ๆ โดยโรงงานขนาดใหญ่มีทั้งสิ้น 8 แห่ง ขนาดกลางมีทั้งสิ้น 4 แห่ง และโรงงานขนาดเล็กมีผู้ประกอบการไม่เกิน 5-8 คน มีทั้งสิ้น 5 แห่ง

ลักษณะของอุตสาหกรรมทั้งหมดไม่ใช่ลักษณะของอุตสาหกรรมคอ เนืองแต่อย่างใด แต่ลักษณะของการตั้งโรงงานและคลังสินค้าเกาะกันอยู่ เป็นกลุ่มคือ ในเขตตำบลบางยอและทรงคนอง ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และลักษณะของการค้า เป็นลักษณะของการประหยัดที่เกิดจากการรวมกลุ่ม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่สวนยังไม่มีความเจริญและความสะดวก การรวมกลุ่มจึงช่วยประหยัดในแง่สาธารณูปการ เช่น ถนนและไฟฟ้า

การค้าของอุตสาหกรรมในบริเวณนี้โดยเฉพาะที่เป็นโรงงานและคลังขนาดใหญ่ เป็นการค้าต่างประเทศเสียส่วนใหญ่ โดยรับวัตถุดิบต่าง ๆ ประเภทพืชผลทางการเกษตร จากทั้งประเทศซึ่งขนส่งทางรถบรรทุก 10 ล้อมายังโรงงาน และทำการขนถ่าย หรือแปรรูปออกเป็นสินค้าที่จะขายแล้วส่งขายต่างประเทศโดยการขนส่งทางเรือ ดังนั้นลักษณะที่ตั้งของโรงงานจึงจำเป็นต้องอยู่ใกล้ริมน้ำและมีถนน เข้าถึงโรงงานได้อย่างสะดวก โรงงานและคลังสินค้าจึงเกาะอยู่ตามริมน้ำ แต่ในขณะที่โรงงานขนาดกลาง และขนาดย่อย ๆ จะเลือกอยู่ใกล้ตัวเมืองเพื่อความสะดวกใน

²³ ฝ่ายวิชาการและแผน แผนกสถิติ กรมแรงงาน

ตารางที่ 22 แสดงรายละเอียดของโรงงาน

ประกอบกิจการ	ชื่อโรงงาน	วัตถุดิบ/ปี	กำลังผลิต	เงินทุน (ล้านบาท)
เก็บรักษาและอบแห้ง เมล็ดพืช	บ. นานาพรรณพืชผล ส่งออกและไซโล จก.	ข้าวโพด เมล็ด 480,000 ตัน	ข้าวโพด เมล็ด ความชื้น 14.5% 480,000 ตัน	16
บีบน้ำมันละหุ่ง	บ. สยามน้ำมัน ละหุ่ง จก.	เมล็ดละหุ่ง 45,000 ตัน	น้ำมันละหุ่ง 20,520	119.9
ร่อนข้าวและคัดข้าว	บ. ธนาพรชัย จก.	ข้าวสาร 540,880 ตัน	ข้าวสารคัด 53,463 ตัน รำข้าวขาว 540 ตัน	34.5
ผลิตอาหารสัตว์	บ. เบทาโกร จก.	กากถั่วเหลือง 6,583 ตัน กากรำข้าว 6,286 ตัน ข้าวโพด 4,053 ตัน ปลาป่น 3,619 ตัน ใบกระถิน 1,254 ตัน กากน้ำตาล 1,221 ตัน อื่น ๆ 2,000 ตัน	อาหารผสม สำเร็จรูปของ ไก่ หมู เป็ด รวม 26,025 ตัน	26

ประกอบกิจการ	ชื่อโรงงาน	วัตถุดิบ/ปี	กำลังผลิต ต่อปี	เงินทุน (ล้านบาท)
ทอผ้าขนหนู และย้อมผ้า	บ. ราชอาณาจักร จก.	ด้ายดิบฝ้าย 936,000 ปอนด์ สีย้อม 6 ตัน เคมีภัณฑ์ 297.6 ตัน	ผ้าขนหนู 916,000 ปอนด์	25.3
ยารักษาโรค แผนปัจจุบัน	บ. เบทเทอร์ฟามา	ฟอสฟอรัสซัลเฟต 133 ตัน แคลเซียมคาร์บอเนต 174 ตัน คัมเปอร์ซัลเฟต 852 ตัน แอล-เรซีน 0.84 ตัน	ฟาร์มินท์ 14,400 ลิตร ซัลฟาเมท 33,600 ลิตร	8.4
น้ำดื่ม	บ. น้ำบริสุทธิ์ จก.	น้ำบาดาล 2,000 ม ³	น้ำที่กรองแล้ว 1,800 ม ³	2.7
แบ่งบรรจุ สารเคมี	บ. สยาม เทอร์มินอล จำกัด	สารเคมี 5,400 ตัน	แบ่งบรรจุสาร เคมี 5,400 ตัน	8.4
โกดัง	โกดังไชยพร	ข้าวสาร		
โกดัง	บ. พี. เอช คิวลิป เม้นท์	มันสำปะหลัง อัดเม็ด		
โกดัง	บ. ทรัพย์สถาพร	ข้าวโพด ข้าว		
ทำน้ำแข็ง	บ. อุตสาหกรรม น้ำแข็งสยาม จก.	น้ำ 15,000 ตัน	น้ำแข็ง 792,000 ชอง	10

ประกอบกิจการ	ชื่อโรงงาน	วัตถุดิบ/ปี	กำลังการผลิต	เงินทุน (ล้านบาท)
ทำน้ำดื่ม	ทสน. กวีศิริไชยพริสวิต	น้ำประปา 5,400 ลบ.ม.	น้ำบริสุทธิ์ 3,000 ลบ.ม.	2.6
ทำสังไม้ วงกบ บานประตู	บ. อุตสาหกรรม ห้วยทองวน	ไม้ 4,000 ม ³ ตะปู 500 ลัง	สังไม้ 24,000 ใบ วงกบ บานประตู หน้าต่าง	1.7
ผลิตน้ำมันหล่อลื่นและจารบี	บ. น้ำมันปิโตรเลียมไทย จก.	น้ำมันพื้นฐาน 1,000,000 ลิตร สารเพิ่มคุณภาพ 50,000 ลิตร	เพนซอยล์ 600,000 ลิตร สเตรปโก 200,000 ลิตร สเค็ทส์ 200,000 ลิตร กวางบิน 50,000 กก.	78
ผลิตน้ำมันหล่อลื่น	บ. ผลิตภัณฑ์น้ำมัน หล่อลื่น จก.	น้ำมันเครื่อง พื้นฐาน 8.8 ล้านลิตร หัวเชื้อน้ำมันเครื่อง 0.67 ล้านลิตร	น้ำมันเครื่อง ชนิดต่าง ๆ 9.54 ล้านลิตร	36.39
ผลิตปลากระป๋อง และปลาหมึก หอยลาย กุ้งกรอบ	ววรรณสิน	ปลากรอบ 500 กก. ปลาหมึกกรอบ 150 กก. หอยลาย 150 กก. กุ้งกรอบ 150 กก.	ปลากรอบ 100 ไทล ปลาหมึกกรอบ 450 ไทล หอยลาย 250 ไทล กุ้งกรอบ 450 ไทล	
กิจการเดินเรือ และโกดังให้เช่า	ศุภนาวา			

ประกอบกิจการ	ชื่อโรงงาน	วัตถุดิบ/ปี	กำลังการผลิต ต่อปี	เงินทุน
ทำลังไม้	มานะชัย	ลังไม้จำฉา 10,800 คิวบิกเมตร	ลังไม้จำฉา 300,000 ลัง	0.6
ทำลังไม้	ส.แพ็คกิ่ง	ไม้จำฉา 240 ม ³	ลังไม้ 7,200	0.15
ทำลังไม้	ย่งเซ็ง	ไม้จำฉา 20 คันรล	ลังไม้ 25,000 ใบ	0.26
ทำชั้นรองเท้าไม้	เศษไม้ 720 ม ³	เศษไม้ 720 ม ³	ชั้นรองเท้าจากไม้ 6,000 ไหล	0.15
ทอลอมโลหะ	ทสน. โรงหล่อ พรเลิศ	อลูมิเนียม 12 ตัน ทองเหลือง 24 ตัน	ใบจักรเรือ ทองเหลือง 180 ใบ ใบจักรเรืออลูมิเนียม 264 ใบ	0.9
ต่อและซ่อมเรือ	บ. เทคนิค อิตเตอร์เทรตตั้ง จก.	ไฟเบอร์กลาส ชนิดแมท ไฟเบอร์กลาสชนิด सान น้ายาโพลี เอสเตอร์เรซิน โฟม PVC ชนิดไม่มี พลาสติก อลูมิเนียม อัลลอย ขนาดต่าง ๆ ไม้เนื้ออ่อน, แข็ง	ซ่อมแล้วแต่ลูกค้าส่ง ประกอบเรือขนาดใหญ่ 60"- 80" กลางน้อย กว่า 60" เล็ก 9-10 เมตร	17

ประกอบกิจการ	ชื่อโรงงาน	วัตถุประสงค์	กำลังผลิต	เงินทุน
		ไม้อัดกันน้ำ สี เยลโค็ด สลัก เกลียว, ตะปูควง หมุดยี่ กระจก		

แง่การตลาดและวัตถุประสงค์ ประเภทของอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะสามารถเพิ่มขึ้นได้ คือ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และเป็นประเภทอุตสาหกรรมในครอบครัว เช่น การทำสิ่งไม้ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งขณะนี้ก็ได้ เริ่มเพิ่มขึ้นแล้ว

5.4 การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม

การใช้ที่ดินประเภทนี้ไม่เด่นชัดนักภายในพื้นที่ เนื่องจากไม่มีลักษณะของย่านการค้า ลักษณะของการค้าและร้านค้าต่าง ๆ จะเป็นเพียงร้านเล็ก ๆ ที่จำหน่ายสินค้าเบ็ดเตล็ด และร้านอาหารเล็ก ๆ รวมทั้งประเภทร้านที่ให้บริการต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นบ้านพักอาศัยด้วย และกระจายกันอยู่ตามชุมชนโดยทั่วไป รวมทั้งตามปากซอยต่าง ๆ ที่มีกลุ่มบ้านหนาแน่น ร้านค้าเหล่านี้ไม่สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ นอกจากนี้ในบริเวณตำบลทรงคนองและบางยอ ร้านค้าต่าง ๆ มีจำนวนมาก แต่ยังเป็นลักษณะเดียวกันคือกระจายอยู่ตามชุมชน ถนน ซอยแยกต่าง ๆ ประเภทของร้านยังคงเป็นสินค้าเบ็ดเตล็ดและอาหาร เสียส่วนใหญ่

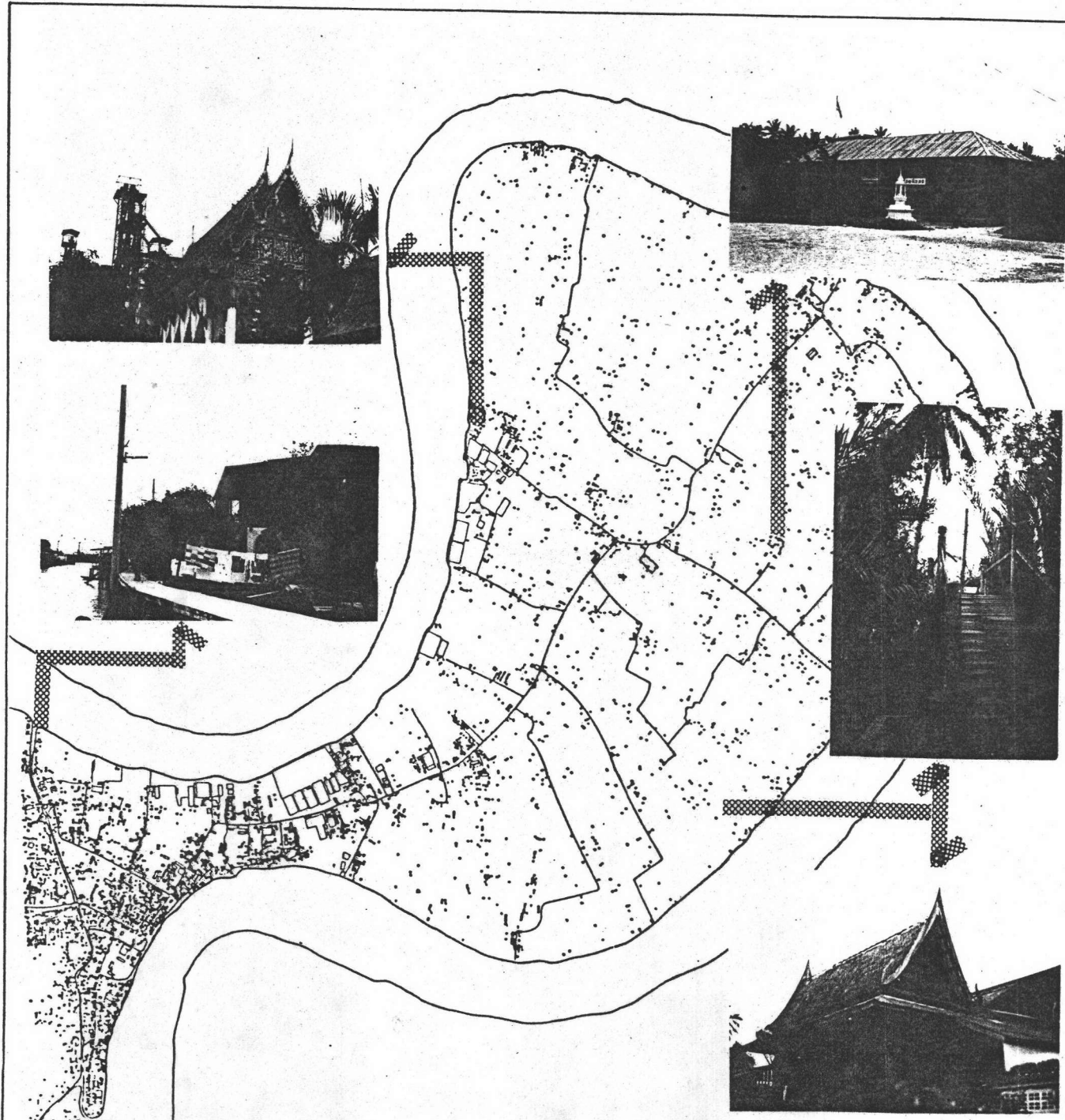
ที่เป็น เช่นนี้เนื่องจากภายในพื้นที่สามารถเดินทางไปซื้อของที่จำเป็นต่าง ๆ ในบริเวณที่ว่าการอำเภอได้อย่างสะดวก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีลักษณะของร้านค้า หรือตลาดขนาดใหญ่ อยู่ภายในพื้นที่ นอกจากในเขตอำเภอแล้ว เขตข้างเคียงคือ ตลาดท่าเรือคลองเตย ตลาดสำโรง อยู่ในเขตที่สามารถเดินทางไปใช้ได้ด้วย เช่นเดียวกัน

ลักษณะของอาคารพาณิชย์ประเภทห้องแถวมีเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือบริเวณตรงข้ามวัดคันลัดมีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม และบริเวณสุดถนนเพชรหึงษ์ทางด้านท่าเรือ ทั้ง 2 แห่งใช้ค้าขายประเภทสินค้าเบ็ดเตล็ดและอาหารส่วนชั้นบนเป็นที่พักอาศัย ห้องแถวในบริเวณท่าเรือเปิดเพื่อทำการค้าเพียง 2 ห้องเท่านั้นนอกนั้นไว้เพื่ออาศัย

5.5 การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ

การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ในบางกะเจ้ามีส่วนค่อนข้างน้อยดังนี้

5.5.1 การใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน จากทั้งหมด 6 ตำบลมีศาสนสถานทั้งหมด 13 แห่งโดยรวมการใช้ที่ดินประเภทนี้ทั้งหมดมี 180.6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.52 ของพื้นที่ทั้งหมด

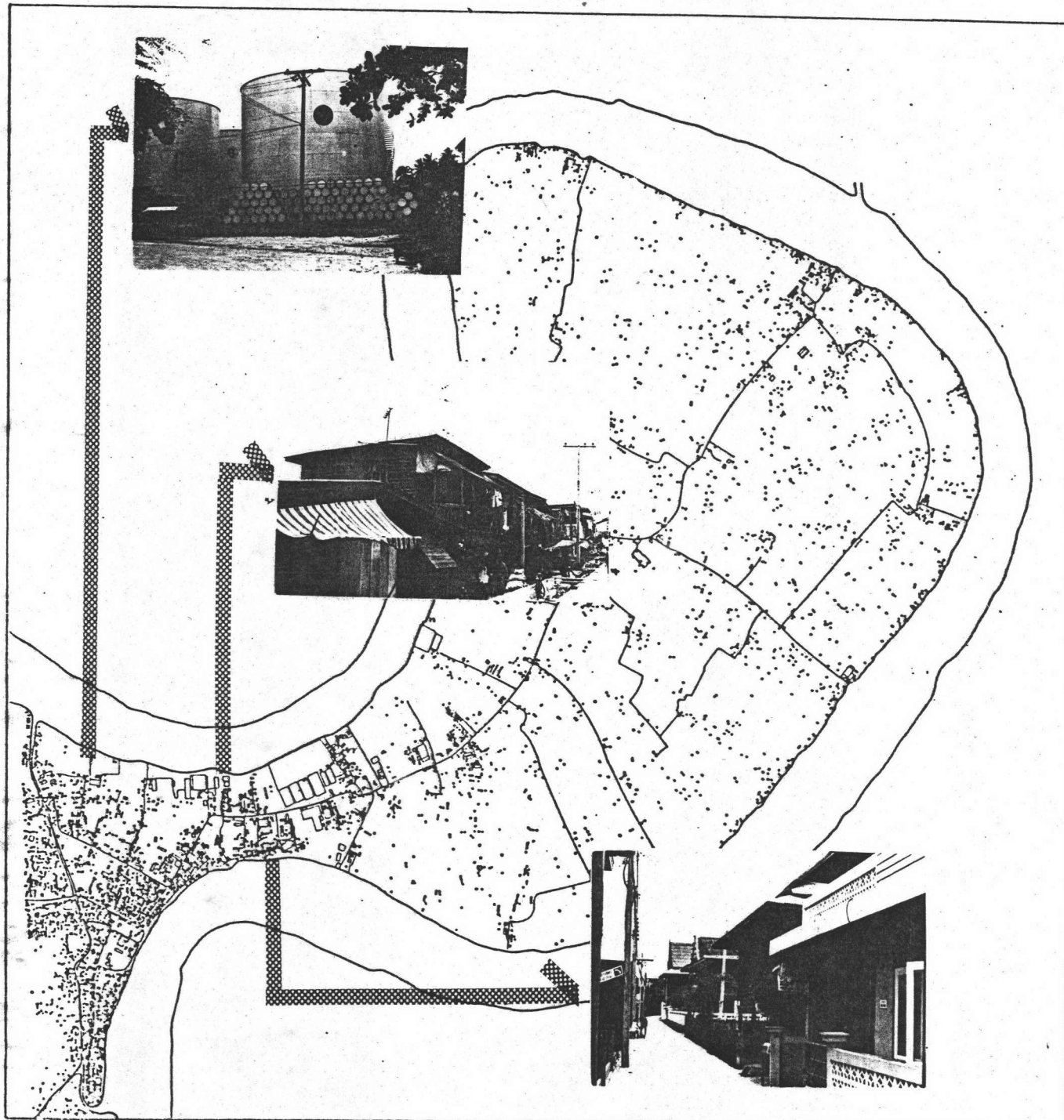

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผ่นที่ 18
ที่มา

แหล่ง สภาพทั่วไป

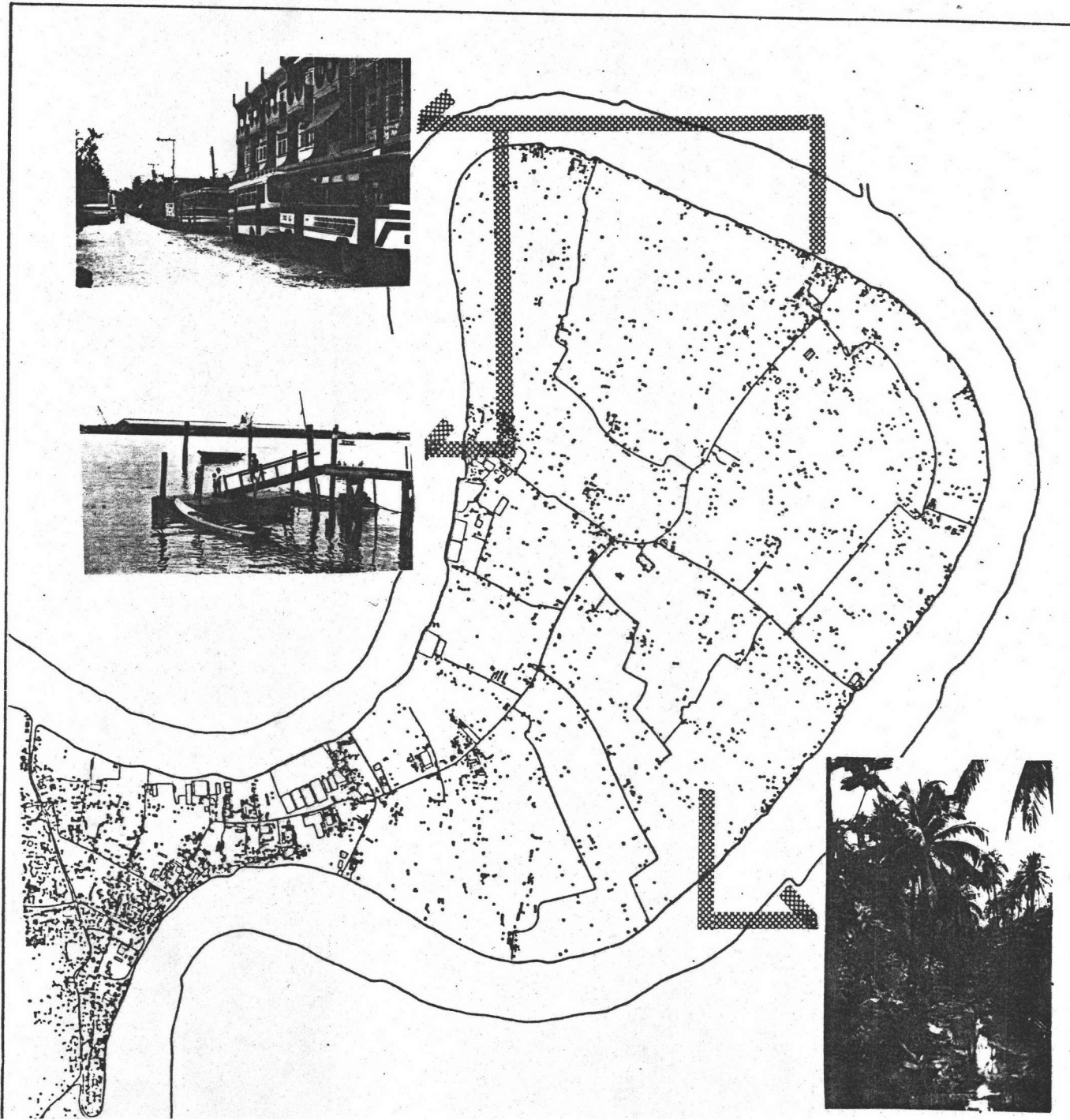

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผนที่ 19
ที่มา

แหล่ง สภาพทั่วไป

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า

แผ่นที่ 20
ที่ฉก

แสดง สภาพทั่วไป

5.5.2 การใช้ที่ดินประเภทสถานบันการศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของวัดแทบทั้งสิ้นนอกจากโรงเรียนเอกชน โดยรวมการใช้ที่ดินประเภทนี้มีรวมทั้งสิ้น 50.06 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ทั้งหมด

5.5.3 การใช้ที่ดินประเภทสถานที่ราชการ ในที่นี้จะหมายถึง สถานีอนามัย สถานสงเคราะห์และฟื้นฟูอาชีพคนพิการ รวมทั้งสถานีไฟฟ้าย่อย มีพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น 17.19 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.15 ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากนี้เป็นพื้นที่ถนนสายต่าง ๆ พื้นที่รกร้างจะมีเพียงแห่งเดียวที่เด่นชัดคือ บริษัทอุตสาหกรรมน้ำมันรำไทยที่ได้เลิกกิจการไปเท่านั้น

6. นโยบายและโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

บริเวณบางกะเจ้าเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ท่ามกลางของความเจริญต่าง ๆ ทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย อาจกล่าวได้ว่าถูกล้อมรอบด้วยพื้นที่ชุมชนของเมือง จากทั้งกรุงเทพฯและสมุทรปราการ ดังนั้นความเจริญและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยรอบจะมีผลกระทบต่อบางกะเจ้า ปัญหาต่าง ๆ ที่พื้นที่โดยรอบบางกะเจ้าประสบได้มีการหาทางแก้ไขปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับบางกะเจ้าทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น

1. ในระดับประเทศ จากแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534 ในแผนงานที่ 1 คือแผนการพัฒนาเมือง และพื้นที่เฉพาะในส่วนของแผนพัฒนากรุงเทพฯและปริมณฑล ให้ความสำคัญโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้าไว้ในส่วนนี้ ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่กรุงเทพฯที่เหลือและเขตปริมณฑลรอบนอก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรค่อนข้างต่ำและเป็นแหล่งเกษตรสำคัญ

2. ในระดับเมือง

2.1 ผังเมืองรวมกรุงเทพฯและปริมณฑล และผังเมืองรวมสมุทรปราการ ทั้ง 2 ผังนี้มีส่วนสอดคล้องกันคือ กำหนดให้บริเวณบางกะเจ้าเป็นเขตที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม โดยมีเป้าหมายต่าง ๆ ทางด้านผังเมืองรวมสมุทรปราการด้านการใช้ที่ดินให้ใช้เป็นประเภทชนบทและเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 90²⁴ ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณและห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

²⁴ ผังเมืองรวม สมุทรปราการ : สำนักผังเมือง

ก. จัดสรรที่ดิน เพื่อประกอบพาณิชย์กรรมหรือประกอบอุตสาหกรรม

ข. โรงงานทุกประเภท เว้นแต่โรงงานที่ประกอบกิจการโดยไม่ก่อเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข หรือไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม

2.2 แผนป้องกันน้ำท่วมในระดับจังหวัด โดยกำหนดพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่ปิดล้อม และพื้นที่นอกเขตปิดล้อม ซึ่งเขตนี้นรวมบางกะเจ้าไว้ด้วย โดยให้เหตุผลว่า เป็นพื้นที่ที่ภาวะน้ำท่วมไม่ส่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคมรุนแรงนัก เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตร

2.3 แผนป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯและปริมาณ²⁵ โดยแบ่งเป็นโครงการใหญ่ ๆ 3 โครงการคือ

2.3.1 แผนการป้องกันน้ำท่วมและระบายน้ำในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนล่างประกอบด้วยแผนย่อย 2 แผนคือ

2.3.1.1 แผนการพัฒนาลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งลุ่มน้ำที่มีอิทธิพลในการเพิ่มปริมาณแก่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในฤดูน้ำหลาก

2.3.1.2 แผนงานผันน้ำและระบายน้ำในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนล่างประกอบด้วย

ก. โครงการศึกษาผันน้ำและป้องกันน้ำท่วมบริเวณท้ายเขื่อนเจ้าพระยา

ข. โครงการระยบน้ำทุ่งฝั่งตะวันออกของกรุงเทพฯ ตามพระราชดำริ เพื่อเร่งระบายน้ำเหนือจากต้นน้ำให้ไหลออกสู่ทะเลโดยผ่านแนวคลองทางตะวันออกของกรุงเทพฯ

ค. โครงการพัฒนาพื้นที่สี เขียวรอบกรุงเทพฯ เป็นโครงการศึกษาเพื่อกำหนดพื้นที่เกษตรในเขตชั้นนอกกรุงเทพฯ ในอันที่จะป้องกันการขยายตัวของเมืองและดำเนินการปรับปรุงสภาพคูคลองให้สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์และสามารถระบายน้ำได้ดีในกรณีน้ำมาก

2.3.2 แผนการป้องกันน้ำท่วมและระบายน้ำในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล แบ่งออกเป็น 3 แผนงานคือ

²⁵ วารสารวิจัย สภาวะแวดล้อม ปีที่ 6 ประจำปี 2527 : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาฯ

2.3.2.1 แผนงานป้องกันน้ำท่วมในเขตชั้นในกรุงเทพฯ ได้แก่ พื้นที่เขตพระนคร บ่อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา พญาไท และ บางส่วนของเขตคูสิตและพระโขนง

2.3.2.2 แผนงานป้องกันน้ำท่วมในเขตชั้นนอกกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ได้แก่ พื้นที่เขตพระโขนง ห้วยขวาง บางส่วนของเขตพญาไท คูสิต ธนบุรี คลองสาน บางกอกใหญ่ บางกอกน้อย รวมทั้งพื้นที่ในเขตสมุทรปราการ โดยมีโครงการย่อย 3 โครงการคือ

- ก. โครงการขุดลอกคลองระบายน้ำบริเวณ
ชั้นนอกกรุงเทพฯ
- ข. โครงการศึกษาและจัดทำแผนหลักป้องกันน้ำท่วม
และระบายน้ำฝนในบริเวณเขตชั้นนอกกรุงเทพฯ
- ค. โครงการศึกษาการใช้ที่ดินและวางผังเมือง
เฉพาะในเขตชั้นนอกกรุงเทพฯ

2.3.3 แผนงานป้องกันแผ่นดินทรุดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ครอบคลุมพื้นที่ทั้งในเขตกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ โดยมีโครงการย่อยคือ

- ก. โครงการศึกษาเพื่อควบคุมการใช้น้ำบาดาล
ในเขตวิฤกิตต่าง ๆ
- ข. โครงการจัดหาน้ำดิบให้การประปานครหลวง
เพื่อทำเป็นน้ำประปาแทนน้ำบาดาลที่ใช้อยู่
- ค. โครงการจัดสรรน้ำประปาเพื่อการอุตสาหกรรม
สมุทรปราการทั้ง เขตอำเภอ เมืองและพระประแดง
- ง. โครงการศึกษาการใช้ที่ดินและวางผังเมืองให้
สอดคล้องกับปัญหาแผ่นดินทรุด

จากโครงการทั้งหมดที่กล่าวมา บริเวณบางกะเจ้าเกี่ยวข้องกับ 2 โครงการคือ โครงการป้องกันน้ำท่วมในเขตชั้นนอก คือ เขตธนบุรีและสมุทรปราการ ซึ่งได้จากบริษัท นิตีโก แห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ เข้ามาทำการศึกษาซึ่งเสร็จสิ้นในปี พ.ศ.2530 อีกโครงการคือ โครงการป้องกันแผ่นดินทรุด ซึ่งบางกะเจ้าอยู่ในเขตดินทรุดอันดับที่ 3 ของพื้นที่ทั้งหมดที่ทำการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. โครงการป้องกันน้ำท่วมในเขตชั้นนอก คือธนบุรีและสมุทรปราการ จากการศึกษาของประเทศเนเธอร์แลนด์ พื้นที่ศึกษาของโครงการครอบคลุมบริเวณบางกะเจ้าไว้ด้วยคือ ประกอบด้วยเขตภาษีเจริญ คลิ่งชัน ราชบุรีณะ และบางส่วนของหนองแขม บางขุนเทียนในเขตสมุทรปราการ ประกอบด้วย อำเภพระประแดงและกิ่งอำเภพระสมุทรเจดีย์ ในข้อเสนอแนวทางป้องกันน้ำท่วมจากโครงการด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตอื่น ๆ ทั้งหมดโดยบริเวณบางกะเจ้าไม่ได้รวมอยู่ในข้อเสนอด้วย ซึ่งจากการเสนอแนวทางต่าง ๆ ของโครงการได้อาศัยข้อมูลจากการวิจัยจากโครงการต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้เช่น AIT* และ CDM* เป็นต้น โดยสรุปโครงการนี้ได้เสนอแนะการป้องกันน้ำท่วมไว้ในพื้นที่บางกะเจ้า โดยให้ทำเขื่อนดินรอบพื้นที่ ซึ่งติดต่อกับโครงการป้องกันในเขตอื่น ๆ ที่ได้เสนอทั้งของกรุงเทพฯและสมุทรปราการ ลักษณะของการป้องกันไม่ถาวรเหมือนกับเขตอื่น ๆ

2. โครงการป้องกันแผ่นดินทรุด บางกะเจ้าอยู่ในเขตแผ่นดินทรุดอันดับที่ 3 ของพื้นที่ทั้งหมด แผนงานป้องกันนี้ประกอบไปด้วย การยกเลิกการใช้ น้ำบาดาลและการขยายเขตบริการประปา การขยายบริการประปาตามแผนงานจะขยายเข้ามาในพื้นที่บางกะเจ้าในปี พ.ศ. 2543²⁶ คือ เป็นโครงการแผนหลักระยะที่ 3 ดังนั้นในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถให้บริการประปาแก่พื้นที่ทั้งหมดได้ ยกเว้น ในเขตเทศบาลและตำบลทรงคนองในบางเขต ดังนั้นแผนงานในส่วนนี้จึงต้องใช้ระยะเวลา เป็นเวลานานในการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็น เขตวิกฤติอันดับ 3 เท่านั้น

นอกจากโครงการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเหล่านี้แล้วยังมีอีกบางโครงการที่อยู่ในเขตใกล้เคียงบางกะเจ้าและอาจส่งผลถึงบางกะเจ้าได้ ได้แก่ โครงการป้องกันน้ำท่วมในเขตชั้นในของกรุงเทพฯ รวมทั้งการป้องกันในเขตพื้นที่สีเขียวในด้านการระบายน้ำของลำคลองต่าง ๆ อีกด้วย

7. การควบคุมพื้นที่ในปัจจุบัน

พื้นที่บริเวณบางกะเจ้าปัจจุบันถูกควบคุมการพัฒนาเพื่อก่อสร้างอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยกฎ เกณฑ์และกฎหมายหลายฉบับ การควบคุมนี้ เริ่มตั้งแต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เห็นชอบใน

* AIT คือ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย

CDM คือ Camp Dresser & Mc.Kee

²⁶ รายงานสถานการณ์ คุณภาพสิ่งแวดล้อมของไทย พ.ศ.2526-2527 : สำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

หลักการ เกี่ยวกับนโยบายและหลักการใช้ที่ดินบริเวณบางกะเจ้าที่ให้อนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่สีเขียว ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2520 โดยมีสาระสำคัญคือ*

1. กำหนดการใช้ที่ดินบริเวณบางกะเจ้าให้เป็นพื้นที่สีเขียวไว้ทั้งหมด 9000 ไร่
2. ให้สำนักผังเมืองกำหนดการใช้ที่ดินบริเวณบางกะเจ้าในผังนครหลวงให้สอดคล้องกับหลักการในข้อ 1
3. ให้รัฐบาลเวนคืนที่ดินบริเวณบางกะเจ้าเพื่อสาธารณประโยชน์ดังกล่าวต่อไป
4. แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ดินบางกะเจ้าขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการวางแผนประสานงานการใช้ที่ดินบริเวณบางกะเจ้าและมีอำนาจยับยั้งการกระทำหรือโครงการใด ๆ ที่มีผลกระทบเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้าหรือขัดกับหลักการที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและหลักการดังกล่าว

เพื่อให้การปฏิบัติ เป็นไปตามมติดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้าขึ้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2521 โดยมีหน้าที่ดังแสดงไว้ในข้อ 4 ข้างต้น เพื่อยับยั้งการกระทำหรือโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐที่มีผลเสียหายต่อสภาพแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้า สำหรับภาคเอกชนการยับยั้งทำโดยอาศัยบทบัญญัติและกฎหมายเกี่ยวข้องที่มีอยู่ ทั้งนี้ เพราะมติคณะรัฐมนตรี เป็นแต่เพียงคำสั่งฝ่ายบริหารที่มีผลทางปฏิบัติต่อหน่วยงานราชการ เท่านั้น มิได้มีผลต่อเอกชนแต่อย่างใด

การควบคุมพื้นที่บางกะเจ้าให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว คณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้าได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณากำหนดประเภทอาคารที่ห้ามก่อสร้างใหม่บริเวณบางกะเจ้า** ขึ้นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2522 โดยมีหน้าที่พิจารณา

* เอกสาร เสนอโครงการ "การพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้า" ของกองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบางกะเจ้า เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2529.

** คำสั่งคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้า ที่ 3/2522 วันที่

กำหนดประเภทอาคารที่ห้ามมิให้ก่อสร้างเพื่อชลอความเจริญเติบโตของบริเวณดังกล่าว โดยควบคุมการใช้ที่ดิน เพื่อปลูกสร้างอาคารของภาคเอกชนไว้ เป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะมีการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างชัดเจนซึ่งจะเป็นฝั่งแม่บทในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

คณะกรรมการชุดนี้ได้จัดทำร่างกฎกระทรวง กำหนดประเภทอาคารที่ห้ามมิให้ก่อสร้างในบริเวณบางกะเจ้าโดยอาศัยอำนาจการใช้บังคับตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522* และได้นำเสนอสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อดำเนินการจนได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีรับหลักการเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2524 อย่างไรก็ตามเพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนของการออกกฎกระทรวง ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการควบคุมอาคารเสียก่อน จึงได้มีการมอบให้กระทรวงมหาดไทยโดยกรมโยธาธิการเป็นเจ้าของเรื่องพิจารณา และในที่สุดก็ได้มีการนำร่างกฎกระทรวงดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 และครั้งที่ 2 ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 โดยพิจารณารายงานผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อันเกิดจากการควบคุมการก่อสร้างของกฎกระทรวงดังกล่าว ที่ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนออย่างละเอียด หลังจากได้พิจารณาแล้วคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบ เป็นครั้งสุดท้ายให้มีการออกประกาศกระทรวงมหาดไทย กำหนดบริเวณห้ามตัดแปลงใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่ 6 คำบลตามข้อบังคับในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2529**

* ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่ส่วนในตำบลทรงคนอง บางยอ บางกระสอบ บางกะเจ้า บางกอภิวัตน์ บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง สมุทรปราการ ราชกิจจานุเบกษาพิเศษ เล่ม 103 ตอนที่ 109 ลงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2529.

**มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 "ในกรณีที่เหมาะสมห้ามการก่อสร้าง ตัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารชนิดใดหรือประเภทใดในบริเวณหนึ่งบริเวณใด แต่ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดตามมาตรา 8(10) ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของอธิบดีกรมโยธาธิการหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นแล้วแต่กรณีมีอำนาจภายในบริเวณนั้น เป็นการชั่วคราวได้ และให้ดำเนินการออกกฎกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นภายใน 1 ปีนับตั้งแต่วันประกาศนั้นมีผลใช้บังคับถ้าไม่มีการออกกฎกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศดังกล่าวเป็นอันยกเลิก

หลังจากนั้นจึงได้มีการออกกฎกระทรวงให้มีการใช้บังคับการควบคุมการก่อสร้างอาคารเป็นการถาวรเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2530

โดยสรุปการดำเนินการทางด้านกฎหมายเพื่อการควบคุมพื้นที่บริเวณบางกะเจ้าได้มีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. วันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2520 คณะรัฐมนตรีมีมติให้อนุรักษ์บริเวณบางกะเจ้า
2. วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2521 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้า
3. วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2522 คณะกรรมการบริหารฯ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณากำหนดประเภทอาคารที่ห้ามก่อสร้างในบริเวณบางกะเจ้า
4. วันที่ 14 เมษายน พ.ศ.2524 คณะรัฐมนตรีพิจารณารับหลักการร่างกฎกระทรวงห้ามก่อสร้างอาคาร
5. วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2524 คราพระราชกฤษฎีกาใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ในท้องที่บริเวณบางกะเจ้า
6. วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2526 คณะรัฐมนตรีมอบให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจในการอนุรักษ์พื้นที่บริเวณบางกะเจ้า
7. วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2529 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างกฎกระทรวง
8. วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2529 ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงอาคารบางชนิด หรือบางประเภทในท้องที่ 6 ตำบล
9. วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2530 ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 17 (พ.ศ.2530)

7.1 ขอบเขตของการควบคุมพื้นที่

รายละเอียดของการควบคุมที่ปรากฏในกฎกระทรวงฉบับที่ 17 (พ.ศ.2530) ที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 อาจสรุปการพัฒนาได้ดังนี้

- ก. โรงงาน, คลังสินค้า และท่าเรือขนาดใหญ่ ถูกห้ามมิให้ก่อสร้างโดยสิ้นเชิง
- ข. ห้องแถว ตึกแถว จะไม่มีเพิ่มมากกว่าเดิม
- ค. อาคารร้านค้า มีได้แต่อาคารเดี่ยวขนาดเล็กและเตี้ย

- ง. มีการกันเขตถนนเส้นสำคัญเป็น 24 เมตร, 16 เมตร และ 12 เมตร
- จ. มีการกันเขตคูคลอง อย่างน้อย 12 เมตร
- ฉ. พื้นที่ปลูกอาคารได้แต่ละแปลงเหลือเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น
- ช. ห้ามตัดแปลงหรือ เปลี่ยนการใช้อาคารเดิมเป็น โรงงานคลังสินค้า ห้องแถว

ตึกแถว

ดังนั้น เห็นได้ว่ากฎ เกณฑ์ดังกล่าวมีผลยับยั้งมิให้มีการสร้างอาคารขนาดใหญ่ โรงงานคลังสินค้า ทำเรือนขนาดใหญ่และห้องแถว ตึกแถวขึ้นในบริเวณนี้ และสามารถขยายถนน เพชรทิ้งษ์ให้มี เขตทางกว้างถึง 24 เมตร และถนนอื่น ๆ ก็มีเขตไม่ต่ำกว่า 12 เมตร อาคาร ที่จะสร้างในอนาคต เป็นอาคารขนาดเล็กและอาคารเดี่ยว เพราะต้องเว้นที่ว่างไว้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 75 ของที่ดินแปลงนั้น ดังนั้นหากไม่มีการปรับปรุงอย่างอื่นใดทางด้านการควบคุมพื้นที่ รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานในอนาคตจะเป็นการใช้ที่ดินแบบหลวม ๆ มีอาคารขนาดเล็กกระจายอยู่ ทั่วไปทั้งพื้นที่ ซึ่งรูปแบบนี้จะไม่ปรากฏพื้นที่ เว้นว่าง เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ต่อเนื่องกัน หรือเป็น แปลงใหญ่ การกระจายตัวของอาคารจะเป็นอุปสรรคต่อการบริการด้านต่าง ๆ ในอนาคตอาจมี การจัดสรรที่ดิน เกิดขึ้นแทนที่ได้ เพราะไม่ได้มีกฎ เกณฑ์ห้ามไว้

7.2 แนวทางพัฒนารูปแบบอื่น

ในระหว่างขั้นตอนการออกกฎกระทรวง ควบคุมการก่อสร้างอาคารดังที่กล่าวมาแล้ว ได้มีการ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาบริเวณบางกะ เจ้าในรูปแบบอื่นไว้ด้วย โดยเป็นผลจากการ พิจารณาผลกระทบด้าน เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งได้ เสนอไว้ต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 ดังนี้*

1. นโยบายอนุรักษ์บริเวณบางกะ เจ้าจะไม่มีผลกระทบทาง เศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากธุรกิจและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัว ในระดับค่า การอนุรักษ์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวนี้จะ สนับสนุนการ เกษตรบริเวณบางกะ เจ้าให้ เข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวบริเวณดังกล่าวด้วย

* เอกสารประกอบเรื่อง ในระเบียบวาระเพื่อการพิจารณา (คณะรัฐมนตรี) ครั้งที่ 6/29 ของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องร่างกฎกระทรวง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2530 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

2. เพื่อให้การอนุรักษ์บริเวณบางกะเจ้า เป็นพื้นที่สีเขียวได้ตามนโยบายที่วางไว้ เห็นควรให้มีการดำเนินมาตรการที่รัดกุมจริงจังควบคู่ไปกับการประสานงานและโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกัน โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

ระยะสั้น

2.1 เห็นควรประกาศให้กฎกระทรวงโดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ ตามข้อ 1 และสอดคล้องกับแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณบางกะเจ้าให้ความเห็นชอบด้วย เพื่อควบคุมการพัฒนาในพื้นที่นี้ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องระบุสัดส่วนตามสาระที่ 3(3) ไว้ก่อน เพื่อป้องกันการรุกล้ำการพัฒนาเข้าไปในพื้นที่ซึ่งอาจสูญเสียพื้นที่สีเขียวในที่สุด

2.2 เห็นควรให้กระทรวงมหาดไทยเร่งประกาศใช้ผังเมืองรวม จังหวัดสมุทรปราการ โดยให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบางกะเจ้า

ระยะยาว

2.3 เห็นควรให้คณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบางกะเจ้า พิจารณาศึกษาแนวทางการใช้ที่ดินบริเวณบางกะเจ้า ถึงความเป็นไปได้ในชั้นรายละเอียดทางเศรษฐกิจและสังคมสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดทางการเงินที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติเพื่อประกาศใช้ เป็นนโยบายของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐบาลและภาคเอกชนอีก เป็นกรอบในการดำเนินการต่อ

2.4 เห็นควรมอบหมายให้สำนักผังเมือง จัดทำผังเฉพาะบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ โดยให้มีการประสานงานการกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินร่วมกับคณะกรรมการบริหารและพัฒนาสิ่งแวดล้อมบางกะเจ้า

2.5 เห็นควรให้มีการดำเนินการพัฒนาตามแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในขั้นต่อไปตามข้อ 2.3 โดยคณะกรรมการบางกะเจ้า เป็นผู้ประสานงานแล้ว

จากข้อ เสนอนี้ เห็นได้ว่ามาตรการทางด้านกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ปัจจุบันคือ กฎกระทรวง ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2530) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น เป็นเพียงมาตรการในระยะสั้น เฉพาะหน้าที่ที่จะควบคุมพื้นที่ไว้มิให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาก่อสร้างไปจนทำให้สิ่งแวดล้อมที่เป็นเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไป ทางราชการจำเป็นต้องสร้างมาตรการอื่นเสริมเพิ่มขึ้น เพื่อให้นโยบายและหลักการตามที่อนุรักษ์พื้นที่ไว้เป็นไปได้อย่างแท้จริงในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม